

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Martin Štěpánek

**Uplatnění formální obhajoby
v předsoudní fázi trestního řízení**

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Tematický okruh: Trestní právo

Datum vypracování práce: 1. 8. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 251 088 znaků včetně mezer.

Mgr. Martin Štěpánek

V Praze dne 1. 8. 2023

„Qui statuit aliquid parte inaudita altera, aequum licet statuerit, haud aequus fuit.“

Lucius Annaeus Seneca

„Obhájce je hlídacím psem zákonnosti řízení.“

Rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva Ensslin et al. v. Německo z 8. 7. 1978

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Rudolfu Vokounovi, CSc. za jeho vstřícnost, cenné rady, připomínky a podněty k zamyšlení. Dále patří moje díky všem odborným konzultantům, se kterými jsem měl tu možnost dané téma konzultovat, za jejich užitečné rady a postřehy. Nakonec bych rád poděkoval svým rodičům, kteří mě během psaní této práce podporovali a konečně též motivovali k sepsání této rigorózní práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	9
Úvod	11
1 Právo na obhajobu	15
1.1 Právní úprava práva na obhajobu.....	16
1.1.1 Vnitrostátní právní úprava	16
1.1.2 Mezinárodní právní úprava	17
1.1.3 Judikatura	18
1.2 Historický exkurz práva na obhajobu	19
1.2.1 Glaserův trestní řád z roku 1873.....	20
1.2.2 Trestní řád z roku 1950	21
1.2.3 Trestní řád v letech 1956-1961	22
1.3 Právo na obhajobu a jeho obsah	24
1.3.1 Materiální obhajoba.....	25
1.3.2 Formální obhajoba	25
1.4 Subjekt práva na obhajobu	26
1.5 Právo na právní pomoc advokáta	27
2 Obhájce v trestním řízení	31
2.1 Obecně k právnímu postavení obhájce	31
2.2 Práva a povinnosti obhájce.....	32
2.3 Obhájce zvolený, ustanovený a určený Českou advokátní komorou	38
2.4 Substituce obhájce	41
3 Formální obhajoba v přípravném řízení	43
3.1 Vybrané základní pojmy trestního procesu	43
3.2 Jednotlivé instituty obhajoby.....	46
3.2.1 Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání a nahlédnutí do spisu	46
3.2.2 Účast obhájce ve vyšetřování.....	52
3.2.3 Obstarávání důkazů obhájcem	56
3.2.4 Prostudování spisu a návrh na doplnění vyšetřování.....	61
3.2.5 Návrh na předběžné projednání obžaloby	64
3.3 Zvláštnosti obhajoby při vazebním stíhání obviněného	67
3.3.1. Obhajoba při rozhodování o vazbě	69
3.3.2. Výkon obhajoby vazebně stíhané osoby	74
3.3.3. Propuštění z vazby a opatření nahrazující vazbu.....	81

3.4	Limity projevu obhájce	85
3.4.1	Projev a chování obhájce obecně	87
3.4.2	Kárná odpovědnost obhájců	90
3.4.3	Stanovení limitů obhajoby a jejich aplikace v praxi	93
4	Návrhy de lege ferenda	103
	Závěr.....	109
	Seznam použitých zdrojů.....	113
	Abstrakt.....	121
	Abstract.....	122

Seznam použitých zkratk

Ústava – Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Listina základních práv a svobod, Listina, LZPS – Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

EÚLP, Evropská úmluva o ochraně lidských práv – Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

LZPEU – Listina základních práv Evropské unie

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech – Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

TŘ, trestní řád – Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

TZ – Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, TOPO – Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o advokacii – Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

Etický kodex – Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. 10. 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex)

Etický kodex advokátů EU – Etický kodex advokátů Evropské unie přijatý na plenárním zasedání Rady evropských advokátních komor konaném 28. 10. 1988 a novelizovaný na plenárním zasedání 28. 11. 1998, 6. 12. 2002 a 19. 5. 2006

Advokátní kárný řád – Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se stanoví kárný řád (advokátní kárný řád)

Zákon o státním zastupitelství – Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

ŘVV – Vyhláška č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby

ZVV – Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

ČAK, Komora – Česká advokátní komora

OČTR – Orgány činné v trestním řízení

NSZ – Nejvyšší státní zastupitelství

VSZ – Vrchní státní zastupitelství

GIBS – Generální inspekce bezpečnostních sborů

OSN – Organizace spojených národů

EU – Evropská unie

ČR – Česká republika

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

Úvod

Spravedlnost, jakožto elementární atribut každého soudního procesu vyjádřený v základních zásadách trestního práva nevyjímaje, je předpokladem jakéhokoli rozhodnutí soudu, ať už v civilní či trestní věci. V trestním řízení platí, že podmínkou spravedlivého procesu je přítomnost obžaloby, proti ní stojící obhajoby a konečně též soudu. Bez obhajoby není možné považovat trestní proces za spravedlivý, jelikož právě obhajoba je zárukou spravedlivého procesu. Obhajoba, obžaloba a soud jsou pilíře kontradiktorního (akuzačního) typu trestního procesu. Společenské vnímání obhajoby, především osob obhájců, je spíše negativní než pozitivní, napomáhají tomu různé medializované kauzy, kdy zásady presumpce neviny a zajištění práva na obhajobu jsou veřejností přehlíženy. Je však potřeba si uvědomit, že bez obhajoby by osoba, vůči níž se vede trestní řízení, nemohla být nikdy souzena. Obhájce, jak je někdy mylně usuzováno, neobhajuje konkrétní činy obviněného, nýbrž pouze jeho procesní postavení v souladu se zájmy svého klienta.

Tématem této práce je uplatnění formální obhajoby v předsoudní fázi trestního řízení. Toto téma jsem si vybral především pro jeho nespornou stálou aktuálnost a nutnost zdůraznit důležitost formální obhajoby, tedy uplatnění práva na obhajobu jakožto jednoho ze základních práv obviněného. Téma práva na obhajobu, formální obhajoby, resp. obecně trestní obhajoby je tématem velmi důležitým, podstatným a k odbornému pojednání neopomenutelným, přesto dle mého názoru je poměrně opomíjeno oproti jiným institutům, jelikož kromě odborných článků nebylo na toto téma napsáno tolik monografií, kolik by si bezesporu zasloužilo, a už vůbec co se týče neveřejné předsoudní fáze trestního procesu. Považuji proto za vhodné se pokusit touto prací přispět k odborným pohledům na toto téma se zaměřením na onu předsoudní fázi.

V obecném přípravném řízení ve fázi vyšetřování se osoba, vůči níž bylo vzneseno obvinění, označována jako obviněný, dostává do velmi složité procesní pozice, kdy proti němu v samotném počátku trestního stíhání stojí policejní orgán spolu s dozorujícím státním zastupitelstvím, přičemž ona složitost procesního postavení spočívá ve faktické nerovnosti mezi obviněným, jakožto právním laikem, a odborně vzdělaným státním zástupcem, případně policistou. Obhajoba obhájcem proto vyrovnává tuto nerovnost a napomáhá svým významem k rovnosti zbraní. V tom obecně spočívá ona důležitost a potřebnost obhajoby obhájcem v jakémkoli stádiu trestního řízení. Atributem demokratického právního státu, za který je Česká republika bezesporu považována, není

pouze nezávislé a nestranné soudnictví, ale také možnost získání pro každou osobu, fyzickou či právnickou, potřebné, a především účinné kvalifikované právní pomoci.¹

Cílem mé rigorózní práce je komplexní rozbor problematiky uplatnění formální obhajoby v samotném počátku trestního řízení, tedy v neveřejné předsoudní fázi trestního procesu, oproštěné od zvláštních způsobů řízení, jak z pohledu platné právní úpravy, tak z pohledu rozhodovací praxe vnitrostátních, ale také mezinárodních soudů, a taktéž z pohledu aplikační praxe s přihlédnutím k aktuálním interpretačním problémům.

Práce je strukturována celkem do čtyř kapitol. První a zároveň úvodní kapitola této práce se věnuje právu na obhajobu jako takovému v kontextu základních zásad trestního řízení a práva na spravedlivý proces. Kapitola zahrnuje vymezení právní úpravy práva na obhajobu, dále historický exkurz práva na obhajobu, vymezení obsahu a subjektu práva na obhajobu a konečně též srovnání s právem na právní pomoc advokáta. Druhá kapitola pojednává o osobě obhájce v trestním řízení, především o jeho právním postavení včetně práv a povinností každého obhájce. Dále vymezuje a rozlišuje obhájce zvoleného, ustanoveného a určeného Českou advokátní komorou a neopomíjí ani problematiku substituce obhájce. Třetí kapitola již plně věnuje svou pozornost jádru vytčené problematiky, tudíž se zaměřuje na formální obhajobu v přípravném řízení. Přes úvodní výklad k vybraným základním pojmům trestního procesu se kapitola přenáší k jednotlivým institutům obhajoby, které obhajoba využívá v rámci předsoudní fáze trestního řízení. Konkrétně se jedná o stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, nahlédnutí do spisu, účast obhájce ve vyšetřování, obstarávání důkazů obhájcem, prostudování spisu, návrh na doplnění vyšetřování a návrh na předběžné projednání obžaloby. Druhá část kapitoly je zaměřena na zvláštnosti obhajoby ve vazebních věcech, přičemž pojednává o obhajobě při rozhodování o vazbě a výkonu obhajoby vazebně stíhané osoby s důrazem na osobní návštěvy obhájce ve vazební věznici a propuštění z vazby s využitím opatření nahrazujících vazbu. V závěru kapitoly je výklad věnován limitům projevu obhájce, přičemž pozornost je věnována projevu a chování obhájce obecně, taktéž kárné odpovědnosti obhájců, rozhodování o kárném provinění a daná problematika je zakončena stanovením limitů obhajoby a jejich aplikací v praxi. Čtvrtá a zároveň poslední kapitola se zabývá zhodnocením dotčené právní úpravy a úvahami *de lege ferenda*. V závěru této rigorózní práce je celá práce zhodnocena včetně posouzení naplnění vytčeného cíle práce.

---

¹ JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 12.

Tato práce byla zpracována zejména pomocí metody analytické, deskriptivní, komparativní a analyticko-syntetické. Rigorózní práce vychází a podkladově čerpá z odborných monografií, článků at' už v listinné či digitální podobě, dále rovněž z judikatury vnitrostátních a mezinárodních soudů a neopomenutelně z platných právních předpisů účinných ke dni 1. 8. 2023.

1 Právo na obhajobu

Jak bylo v úvodu této práce naznačeno, právo na obhajobu patří mezi základní a nejdůležitější práva obviněného v trestním řízení. Zásada zajištění práva na obhajobu, jakožto jedna ze základních zásad trestního řízení, je předpokladem úspěšného výkonu soudnictví a také uplatnění zásady materiální pravdy.²

Právo na obhajobu „směřuje k dosažení spravedlivého rozhodnutí, vydaného nejen v zájmu trestně stíhané osoby, ale nepochybně také v zájmu demokratického právního státu, založeného na úctě k právům a svobodám člověka a občana.“³ Osobně bych toto právo nazval účinným ochranným nástrojem dotčených zájmů trestně stíhané osoby, kdy napomáhá k objasnění skutečností, na základě kterých bylo zahájeno trestní stíhání, a to pomocí kvalifikované skutkové a právní obrany. Podstatou práva na obhajobu je jednostranně zaměřená činnost ve prospěch obviněného (podezřelého) za využití jakýchkoli možných zákonných prostředků obhajoby, přičemž účelem je přispět ke zjištění skutkového stavu věci pouze z jednoho úhlu, a sice toho, který je pro obviněného (podezřelého) příznivý.⁴ Právo na obhajobu chápe teorie také jako souhrn všech procesních práv, která zákon dává obviněnému, aby se hájil proti obvinění, a kterých obviněný využívá ke kritice obvinění, ke zmenšení své odpovědnosti, popřípadě k uvádění důkazů a jiných skutečností na své ospravedlnění.⁵

Rakouská teorie považuje obhajobu za ochranu obviněného vůči jednostrannému a nepříznivému posouzení věci, přičemž se jedná o obranu proti útoku. Uvádí, že právo na obhajobu a obhajoba obecně nevyplývá pouze z ochrany práv jednotlivců, ale rovněž ze zájmu daného státu na zajištění pravdy.⁶

Právo na obhajobu je nespornou pevnou součástí práva na spravedlivý proces vedle dalších dílčích práv, které jsou jeho součástí. To také potvrdil ve svém rozhodnutí Evropský soud pro lidská práva, který uvedl, že právo každého obžalovaného být účinně obhajován obhájcem náleží k základním prvkům spravedlivého procesu.⁷

---

² FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s. 2015, s. 93.

³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 4. 2008, sp. zn. II. ÚS 2445/07.

⁴ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 94-95.

⁵ CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 169-170.

⁶ GRIVNA, T. a kol. *Právo na obhajobu. Teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 19.

⁷ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 8. 1991 ve věci Brandstetter proti Rakousku, stížnosti č. 11170/84, 12876/87 a 13468/87.

1.1 Právní úprava práva na obhajobu

Právo na obhajobu je upraveno na třech úrovních, tedy na **vnitrostátní úrovni**, pokud jde o Ústavu, Listinu základních práv a svobod, dále z trestně-procesních předpisů trestní řád, zákon o advokacii, zákon o soudnictví ve věcech mládeže a zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, dále je upraveno na **úrovni mezinárodní**, pokud jde o Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, Listinu základních práv Evropské unie a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a konečně též na **úrovni judikatury** především ústavního soudu a ESLP.

1.1.1 Vnitrostátní právní úprava

Základem ústavního zakotvení práva na obhajobu je Ústava České republiky, jakožto předpis nejvyšší právní síly a Listina základních práv a svobod, která je součástí Ústavního pořádku České republiky. Jak již bylo výše uvedeno, právo na obhajobu je součástí práva na spravedlivý proces. Spravedlivý proces je základem práva každé osoby na projednání jeho věci v řízení před soudem, které splní veškerá ústavní jakož i zákonná kritéria spravedlnosti a v jehož průběhu budou tato kritéria dodržována, a výsledkem bude spravedlivé rozhodnutí, tedy práva na soudní ochranu s odpovídající povinností státu podle čl. 90 Ústavy ČR poskytnout ochranu právům.⁸

Samotné právo na obhajobu je upraveno především v hlavě páté LZPS, a to konkrétně v čl. 40 odst. 3 a 4. Článek 40 hlavy páté LZPS se zaměřuje na procesní garance trestního procesu, jejichž dodržování umožňuje chápat řízení jako spravedlivé, a to jak v jeho jednotlivostech, tak i v jeho celku.⁹ Podle čl. 40 odst. 3 Listiny má obviněný právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Jestliže si obhájce nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem. Zákon stanoví, v kterých případech má obviněný právo na bezplatnou pomoc obhájce. Podle odst. 4 již zmíněného článku Listiny má obviněný právo odepřít výpověď, přičemž tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven.

---

⁸ JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 20.

⁹ WÁGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 811.

Z trestně-procesních předpisů je potřeba určitě zmínit trestní řád, a to konkrétně ustanovení § 2 odst. 13, které upravuje zásadu zajištění práva na obhajobu. Podle § 2 odst. 13 TŘ ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení vhodným způsobem a srozumitelně poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce, přičemž všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.

Co se vnitrostátní právní úpravy práva na obhajobu týče, nelze opomenout primární právní předpis advokacie, tedy zákon o advokacii. Zákon o advokacii stanovuje podmínky, za kterých je možné vykonávat obhajobu obviněného obhájcem. Pro účely tohoto oddílu, je potřeba zmínit § 18 odst. 2 zákona o advokacii. Již zmíněné ustanovení upravuje podmínky pro určení obhájce Českou advokátní komorou.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže upravuje řízení v trestních věcech mladistvých pachatelů. Právo na obhajobu je zde upraveno především v ustanovení § 42a zákona o soudnictví ve věcech mládeže, dále se jedná o ustanovení § 43 a 44 již zmíněného pramene.

V zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob je právo na obhajobu upraveno především v ustanovení § 35 TOPO.

1.1.2 Mezinárodní právní úprava

Jak je obecně známo *„vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“*¹⁰

Právo na obhajobu je zaručeno především na mezinárodním poli, tedy čl. 6 odst. 3 písm. c) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Jak už označení napovídá, jedná se o významný mezinárodní dokument uzavřený v Římě, upravující základní lidská práva. Podle již zmíněného ustanovení každý, kdo je obviněn z trestného činu, má mimo ostatní garantovaná práva také právo obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují.

---

¹⁰ Čl. 10 Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Právo na obhajobu je zaručeno také Mezinárodním paktem o občanských a politických právech. Tato mezinárodní smlouva byla přijata na zasedání Organizace spojených národů v New Yorku v druhé polovině dvacátého století. Podle čl. 14 odst. 3 písm. d) Mezinárodního paktu a občanských a politických právech každý, kdo je obviněn z trestného činu, má mimo jiné být souzen za své přítomnosti a obhajovat se osobně nebo prostřednictvím obhájce, kterého si sám zvolí, dále má být poučen o svých právech a má mu být poskytnuta právní pomoc v každém případě, kdy toho zájmy spravedlnosti vyžadují, a aniž by v takovém případě sám platil náklady, jestliže nemá dostatečné prostředky k úhradě.

Posledním významným mezinárodním dokumentem, který je potřeba v souvislosti s právem na obhajobu připomenout, je Listina základních práv Evropské unie. Tato listina je součástí primárního práva Evropské unie, přičemž se stala právně závaznou v roce 2009. Pro účely této práce je nejdůležitější čl. 48 LZPEU upravující presumpci neviny a právo na obhajobu. Podle odst. 2 již zmíněného článku je každému obviněnému zaručeno respektování práv na obhajobu. Ustanovení čl. 52 odst. 3 LZPEU stanoví, že pokud listina obsahuje práva odpovídající právům zaručeným Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, jsou smysl a rozsah těchto práv stejné jako ty, které jim přikládá uvedená úmluva, přičemž toto ustanovení nebrání tomu, aby právo Unie poskytovalo širší ochranu.

1.1.3 Judikatura

Právo na obhajobu je upraveno také v judikatuře především Ústavního soudu ČR a nad ním stojícího Evropského soudu pro lidská práva, která pokládá garantování práva na obhajobu jakožto jeden z projevů právního státu, založeného na demokratických principech.¹¹ Nelze zde opomenout ani „běžnou“ judikaturu zejména Nejvyššího soudu ČR.

Samotná judikatura není formálním pramenem práva, avšak je potřebné věnovat pozornost významu judikatury a s ním souvisejícím stanoviskům pro interpretaci a aplikaci právních norem upravujících právo na obhajobu.

---

¹¹ GŘIVNA, T. a kol. *Právo na obhajobu. Teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 33.

1.2 Historický exkurz práva na obhajobu

Právo na obhajobu podobně jako jiná významná práva prošlo určitým historickým vývojem, v rámci kterého se jistým způsobem formovalo a měnilo, ať už svým obsahem či způsoby uplatnění. Současná podoba práva na obhajobu má svůj původ již ve starověkém Římě, kde se za pomoci římských právníků toto právo poprvé uplatňovalo. Následující výklad se však omezí ve svém historickém exkurzu na dobu od druhé poloviny 18. století až do současnosti a doby římských právníků ponechá povolanějším.

Pokud se vrátíme v čase do roku 1768, ve kterém byl vyhlášen *Constitutio Criminalis Theresiana*, někdy také nazývaný hrdelní soudní řád Marie Terezie, zjistíme, že právo na obhajobu, respektive formální obhajoba, byla v této době omezena poměrně dosti výrazně. Trestní zákon totiž ve svém článku 36 § 5 a 9 zakazoval formální obhajobu v inkvizičním stádiu a po skončení fáze vyšetřování byla možná jen na základě žádosti, přičemž byla podmíněna úvahou samotného soudu.¹²

Pokud půjdeme dále v čase, konkrétně dvacet let dopředu, tedy do roku 1788, kdy byl vyhlášen trestní řád Josefa II., právo na obhajobu bylo stále velmi omezeno, jelikož daná trestní úprava nedovolovala formální obhajobu před vynesením rozsudku. Na druhou stranu bylo odsouzenému dovoleno na žádost přidělit tzv. čestného muže za účelem podání odvolacího spisu. Čestným mužem je potřeba rozumět obhájce, který však neměl možnost nahlédnout do trestního spisu a mluvit s obviněným bylo možné pouze za přítomnosti žalávníka.¹³ Trestní řád Josefa II. navazoval na *Theresianu*, avšak na rozdíl od ní se jednalo o čistě procesní úpravu, tudíž neobsahoval hmotné trestní právo.

Teprve trestní řád z roku 1850 vydaný císařem Františkem Josefem I., zpracovaný *Wirthem* pod vlivem francouzského trestního modelu, rozšířil právo na obhajobu, konkrétně formální obhajobu ve velkém rozsahu, oproti trestnímu zákonu z roku 1803 vydaném Františkem II., který vyloučil obhajobu jako celek.¹⁴

---

¹² GŘIVNA, T. a kol. *Právo na obhajobu. Teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 34.

¹³ Tamtéž, s. 34.

¹⁴ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 27.

1.2.1 Glaserův trestní řád z roku 1873

V roce 1873 byl vydán nový trestní řád č. 119/1873 ř. z., s nímž je spojován vznik tzv. reformovaného trestního procesu. Tento trestní řád byl dílem tehdejšího ministra spravedlnosti Julia Glasera, přičemž se jednalo o velmi zdařilé legislativní dílo, což potvrzuje i jeho velmi dlouhá životnost, jelikož u nás platil až do roku 1950. V sousedním Rakousku jeho podstatné části platí dodnes.¹⁵

Glaserův trestní řád upravoval v kapitole IV. postavení obviněného, tedy jeho práva a povinnosti související i s jeho obhajobou. Podle § 38 Glaserova trestního řádu byl obviněným ten, kdo byl podezřelý z trestného činu a vůči němuž byl podán obžalovací spis či návrh na zahájení přípravného vyšetřování. Trestní řád ve svém ustanovení § 39 zakotvoval právo vzít si ve všech trestních věcech obhájce, přičemž obviněný si mohl obhájce zvolit ze seznamu obhájců některé z tuzemských zemí. Obviněný musel být o tomto právu poučen, a to ve chvíli předložení obžalovacího spisu. Podobně jako je tomu dnes měl obviněný možnost plurality obhájců s tím, že nesmělo dojít ke zmnožení povolených závěrečných řečí obžalovaného v hlavním přelíčení.¹⁶

Vedle obhájce zvoleného znal Glaserův trestní řád i obhájce ustanoveného, přičemž v tomto případě měl soud ustanovit obhájce, který bydlel v místě místní příslušnosti soudu. Ten obhájce, který byl zapsán seznamu obhájců, byl proto povinen v místě svého bydliště převzít obhajobu těch osob, kterým byl ustanoven. Obviněný si samozřejmě mohl kdykoliv zvolit jiného obhájce, než který mu byl ustanoven, avšak touto změnou nesmělo dojít k průtahům v trestním řízení.¹⁷

Glaserův trestní řád ve fázi přípravného vyhledávání a vyšetřování zakotvoval právo obviněného použít tzv. právního poradce¹⁸, aby hájil jeho procesní postavení při soudních úkonech, které se týkají zjištění skutkového stavu a které není možné později opakovat. Totéž platilo pro provedení určitých opravných prostředků. Obviněný, který byl ve vazbě, se v této fázi trestního procesu mohl radit se svým právním poradcem, avšak pouze za podmínky přítomnosti soudní osoby. Za splnění určitých podmínek bylo také možné, aby právní poradce nahlédl do všech trestních spisů, přičemž vždy musel být právnímu

---

¹⁵ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 27.

¹⁶ JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 54-55.

¹⁷ Tamtéž, s. 56.

¹⁸ Pojem právní poradce používá trestní řád z roku 1873 pro fázi vyhledávání a vyšetřování, přičemž je potřeba tímto pojmem rozumět obhájce

poradci poskytnut na jeho žádost opis zatykače a také opis soudního opatření, proti kterému byl podán opravný prostředek. Po podání obžalovacího spisu se naproti tomu bylo možné radit s obhájcem bez přítomnosti jakékoli osoby, přičemž jak obviněný, tak obhájce měli možnost nahlédnout pod dozorem do spisu a činit z nich opisy. Podobně též měli právo požádat o opisy protokolů o ohledání, opisy znaleckých posudků a prvopisy listin, které byly předmětem řízení.¹⁹

1.2.2 Trestní řád z roku 1950

Zásadní změny trestně-procesních předpisů přineslo převzetí moci komunisty v roce 1948. Ústava z roku 1948 a na ni navazující zákony vytvořily zcela novou strukturu soudnictví a vedly k likvidaci nezávislosti soudů a soudnictví jako takového. Právní zástěrkou pro nadcházející období nejhorších nezákonností byl zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky, a zákon č. 232/1948 Sb., o Státním soudu, přičemž na jejich základě se odstartovala vlna v této době velmi dobře známých politických procesů.²⁰

Jak již bylo výše uvedeno, trestní řád z roku 1873 platil až do poloviny dvacátého století, kdy byl nahrazen trestním řádem z roku 1950, tedy zákonem č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním. Tento trestní řád byl vydán socialistickým režimem v době, kdy docházelo k vykonstruovaným trestním procesům, kde největším problémem bylo pošlapání a nepřiznání jakýchkoli základních lidských práv, přičemž právo na obhajobu nebylo i přes jeho zakotvení v zákoně vůbec respektováno. Můžeme tedy říci, že ve výsledku byl obviněný a jeho obhájce pouhými loutkami, které de facto neměly žádná procesní práva.²¹

Jako příklad vykonstruovaného trestního procesu a zároveň jednoho z nejznámějších, ne-li nejznámější, lze uvést proces s Dr. Miladou Horákovou, který měl tehdejší režim sloužit jako hlavní odstrašující případ zakončený vykonáním trestu smrti oběšením.

---

¹⁹ JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 57.

²⁰ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 29.

²¹ JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 62.

Co se týče práva na obhajobu, ustanovení § 41 odst. 1 trestního řádu z roku 1950 zakotvovalo právo obviněného zvolit si obhájce, přičemž obviněný musel být poučen o svých právech buď prokurátorem, nebo v řízení před soudem předsedou senátu. Obhájcem mohl být s určitými výjimkami pouze advokát, přičemž v řízení před státním a vojenským prokurátorem a též před stejným soudem mohl být obhájcem jen advokát zapsaný do zvláštního seznamu ministerstva spravedlnosti. V případě naléhavého případu, kdy advokát nebyl ihned k dosažení, mohl být obhájcem rovněž soudce či zaměstnanec způsobilý k úřadu soudce z povolání činný u daného soudu.²²

Trestní řád z roku 1950 stejně jako Glaserův trestní řád upravoval obhájce zvoleného a obhájce ustanoveného. Pokud si obviněný obhájce nezvolil, mohl tak učinit příbuzný v pokolení přímém, dále osvojitel, osvojenec, manžel či zúčastněná osoba. V případech, kdy obviněný obhájce mít musel, ale neměl, následovala výzva prokurátora a v řízení před soudem předsedy senátu, aby v určité lhůtě si obviněný obhájce zvolil, přičemž pokud tak neučinil, byl mu obhájce ustanoven prokurátorem či předsedou senátu. Ustanovení § 45 odst. 3 trestního řádu z roku 1950 umožňovalo v případě několika obviněných, jejichž zájmy si navzájem neodporovaly, ustanovení společného obhájce.²³

Obhájce byl oprávněn za obviněného činit návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky. Dále účastnit se všech úkonů, kterých se mohl účastnit obviněný, mluvit a dopisovat si s obviněným, který pobýval ve vazbě. Je potřeba však připomenout s ohledem na období tohoto trestního řádu, že během přípravného řízení tak mohl činit pouze za podmínek stanovených prokurátorem, aby nedocházelo k maření trestního řízení.²⁴

1.2.3 Trestní řád v letech 1956-1961

Trestní řád z roku 1950 neměl dlouhé trvání a brzy byl nahrazen novým trestním řádem z roku 1956, který znamenal podstatou změnu a krok dopředu oproti předcházející trestně-procesní úpravě. Trestní řád z roku 1956 si kladl za cíl odstranit nezákonnosti v trestních procesech, ke kterým docházelo v době nejtvrdší stalinské éry.

---

²² JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 63.

²³ Tamtéž, s. 65-66.

²⁴ Tamtéž, s. 66-67.

Trestní řád z roku 1956 přinesl řadu podstatných změn: zesílil dozor prokurátora v přípravném řízení, zavedl institut vyšetřovatele jako orgán oddělený od operativních složek policie, zavedl možnost přezkoumávat oprávněnost žaloby v předběžném soudním projednávání, rozšířil práva obhajoby a zavedl vazební lhůty a lhůty pro vyšetřování.²⁵

Trestní řád z roku 1956 opět zakotvoval právo obviněného zvolit si obhájce, přičemž pokud obviněný tohoto práva nevyužil a stejně tak nezvolil obviněnému obhájce zákonný zástupce obviněného, byli dále oprávněni tak učinit taxativně uvedené osoby, tudíž příbuzný v pokolení přímém, sourozenec obviněného, osvojitel, osvojenec, manžel, druh a zúčastněná osoba. Trestní řád z roku 1956 upravoval rovněž ustanoveného obhájce, přičemž toho ustanovoval předseda senátu a v přípravném řízení prokurátor. Ustanovení § 38 trestního řádu z roku 1956 zakotvovalo výčet práv a povinností obhájce. Ten byl již v přípravném řízení oprávněn činit za obviněného návrhy, podávat za něj žádosti či opravné prostředky a nahlížet do spisů. Obhájce byl taktéž oprávněn mluvit s obviněným, který byl ve vazbě bez přítomnosti jiné osoby, avšak až při seznamování obviněného s výsledky vyšetřování nebo až po seznámení s výsledky vyšetřování.²⁶

Trestní řád z roku 1956 byl nahrazen trestním řádem z roku 1961, tedy zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, který je přes řadu novel účinný až dodnes. Co se týče práva na obhajobu nynější trestní řád rozvinul toto právo do té míry, že nebylo již pouze deklarováno, ale zároveň začalo být reálněji uplatňováno a vymáháno.

Za zásadní novely trestního řádu z roku 1961 lze z pohledu práva na obhajobu považovat zákon č. 57/1965 Sb., který rozšířil práva obhajoby, dále zákon č. 178/1990 Sb., který rozšířil práva obviněného a obhájce, a rovněž zákon č. 265/2001 Sb., známý jako tzv. velká novela z roku 2001, která přinesla velké množství radikálních změn.²⁷

Právě novela trestního řádu z roku 1990 reagovala na společensko-právní změny, které nastaly po listopadu 1989, jelikož výslovně zakotvila právo obviněného nevypovídat, dále právo obviněného se radit se svým obhájcem i během procesních úkonů, dále právo obviněného žádat, aby byl vyslýchán za účasti svého obhájce včetně práva žádat, aby se obhájce účastnil i úkonů přípravného řízení. Již zmíněná novela trestního řádu dala také obhájci právo vyžádat si předem kopii nebo průpis protokolu o každém procesním

---

²⁵ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 30.

²⁶ JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 68-69.

²⁷ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 30-31.

úkonu, a to ve všech stádiích trestního řízení, přičemž orgány činné v trestním řízení mohly tento požadavek odmítnout pouze v případě, kdy to nebylo z technických důvodů možné.²⁸

Právo na obhajobu zakotvené v současném znění trestního řádu je podstatně širší než v období let 1970 až 1990, kdy v naší zemi existovalo vyšetřování, vyhledávání a objasňování přečinů. V období let 1994 až 2001, tedy v době, kdy byla v trestním řádu zakotvena pouze jediná forma předsoudního stadia trestního řízení, mělo však právo na obhajobu nejširší rozsah za celou dobu účinnosti zákona č. 141/1961 Sb.²⁹ Možnost účasti obhájce ve fázi vyšetřování byla široce pojímána a přesahovala i evropský standard.³⁰

1.3 Právo na obhajobu a jeho obsah

Právo na obhajobu osoby, proti níž se vede trestní řízení, je zajištěno nejen v jejím vlastním zájmu, ale stejně tak je zajištěno i v zájmu úspěšného plnění úkolů trestního řízení.³¹ Právo na obhajobu je tvořeno ve svém celku třemi složkami: právem osobní obhajoby, tedy právem hájit se v trestním procesu sám a prostředky podle vlastního rozhodnutí, známe jako **materiální obhajoba**, dále právem mít obhájce a radit se s ním o způsobu obhajoby, známe jako **formální obhajoba**, a **právem vyžadovat od orgánů činných v trestním řízení takový postup, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti**, a to v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí včetně práva, aby byly objasněny se stejnou pečlivostí též okolnosti, které svědčí ve prospěch obviněného, a v tomto směru aby byly též prováděny důkazy, a to i bez návrhu stran.

Všechny výše zmíněné složky existují vedle sebe, přičemž mohou být v konkrétní trestní věci uplatněny současně a jako celek tvoří podstatu zásady zajištění práva na obhajobu.³² Pouze v případě plného uplatnění práva na obhajobu jako celku lze zajistit vydání spravedlivého rozhodnutí v trestním procesu.³³

---

²⁸ JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 70-71.

²⁹ MUSIL, J. Zvýšit efektivnost přípravného řízení. *Kriminalistika*. 1993, č. 2, s. 109.

³⁰ MUSIL, J. Štrasburská judikatura a její důsledky pro dokazování v přípravném řízení. *Kriminalistika*. 1993, č. 1, s. 30.

³¹ CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 64.

³² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 173.

³³ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 7.

1.3.1 Materiální obhajoba

Jak již bylo výše uvedeno, materiální obhajoba je jednou ze tří základních složek práva na obhajobu. Materiální obhajoba je tvořena jednotlivými dílčími právy obviněného upravenými především v ustanovení § 33 odst. 1 TŘ, kterými jsou:

1. Právo obviněného vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a k důkazům o nich
2. Právo obviněného osobní účasti projednávání věci před soudem
3. Právo obviněného uvádět okolnosti a navrhopat provedení důkazů sloužících k obhajobě
4. Právo obviněného nevypovídat
5. Právo obviněného činit návrhy a podávat žádosti
6. Právo obviněného podávat opravné prostředky
7. Právo vyhledat, předložit, navrhopat důkazy a za podmínek stanovených v trestním řádu provádět důkazy
8. Právo nahlížet do spisu
9. Právo na navrácení lhůty
10. Právo posledního slova

1.3.2 Formální obhajoba

Obhajoba osoby, proti níž se vede trestní řízení, je zaručena výše uvedenými prostředky, avšak je třeba konstatovat, že tato osoba nedovede vždy plně využít svého práva na obhajobu, přičemž orgány činné v trestním řízení, ačkoli jim zákon ukládá povinnost být objektivní, nebudou vždy s to v plné a dostatečné míře tyto povinnosti splnit. Z těchto důvodů dává zákon osobě, proti níž se vede trestní řízení, další záruku výkonu

jejího práva na obhajobu tím, že jí umožňuje formální obhajobu, tzn. právo mít obhájce. Toto právo je jedním z nejdůležitějších práv osoby, proti níž se vede trestní řízení.³⁴

Formální obhajoba jako další neopominutelná složka práva na obhajobu je podobně jako obhajoba materiální tvořena jednotlivými právy obviněného upravenými taktéž převážně v ustanovení § 33 odst. 1 TŘ, kterými jsou:

1. Právo obviněného zvolit si obhájce a radit se s ním i během úkonů prováděnými orgány činnými v trestním řízení
2. Právo obviněného být vyslýchán za účasti svého obhájce
3. Právo obviněného účasti obhájce při úkonech přípravného řízení
4. Právo obviněného, aby mu byl obhájce ustanoven

Zde je potřeba uvést, že ustanovení § 33 odst. 1 TŘ nevyčerpává veškerá práva obviněného na obhajobu, jelikož řada dalších práv, která lze zahrnout do práva na obhajobu, jsou i na jiných místech trestního řádu.

1.4 Subjekt práva na obhajobu

Právo na obhajobu ke svému plnému uplatnění potřebuje především subjekt k tomu primárně určený. Subjektem práva na obhajobu je **osoba, proti níž se trestní řízení vede**. Tento všeobecně známý pojem je nepřímou upraven v trestním řádu hned na několika místech. Obecně platí, že osobou, proti níž se trestní řízení vede, je primárně **obviněný**, tedy osoba, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání, dále **obžalovaný**, tedy obviněný po nařízení hlavního líčení, **odsouzený**, tedy ten, proti němuž byl vydán odsuzující rozsudek, který nabyl právní moci, nebo pravomocný trestní příkaz, ale také **podezřelý ve zkráceném přípravném řízení a podezřelý, který byl v souladu s trestním řádem zadržen**, přičemž se jedná o podezřelého de lege lata nikoli v kolokviálním významu.

Osobu, proti níž se trestní řízení vede, řadíme mezi **subjekty trestního řízení**, kterými „rozumíme ty činitele, které mají a vykonávají vlastním jménem vliv na průběh řízení a kterým zákon dává k uskutečnění vlivu určitá procesní práva nebo určité procesní

---

³⁴ CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 170-171.

*povinnosti.*³⁵ Subjekty trestního řízení jsou také orgány činné v trestním řízení, dále poškozený, zúčastněná osoba a osoby se samostatnými obhajovacími právy. Obhájce je subjektem trestního řízení jen výjimečně, jelikož obvykle nevystupuje vlastním jménem.

Osoba, proti níž se trestní řízení vede, může být rovněž **procesní stranou** v trestním řízení. Procesními stranami rozumíme ty subjekty trestního řízení, které uplatňují či podporují podanou obžalobu či stojí na straně obhajoby a samy sebe nebo jiné proti ní obhajují.³⁶ Subjekty trestního řízení (tedy nejen státní zástupce) jsou však stranami pouze v řízení, které je vedeno před soudem. Takovým řízením před soudem je nejen hlavní líčení, ale i řízení probíhající před soudem v rámci přípravného řízení (např. rozhodování o vazbě).

Pokud půjdeme postupně, jak obecně trestní řízení dle jednotlivých stádií probíhá, primárním subjektem práva na obhajobu je po sdělení obvinění policejním orgánem v přípravném řízení obviněný, přičemž, jak bylo výše naznačeno, jeho označení se v průběhu trestního řízení mění. Obviněný jakožto procesní strana má řadu procesních práv a povinností, přičemž má formálně rovnocenné postavení se státním zástupcem. V případě zkráceného přípravného řízení se jedná o podezřelého.

Obviněný je nositelem důkazu, jelikož povinností orgánů činných v trestním řízení je jej vyslechnout, neboť výslech obviněného je jedním z nejdůležitějších důkazních prostředků. Obviněný je následně předmětem výkonu rozhodnutí, nejen trestů a ochranných opatření, ale také rozhodnutí zajišťujících průběh a výsledek řízení. Výše uvedené dokládá důležitost účasti obviněného na trestním procesu jak z hlediska celospolečenského zájmu zajištění účelu řízení, tak i z důvodu náležitého uplatnění práva na obhajobu.³⁷

1.5 Právo na právní pomoc advokáta

Právo na obhajobu je potřeba odlišit od práva na právní pomoc advokáta, které je dosti odlišné od prvně zmíněného. Právo na právní pomoc advokáta se liší především v subjektu a samozřejmě též v jeho obsahu. Právo na právní pomoc advokáta je zaručeno čl. 37 odst. 2 LZPS, podle kterého „každý má právo na právní pomoc v řízení

---

³⁵ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 114.

³⁶ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 5.

³⁷ Tamtéž, s. 3.

před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.“ Z citovaného ustanovení článku vyplývá, že subjektem práva na právní pomoc advokáta může být za jistých okolností každý. V trestním řízení se jedná o každou osobu, která bude vyzvána k podání vysvětlení, podezřelého v kolokviálním významu, ale také svědka či poškozeného.

Ústavní soud ČR se ve svém nálezu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. II. ÚS 386/04, vyjádřil k subjektu práva na právní pomoc tak, že *„pokud je přiznáno právo na právní pomoc občanovi při podání vysvětlení, v postavení obviněného, poškozeného a osoby zúčastněné na straně jedné, nelze mu nepřiznat právo na právní pomoc při podání svědecké výpovědi. Lze připustit, že by obecná úprava mohla toto právo omezit, pokud by jeho absolutní výkon vedl k eliminaci jiných práv garantovaných ústavním pořádkem, avšak samotný fakt, že toto právo není v obecné úpravě ve vztahu ke svědkovi výslovně upraveno, nemůže vést k závěru, že svědek nemá právo na právní pomoc.“*³⁸

Podezřelý v kolokviálním významu může uplatnit toto právo v přípravném řízení ve fázi prověřování, pokud např. podává vysvětlení a v této chvíli ještě není trestně stíhán, tudíž není v postavení obviněného s právem na obhajobu, tedy s možností zvolit si obhájce.

Účelem uplatnění práva na právní pomoc advokáta je dle mého soudu předejití nebo též zamezení pokládání návodných či kapciózních otázek policejním orgánem, a konečně též zajištění provedení procesního úkonu v souladu s trestním řádem.

Významem práva na právní pomoc se zabýval Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 734/04, přičemž uvedl, že *„v případě osoby podávající vysvětlení je právo na právní pomoc odůvodňováno především její nejistotou ohledně povahy, rozsahu a účelu podávaného vysvětlení, jakož i důsledků z toho plynoucích, a tedy nejistotou o povaze současných a budoucích práv, jejichž neuplatněním by mohlo dojít k újmě. Tato osoba je sice o svých procesních právech a povinnostech poučena policejním orgánem před vlastním provedením úkonu, nemůže však být poučena o tom, jak bude s výsledky podání vysvětlení naloženo a jak případně budou použity vůči ní. Není vyloučeno, aby proti osobě, která se k policejnímu orgánu dostavila k podání vysvětlení, bylo bezprostředně po skončení úkonu, v důsledku takto i jinak zjištěných a odůvodněných skutečností, zahájeno trestní stíhání (§ 160 odst. 1 trestního řádu). Z osoby podávající vysvětlení se tedy může v krátkém časovém sledu stát osoba obviněná, u níž je právo na právní pomoc od samého počátku řízení i v rovině obecného práva nesporné (§ 33 odst. 1, věta třetí, resp. § 36 trestního řádu).*

---

³⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. II. ÚS 386/04.

*Ovšem i ze svědka se může stát osoba obviněná, k čemuž může rovněž dojít bezprostředně po ukončení výslechu.*³⁹

V souvislosti s právní pomocí advokáta jsou v praxi poměrně často diskutovaným tématem práva takového advokáta, respektive jejich vymezení ve vztahu k právům obhájce. Z výše uvedeného vyplývá, že práva takového advokáta budou diametrálně odlišná od práv obhájce. V praxi dokonce někdy zaznívá od policejního orgánu informace, že advokát při podání vysvětlení klientem v rámci prověřování v podstatě nemá žádná významná práva, a jeho přítomnost tudíž není až tak důležitá, jelikož není v postavení obhájce. Takový advokát v souvislosti s právní pomocí opravdu nemá práva jako obhájce v rámci formální obhajoby, avšak určitá práva má a podle mého názoru určitě nejsou bezvýznamná.

Advokát např. může poskytnout svému klientovi právní poradenství, a to i v průběhu podání vysvětlení, advokát má dále právo do průběhu podání vysvětlení neformálně zasáhnout, přičemž advokát také může svému klientovi poradit učinit námitky vůči průběhu daného úkonu včetně způsobu, jak je uplatnit. Advokát však na rozdíl od obhájce *„nemůže do průběhu podávání vysvětlení zasahovat např. kladením otázek osobě, která vysvětlení podává, nemůže se domáhat v souvislosti s podáním vysvětlení nahlédnutí do spisu, požadovat účast na jiných úkonech ve věci, kterých se osoba podávající vysvětlení neúčastní, apod.*⁴⁰ V praxi také často nastává situace, kdy policejní orgán požaduje vysvětlení beztoho, aniž by sdělil, k jakému účelu má vysvětlení sloužit, respektive v jakém procesním postavení se klient nachází. Advokát má právo se policejního orgánu dotázat, v jakém procesním postavení se vlastně klient nachází a čeho se vysvětlení má týkat. To, zda na to policejní orgán odpoví, je však věcí druhou. Nelze také opomenout právo advokáta účastnit se podávání vysvětlení klientem.

Rozhodovací praxe Vrchního soudu v Olomouci v nedávné době k tomuto tématu uvedla, že ustanovení § 158 odst. 5 TŘ a ustanovení výše zmíněného čl. 37 odst. 2 LZPS *„nelze vykládat zúženě tak, že omezují roli advokáta jen na jeho pasivní přítomnost při podání vysvětlení. V závislosti na obsahu zmocnění advokáta osobou podávající vysvětlení totiž není vyloučeno, aby byl advokát oprávněn i k podání stížnosti proti usnesení, které se týká práv a povinností osoby podávající vysvětlení a proti němuž je stížnost přípustná.*⁴¹

---

³⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 734/04.

⁴⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1957.

⁴¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. 2 To 67/2018.

2 Obhájce v trestním řízení

V případě uplatnění formální obhajoby je klíčovou osobou právě obhájce, prostřednictvím jehož osoby je formální obhajoba vykonávána. Jak již bylo naznačeno v úvodu této práce, význam obhajoby obhájcem spočívá v narovnávání faktické nerovnosti mezi obviněným a právně vzdělaným státním zástupcem či policistou a konečně též v rovnosti zbraní. Obviněný obecně bez právního vzdělání jakož i bez zkušeností s trestním řízením nemá možnost účinně využít prostředků obhajoby, jako např. kladení otázek, vyslychání svědků, provádění jiných důkazů apod.⁴² Význam odborné právní pomoci obhájce v trestním řízení pro obviněného je tedy nezpochybnitelný a jeho důležitost je potřeba stále vytrvale připomínat.⁴³

Obhájce prochází všemi stádii trestního řízení počínaje fází vyšetřování v neveřejném přípravném řízení, dále v případě hlavního líčení vykonává obhajobu v řízení před soudem prvého a druhého stupně, stejně tak v případě mimořádných opravných prostředků a konečně též je možné vykonávat obhajobu i ve vykonávacím řízení.

2.1 Obecně k právnímu postavení obhájce

Na samotný úvod je potřeba uvést, že obecně platí, že obhájce je právním zástupcem osoby, proti níž se vede trestní řízení, přičemž obhájce v trestním řízení vystupuje právě jménem této osoby. Výjimkou jsou případy, kdy se rozhoduje přímo o právech a povinnostech obhájce, potom obhájce vystupuje svým jménem.⁴⁴ Obhájce v trestním řízení kontradiktorní povahy je a rovněž musí být rovnocenným partnerem státního zástupce jakožto veřejného žalobce.⁴⁵

Osobou obhájce *de iure* může být v českém trestním řízení, podobně jako je tomu na Slovensku, pouze advokát, kterého stát pověřuje obhajobou v trestním procesu a dává mu k tomu určitá procesní práva a povinnosti. Podle § 4 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii je advokátem ten, kdo je zapsán v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou. Naproti tomu obhájcem nemůže být advokát, proti kterému je nebo bylo vedeno trestní stíhání, a v důsledku toho v řízení, ve kterém by měl vykonávat obhajobu, má postavení

---

⁴² JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 13.

⁴³ Tamtéž, s. 12.

⁴⁴ Typickým příkladem je uplatnění nároku na odměnu obhájce a náhradu hotových výdajů podle ustanovení § 151 odst. 2 Trestního řádu.

⁴⁵ JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 13.

obviněného, svědka nebo zúčastněné osoby, a stejně tak advokát, který v něm vypovídá jako svědek, podává znalecký posudek nebo vystupuje jako tlumočník.⁴⁶

Je potřeba konstatovat, že advokacie jako taková je nezávislé svobodné povolání, které je provozované na soukromém principu, přičemž při poskytování právních služeb advokátem, včetně obhajoby, je advokát nezávislý, avšak vázán příslušnými právními předpisy a v jejich mezích též příkazy klienta.⁴⁷ Co se týče trestního procesu, postavení advokáta je ve vztahu ke svému klientovi v podstatě samostatné.⁴⁸ Advokacie tak má do určité míry jistý monopol v českém trestním procesu, avšak dle mého soudu je tento stav správný, jelikož advokát zajišťuje právní profesionalitu v poskytování právní pomoci svému klientovi. Advokátní monopol lze odůvodnit taktéž existencí povinnosti mlčenlivosti, kterou má advokát na rozdíl od běžných právníků. Naproti tomu v rakouském i německém trestním procesu může být obhájcem vedle advokáta také právník – pedagog, působící na právnické fakultě vyučující právo a za určitých podmínek též další osoby.⁴⁹

U obhájce musí být splněna celá řada podstatných předpokladů, aby bylo možné vůbec obhajobu v trestním řízení vykonávat. Obhájce musí být vybaven dostatečnou zákonem požadovanou kvalifikací, dále zkušenostmi a rovněž též zákonem zajištěným postavením. Atributem práce obhájce je nezávislost této osoby na státu, státních orgánech, ostatních procesních stranách, osobách zúčastněných na trestním řízení, podnikatelských subjektech apod.

Právní postavení obhájce je primárně upraveno v ustanoveních § 35 až § 41 TŘ, přičemž další úpravu nalezneme jednotlivě na různých místech trestního řádu.

2.2 Práva a povinnosti obhájce

Práva a povinnosti každého obhájce v trestním řízení jsou primárně upraveny v základním pramenu trestního práva procesního, tedy v trestním řádu, konkrétně v ustanovení § 41 TŘ. Dále úpravu nalezneme také v zákoně o advokacii (§ 3 a § 16 zákona o advokacii) a rovněž v etickém kodexu ČAK.

Pokud jde o poslední dva jmenované prameny podle § 3 odst. 1 zákona o advokacii, je advokát při poskytování právních služeb nezávislý; je vázán právními předpisy a v jejich

---

⁴⁶ Ustanovení § 35 odst. 2, 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

⁴⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 264.

⁴⁸ Tamtéž, s. 264.

⁴⁹ JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 79-80.

mezích příkazy klienta. Podle § 16 odst. 1 zákona o advokacii je advokát povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. Pokyny klienta však není vázán, jsou-li v rozporu s právním nebo stavovským předpisem; o tom je advokát povinen klienta přiměřeně poučit. Právy a oprávněnými zájmy klienta je v trestním řízení potřeba rozumět vše, co se obviněného týká, především jde o poskytování právních porad, právní zastoupení před orgány činnými v trestním řízení, právo, aby obhájce komunikoval s ostatními zúčastněnými osobami na trestním řízení a jejich právními zástupci, případně poskytoval obviněnému další právní služby, přičemž je potřeba zdůraznit, že právem a oprávněným zájmem obviněného rozhodně není činnost, která by byla v rozporu se zákonem a etickými pravidly profese advokáta.⁵⁰

Pokud jde o vázanost obhájce pokyny svého klienta, na tuto problematiku je dle Mandáka potřeba nahlížet ve třech rovinách, **tedy a) v procesním postupu, b) ve skutkové rovině a c) v rovině právní.** V případě procesního postupu je obhájce vázán pokyny obviněného, pokud tedy nejsou v rozporu se zákonem nebo stavovskými předpisy. V tomto případě jde především o dispozici opravných prostředků, důkazních i jiných návrhů a žádostí, přičemž proti vůli obviněného, který je plně svéprávný, nemůže obhájce podat např. odvolání, žádost o propuštění z vazby apod., ačkoli by se mu jevily takové úkony jako důvodné. Podobně je obhájce povinen na pokyn svého klienta podat např. opravný prostředek, ačkoli je advokát přesvědčen o malé šanci na úspěch. Jsou však případy, kdy obhájce musí postupovat i proti vůli plně svéprávného obviněného, především v případech tzv. nutné obhajoby. Obhájce nemůže respektovat pokyn klienta neúčastnit se hlavního líčení či veřejného zasedání o odvolání, jelikož v nepřítomnosti obhájce nelze takové jednání konat. I pokud by při nutné obhajobě nastala situace, že by obviněný účast obhájce zcela odmítal, byl by i přesto obhájce ustanovený soudem povinen obhajobu provést, a to i bez součinnosti obviněného.⁵¹

Ve skutkové rovině jde o obsahovou stránku projevů obhájce při závěrečné řeči a v případě opravných prostředků. Obhájce vychází ze skutkových údajů podaných obviněným. Názory obviněného mohou přitom být evidentně nesprávné, v rozporu s vědeckými poznatky atd., tudíž by bylo neudržitelné trvat na tom, že obhájce je takovými názory beze zbytku vázán.⁵² „*Mohou se též vyskytnout případy, že obviněný uvádí skutečnosti, které jsou ve vzájemném rozporu a navzájem se vylučují. Kdyby v takových a podobných*

⁵⁰ JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 208.

⁵¹ MANDÁK, V. Meze trestní obhajoby – nástin základních otázek. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 10, s. 33-34.

⁵² Tamtéž, s. 34.

*případech obhájce dovozoval, že všechny údaje obviněného jsou správné, nutně by tím zeslabil přesvědčivost a účinnost celé obhajoby a ve svých důsledcích by obviněnému spíše uškodil.*⁵³ Obhájce tedy ve skutkové sféře nemůže být bezvýhradně vázán stanoviskem svého klienta, ačkoli k odchylnému stanovisku se může postavit jen ve výjimečných případech, pokud je to nutné k přesvědčivé a účinné obhajobě.⁵⁴

Třetí rovinou je rovina právní, kde se obhájce setkává se svým klientem jako právní odborník s pouhým laikem, a bylo by tudíž paradoxní, kdyby obhájce měl být ve svém oboru vázán názory obviněného. Pokud by obviněný vyžadoval v právní rovině splnění povinnosti obhájce být vázán pokyny svého klienta, obhájce by takovou zjevně nereálnou či jinak non lege artis vedenou obhajobu měl odmítnout.⁵⁵

Podle § 16 odst. 2 zákona o advokacii je advokát povinen při výkonu advokacie jednat čestně a svědomitě; je povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné.

Povinnosti obhájce nalezneme také v etickém kodexu advokáta. Podle čl. 4 odst. 3 etického kodexu jsou projevy advokáta v souvislosti s výkonem advokacie věcné, střízlivé, a nikoliv vědomě nepravdivé. Dále podle čl. 6 odst. 1 etického kodexu mají oprávněné zájmy klienta přednost před vlastními zájmy advokáta i před jeho ohledem na jiné advokáty.

Jak již bylo výše naznačeno, práva a povinnosti obhájce jsou upraveny především v trestním řádu, přičemž se jedná o ustanovení § 41 TŘ, ale dílčí práva a povinnosti jsou upraveny taktéž na jiných místech trestního řádu.⁵⁶

Základními právy obhájce upravenými v ustanovení § 41 TŘ jsou:

1. Právo obhájce činit již za přípravného řízení za obviněného návrhy, podávat za něho žádosti a opravné prostředky
2. Právo obhájce nahlížet do spisů
3. Právo obhájce zúčastnit se vyšetřovacích úkonů

---

⁵³ MANDÁK, V. Meze trestní obhajoby – nástin základních otázek. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 10, s. 34.

⁵⁴ Tamtéž, s. 34.

⁵⁵ Tamtéž, s. 34.

⁵⁶ Příkladem může být ustanovení § 33 odst. 1 TŘ, § 61 odst. 1 TŘ, § 65 TŘ, § 66 odst. 3 TŘ apod.

4. Právo obhájce mluvit s obviněným, který je ve vazbě v rozsahu stanoveném v § 33 odst. 1 TŘ
5. Právo obhájce zúčastnit se v řízení před soudem všech úkonů, kterých se může zúčastnit obviněný
6. Právo obhájce vyžádat si předem ve všech stádiích trestního řízení kopii nebo průpis protokolu o každém úkonu trestního řízení, přičemž orgány činné v trestním řízení jsou povinny mu vyhovět

Právo obhájce činit za obviněného návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky je možné uplatnit v průběhu celého řízení, a to jak ústní, tak písemnou formou.⁵⁷ Jako příklad návrhu je možné obecně uvést: návrh na provedení určitého důkazu, návrh na zastavení trestního stíhání, návrh na postoupení věci, návrh na složení peněžité záruky atd. Co se týče žádostí, typicky se jedná o žádost o propuštění obviněného z vazby, žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu atd. V případě opravných prostředků záleží na formě rozhodnutí a na stupni rozhodujícího orgánu, zda je možné podat stížnost, odvolání či odpor jakožto řádné opravné prostředky či mimořádné opravné prostředky.

Právo obhájce nahlížet do spisů je upraveno v § 41 odst. 2 TŘ a rovněž v § 65 TŘ. Obhájce je dále oprávněn činit si z nich výpisky, poznámky, pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. Podle § 65 odst. 2 TŘ může v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán právo nahlédnout do spisů a práva s tím spojená ze závažných důvodů odepřít. Závažnost důvodů, ze kterých tato práva odepřel policejní orgán, je na žádost osoby, jíž se odepření týká, státní zástupce povinen urychleně přezkoumat, přičemž tato práva nelze odepřít obviněnému a obhájci, jakmile byli upozorněni na možnost prostudovat spisy, a při sjednávání dohody o vině a trestu. *„Závažnými jsou zde zejména důvody spočívající v možném ohrožení či zmaření vyšetřování či v taktice jeho vedení orgánem činným v trestním řízení. Cílem je zabránit tomu, aby byla narušena objektivnost důkazů. Tato zákonem předpokládaná možnost omezení práva nahlížet do spisů vyplývá ze skutečnosti, že v počátcích vyšetřování nelze často zabezpečit ochranu důkazních pramenů před jejich poškozením a zničením nebo před jinými aktivitami sledujícími cíl mařit vyšetřování. Ohroženy mohou být i jiné společenské a individuální zájmy, např. bezpečnost*

---

⁵⁷ JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 217.

*svědků, citlivé osobní údaje nezúčastněných osob, skutečnosti podléhající utajení, přičemž časová tíseň neumožňuje zajistit ochranu těchto legitimních zájmů jiným způsobem.*⁵⁸

Právo obhájce zúčastnit se vyšetřovacích úkonů je primárně upraveno v § 165 TŘ, ačkoli jeho zmínění nalezneme již v § 41 TŘ. Podle § 165 odst. 2 TŘ je obhájce již od zahájení trestního stíhání oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit. Obhájce může obviněnému i jiným vyslychaným klást otázky, avšak teprve tehdy, až orgán výslech skončí a udělí mu k tomu slovo. Námitky proti způsobu provádění úkonu může obhájce vznášet kdykoliv v jeho průběhu. Podle § 165 odst. 3 TŘ platí, že oznámí-li obhájce policejnímu orgánu, že se chce účastnit vyšetřovacího úkonu uvedeného v odstavci 2, nebo spočívá-li úkon ve výslechu svědka, který má právo odepřít výpověď, je policejní orgán povinen včas obhájci sdělit, o jaký druh úkonu se jedná, dobu a místo jeho konání, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce nelze zajistit. Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 26. 7. 2000, sp. zn. 3 Tz 106/2000 uvedl, že *„povinnost orgánu činného v trestním řízení reálně umožnit osobní účast obhájce u vyšetřovacího úkonu tím, že mu sdělí dobu a místo úkonu, je omezena pouze na případy, kdy obhájce podáním ve smyslu § 59 tr. ř. oznámil vyšetřovateli, že se chce vyšetřovacích úkonů účastnit. Rozsah povinnosti orgánu činného v přípravném řízení trestním vyrozumívat obhájce je pak opět omezen pouze obsahem podání obhájce, tedy tím, zda se chce obhájce účastnit pouze některého vyšetřovacího úkonu, který sám specifikuje, nebo zda oznámení obhájce je obecné v tom směru, že se chce účastnit všech vyšetřovacích úkonů.*⁵⁹

Právo obhájce zúčastnit se v řízení před soudem všech úkonů, kterých se může zúčastnit obviněný, je další základní právo obhájce upravené v § 41 odst. 3 TŘ. Obhájce ani obviněný však nemají právo se účastnit úkonů předsedy senátu v rámci přípravy hlavního líčení či veřejného zasedání, a rovněž nemají právo se účastnit neveřejného zasedání.⁶⁰ Pokud by obhájce ať už zvolený či ustanovený se opakovaně neúčastnil takových úkonů, kde je jeho účast zákonem vyžadována, například v případě nutné obhajoby, rozhodne soud o vyloučení obhájce z obhajoby či o jeho zproštění, přičemž výše uvedené může obhájci jakožto advokátovi založit kárnou odpovědnost.⁶¹

---

⁵⁸ VANTUCH, P. Může policejní orgán odepřít obhajobě nahlédnutí do části spisu? In: *advokatnidenik.cz* [online]. 14. 5. 2019 [cit. 20. 6. 2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/05/14/muze-policejni-organ-odepřit-obhajobe-nahlednutí-do-casti-spisu/>

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2000, sp. zn. 3 Tz 106/2000.

⁶⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 303.

⁶¹ JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení.* Praha: Leges, 2011, s. 252.

Právo obhájce vyžádat si předem kopii nebo průpis protokolu o každém úkonu trestního řízení je zakotveno v ustanovení § 41 odst. 6 TŘ. Podle již zmíněného ustanovení trestního řádu jsou orgány činné v trestním řízení povinny vyhovět, přičemž odmítnout mohou pouze tehdy, pokud to není z technických důvodů možné. Obhájce je povinen náklady s tím spojené vůči státu uhradit.

Základními povinnostmi obhájce upravenými v ustanovení § 41 TŘ jsou:

1. Povinnost obhájce poskytovat obviněnému potřebnou právní pomoc
2. Povinnost obhájce účelně využívat k hájení zájmů obviněného prostředků a způsobů obhajoby uvedených v zákoně
3. Povinnost obhájce pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují, a tím přispívat ke správnému objasnění a rozhodnutí věci

Povinnost obhájce hájit zájmy obviněného je jeho primární povinností, zakotvenou stejně jako ostatní jeho základní povinnosti v ustanovení § 41 odst. 1 TŘ. Obhájce však nesmí při výkonu této povinnosti využívat takových prostředků, které jsou v rozporu se zákonem či by zákon obcházely, přičemž je nepřípustné, aby obhájce např. obstarával důkaz nezákonným způsobem či padělal určitý důkaz. V takovém případě by se pohyboval na hraně kárného provinění a trestněprávní roviny.⁶²

Další povinností obhájce je **povinnost pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují**. Tuto povinnost obhájce nelze chápat tak, že uplatnit obhajobu⁶³ je obhájce povinen vždy již tehdy, jestliže se taková možnost naskytne, jelikož je stále mít na paměti povinnost jednání obhájce ve prospěch svého klienta-obviněného, tudíž zaleží na rozhodnutí obhajoby v rámci zvolené taktiky, zda např. určitý návrh učinit již v průběhu přípravného řízení, na jeho počátku, nebo až při skončení vyšetřování nebo dokonce až v soudní fázi trestního řízení. Pojem včas je tedy potřeba vyložit tak, že se jedná o okamžik vhodný z pohledu účinné obhajoby, tedy aby byl zajištěn optimální výsledek.⁶⁴

---

⁶² JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 214.

⁶³ Např. důkazní návrhy, právní a skutkové rozbory apod.

⁶⁴ MANDÁK, V. Meze trestní obhajoby – nástin základních otázek. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 10, s. 35.

2.3 Obhájce zvolený, ustanovený a určený Českou advokátní komorou

České trestní řízení je **ovládáno zásadou priority volby obhájce obviněným** upravenou v ustanovení § 33 odst. 1 TŘ, přičemž trestní řád upřednostňuje obhájce zvoleného před obhájcem ustanoveným. Podle § 37 odst. 1 TŘ neužije-li obviněný práva zvolit si obhájce a nezvolí-li mu ho ani jeho opatrovník, může mu ho zvolit jeho příbuzný v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner, druh, jakož i zúčastněná osoba. Je-li obviněný omezen ve svéprávnosti, mohou tak učinit tyto osoby i proti jeho vůli. Všechny tyto výše zmíněné osoby, kterým zákon dává možnost zvolit obviněnému obhájce, tak činí vlastním jménem a na vlastní náklady.⁶⁵ Obviněný má též právo zvolit si dva nebo více obhájců, přičemž se jedná o tzv. pluralitu obhájců. Zatímco v případě českého trestního řízení početní limit obhájců není stanoven, německá a polská právní úprava připouští nanejvýš tři obhájce jednoho obviněného.⁶⁶ Důvodem k volbě více obhájců klientem v téže trestní věci bývá především složitost daného případu, individuální specializace jednotlivých obhájců, jakož i možnost širší konzultace v rámci obhajoby.

Zda si zvolit obhájce v situaci, kdy se nejedná o případ tzv. nutné obhajoby je na individuálním posouzení každého obviněného, osobně bych však doporučil všem obviněným neprávnikům, aby zvážili právní zastoupení advokátem, tedy právním profesionálem z důvodů uvedených v úvodu této kapitoly.

Oprávnění obhajoby obviněného prokazuje obhájce pomocí **plné moci**. Plná moc v trestním procesu je jednostranné právní jednání obviněného či jiné osoby, kterým advokát prokazuje vůči třetím osobám (zejména orgány činné v trestním řízení) své oprávnění obhajovat svého klienta v trestním řízení. Plná moc se v jednom vyhotovení zakládá orgánem činným v trestním řízení do spisu, přičemž další vyhotovení plné moci musí obhájce založit do tzv. klientského spisu, aby bylo možné jej dát k nahlédnutí dalším orgánům a osobám, které při kontaktu s ním nemají spis k dispozici.⁶⁷ Formální náležitosti plné moci nejsou přesně stanoveny. Vantuch uvádí, že v plné moci musí být uvedeno jméno obviněného včetně jeho nacionálií umožňujících identifikaci dané osoby, dále jméno a sídlo advokáta, který byl zmocněn k obhajobě z určitého trestného činu podle konkrétního ustanovení trestního zákoníku, pro který je trestně stíhán policejním orgánem a spisová

⁶⁵ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 79.

⁶⁶ MANDÁK, V. Meze trestní obhajoby – nástin základních otázek. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 10, s. 31.

⁶⁷ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 79.

značka věci.⁶⁸ Kromě obecných náležitostí, o kterých není sporu, osobně nepovažují za rozumné uvádět v plné moci čísla paragrafů, pro které je obviněný trestně stíhán včetně spisové značky věci, jelikož právní kvalifikace skutku se může v průběhu řízení měnit, přičemž měnit se bude i spisová značka pro přípravné řízení, pro řízení u soudu 1. stupně, v řízení odvolacím atd.

Plnou moc je potřeba odlišit od **smlouvy o poskytování právních služeb** mezi obviněným a obhájcem. „*Plná moc je pouhým osvědčením existence práva určitého obhájce zastupovat určitého obviněného v konkrétní trestní věci.*“⁶⁹ Smlouva o poskytování právních služeb je dvoustranným právním jednáním zpravidla písemným, které vytváří právní vztah mezi obviněným a obhájcem. V praxi se lze setkat i s konkludentní formou této smlouvy. Smlouva o poskytování právních služeb se nezakládá do spisu, jelikož je určena pouze stranám, které ji uzavřely. Pokud by však měl soud o zastoupení pochybnosti, může vyzvat obviněného či obhájce, aby prokázali existenci takového právního vztahu. To potvrzuje také nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 272/05, ve kterém Ústavní soud uvádí, že „*pokud měl soud o zastoupení pochybnosti, ať již z hlediska jeho rozsahu či z hlediska doložení existence tohoto právního vztahu orgánům činným v trestním řízení, za situace, kdy takové pochybnosti v přípravném řízení nevznikly nebo nebyly stěžovateli žádným způsobem prezentovány, mohl a měl sám vyzvat stěžovatele nebo jeho obhájce, aby mu doklad prokazující uzavření dohody o zastupování a jeho rozsahu předložili.*“⁷⁰

Podle § 37 odst. 2 TŘ si obviněný může místo ustanoveného obhájce či obhájce, který mu byl osobou k tomu oprávněnou zvolen, zvolit jiného obhájce. Oznámí-li změnu obhájce tak, aby obhájce mohl být o úkonu vyrozuměn v zákonem stanovené lhůtě, orgán činný v trestním řízení ode dne doručení takového oznámení vyrozumívá nově zvoleného obhájce. V opačném případě je obhájce předtím ustanovený nebo zvolený, pokud není z obhajování vyloučen, povinen obhajobu vykonávat do doby, než ji osobně převezme později zvolený obhájce.

Důvody vyloučení zvoleného obhájce z obhajoby předsedou senátu a v přípravném řízení soudcem jsou upraveny v ustanovení § 37a TŘ.

Obhájce ustanovený soudem nastupuje v případě tzv. nutné obhajoby, pokud si obviněný sám nezvolí obhájce a neučiní tak ani ve lhůtě, která mu k tomuto účelu byla soudem stanovena. Ustanovení obhájce je upraveno v ustanovení § 38 a násl. TŘ. a má

⁶⁸ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 80.

⁶⁹ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 80.

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 272/05.

formu opatření. Pokud v soudem stanovené lhůtě nebude obhájce zvolen, bude obviněnému po dobu trvání důvodů nutné obhajoby obhájce neprodleně ustanoven.⁷¹ Podle § 39 odst. 1 TŘ obhájce ustanovuje a rovněž ustanovení zruší předseda senátu a v přípravném řízení soudce.

Důvodem neprodleného ustanovení je především naplnění zásady práva na obhajobu obviněného tak, aby jeho práva byla šetřena, pokud možno v co nejširší míře.⁷² V přípravném řízení trestním nelze v případě ustanovení obhájce postupovat váhavě, ale naproti tomu je potřeba postupovat velmi urychleně, aby byla obhájci zajištěna možnost výkonu jeho práv.⁷³ Podle § 40 TŘ je ustanovený obhájce povinen obhajobu převzít, přičemž z důležitých důvodů může být obhájce na svou žádost nebo na žádost obviněného povinnosti obhajování zproštěn a místo něho ustanoven obhájce jiný. Této povinnosti zprostí v řízení před soudem předseda senátu a v přípravném řízení soudce. Důvody zproštění ustanoveného obhájce povinnosti obhajování jsou uvedeny v ustanovení § 40a odst. 1 TŘ.

Soud také může opatřením podle § 33 odst. 4 TŘ ustanovit obhájce pro nemajetnost obviněného. Tomu však musí předcházet rozhodnutí soudu, že obviněný má nárok na bezplatnou obhajobu nebo na obhajobu za sníženou odměnu podle § 33 odst. 2 TŘ.

Obhájce ustanoveného soudem je potřeba odlišit od **obhájce určeného Českou advokátní komorou**, jehož úpravu nalezneme v ustanovení § 18 odst. 2 zákona o advokacii. Podle již zmíněného ustanovení zákona o advokacii ten, kdo nespĺňuje podmínky pro ustanovení advokáta soudem podle trestního řádu a ani si nemůže zajistit poskytnutí právních služeb jinak, má právo, aby mu Česká advokátní komora na základě jeho včasné žádosti určila advokáta. Komora v rozhodnutí o určení advokáta vymezí věc, ve které je příslušný advokát povinen právní služby poskytnout, a stejně tak rozsah těchto služeb.⁷⁴ Komora může rovněž v rozhodnutí stanovit povinnost poskytnout právní pomoc bezplatně či za sníženou odměnu.⁷⁵ Je však potřeba zdůraznit, že rozhodnutí ČAK o určení nelze pokládat za listinu prokazující oprávnění obhájce obhajovat klienta,

---

⁷¹ Ustanovení § 38 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

⁷² JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011, s. 167.

⁷³ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RUŽIČKA, M. a kol. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 847.

⁷⁴ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 208.

⁷⁵ Tamtéž, s. 208.

tudíž nenahrazuje plnou moc. Klient tak musí s advokátem uzavřít smlouvu o poskytování právních služeb a dále advokátovi udělit plnou moc.

2.4 Substituce obhájce

Další podstatnou a zároveň významnou otázkou v souvislosti s postavou obhájce v trestním řízení je jeho substituce. Není ojedinělým případem, že se obhájce nechá v průběhu trestního procesu zastoupit jiným advokátem či dokonce advokátním koncipientem, ať už z různých důvodů (např. pracovní vytížení, nemoc, čerpání dovolené či jiné překážky). V případě zastoupení jiným advokátem, nalezneme úpravu v ustanovení § 26 odst. 1 zákona o advokacii. Co se týče zastoupení advokátním koncipientem, úpravu v tomto případě nalezneme v ustanovení § 35 odst. 1 TŘ, které stanovuje omezení tohoto zastoupení. Podle § 35 odst. 1 TŘ nemůže koncipient obhájce zastupovat v řízeních před krajským soudem jako soudem prvního stupně, před vrchním soudem nebo nejvyšším soudem; nahlížet do spisů může koncipient i v těchto řízeních. Advokátní koncipient tedy může obhájce zastupovat pouze v řízeních před okresním soudem jako soudem prvního stupně a dále v řízeních před krajským soudem jako soudem odvolacím, přičemž v předsoudní fázi trestního řízení může obhájce zastupovat v rámci vyšetřovacích úkonů.

Výše uvedené neplatí pouze pro obhájce zvoleného, ale rovněž pro obhájce ustanoveného soudem. „*Substituce v kterékoliv trestní věci je tedy ze zákona přípustná a nemůže být vyloučena zákazem obviněného (výjimka platí jen pro zastoupení před Ústavním soudem).*“⁷⁶ Mandák k tématu uvádí, že by obhájce v každém případě měl učinit vše, co lze od něho reálně vyžadovat, aby svého klienta obhajoval osobně, a tudíž vyhověl jeho přání, přičemž dodává, že substituci je potřeba vnímat pouze jako krajní prostředek v případě, kdy nelze zvolit jiné řešení.⁷⁷

Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 18.01.2012, sp. zn. 8 Tdo 1454/2011 uvedl, že „*obsahuje-li plná moc udělená zvolenému obhájci (§ 37 tr. ř.) oprávnění, že se tento obhájce v trestním řízení vedeném proti obviněnému může dát zastoupit jiným advokátem, je takový projev vůle v souladu s ustanovením § 26 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. Jestliže se zvolený obhájce nemůže zúčastnit*

---

⁷⁶ MANDÁK, V. Meze trestní obhajoby – nástin základních otázek. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 10, s. 32.

⁷⁷ Tamtéž, s. 32.

nařízeného hlavního líčení nebo veřejného zasedání a nechá se zastoupit jiným advokátem, nejde o porušení práva na obhajobu a soud není povinen takové jednání odročit. Nesouhlasí-li obviněný s konáním hlavního líčení nebo veřejného zasedání a žádá-li o jeho odročení s tím, že trvá na osobní účasti zvoleného obhájce, a pro toto hlavní líčení nebo veřejné zasedání udělí témuž obhájci novou plnou moc, podle níž se zvolený obhájce nesmí dát zastoupit jiným advokátem, lze takové jednání obviněného posoudit jako obstrukční snahu zmařit konání hlavního líčení nebo veřejného zasedání, pokud s ohledem na konkrétní okolnosti případu neexistuje vážný důvod obviněnému vyhovět.“⁷⁸

Ústavní soud ČR se zase ve svém nedávném nálezu zabýval otázkou substituce obhájce v případě podání jednoho z mimořádných opravných prostředků, tedy dovolání. Skutkový stav daného případu tkvěl v tom, že v trestním řízení byl po zahájení trestního stíhání obviněnému ustanoven obhájce soudem z důvodu nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 TŘ. Ustanovený obhájce však udělil substituční plnou moc jinému advokátu téže advokátní kanceláře, který od té doby zastupoval ustanoveného obhájce při všech úkonech předmětného trestního řízení. V průběhu trestního řízení podal obviněný prostřednictvím substituta proti rozsudku odvolacího soudu dovolání. Nejvyšší soud však vrátil toto podání stěžovateli zpět s tím, že je nepovažuje za podané obhájcem obviněného dle § 265d odst. 2 věta první trestního řádu, neboť obhájcem je toliko ustanovený obhájce, nikoliv i substitut, přičemž dle názoru Nejvyššího soudu tak dovolání mohl obviněný podat toliko prostřednictvím ustanoveného obhájce, a nikoho jiného.⁷⁹

Ústavní soud v již zmiňovaném nálezu uvedl, že „ústavně konformní výklad ustanovení § 265d odst. 2 věta první trestního řádu vyžaduje, aby dovolání obviněného podané prostřednictvím substituta zvoleného či ustanoveného obhájce dle § 26 odst. 1 zákona o advokacii bylo považováno za dovolání podané obhájcem.“⁸⁰

---

⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1454/2011.

⁷⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. II. ÚS 289/22.

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. II. ÚS 289/22.

3 Formální obhajoba v přípravném řízení

Jak již bylo výše uvedeno, obhajoba obhájcem teoreticky nastupuje již ve stadiu přípravného řízení po sdělení obvinění obviněnému, případně ve zkráceném přípravném řízení po sdělení podezření. Osoba, proti níž se trestní řízení vede, se tedy buď formální obhajobu rozhodne uplatnit sama, tedy tím, že svěří obhajobu do rukou obhájce-advokáta, případně je uplatněna ze zákonných důvodů v případě nutné obhajoby ustanovením obhájce soudem. Obhájce má již v přípravném řízení při výkonu obhajoby možnost všech procesních práv, která mu přiznává trestní řád, jakož je od samotného počátku vázán i všemi procesními povinnostmi.

Dříve než přistoupím k praktickým otázkám a sporným situacím, se kterými se obhájce v praxi setkává, považuji za nezbytné nejprve uvést alespoň základní teoretické pojmy trestního procesu, bez kterých se v dané problematice neobejdeme, a stručně je na samotný úvod do dané materie definovat a přiblížit.

3.1 Vybrané základní pojmy trestního procesu

Prvním a stěžejním pojmem je pojem **přípravné řízení**. Přípravné řízení jakožto obligatorní stádium trestního řízení je označováno jako předsoudní fáze trestního procesu, vyznačující se přípravou podkladů pro následnou soudní fázi. V rámci přípravného řízení se rozlišuje postup před zahájením trestního stíhání, který není pro účely tématu obhajoby až tak zásadní, přičemž spolu s ním probíhá fáze **prověřování** a v případě zahájení trestního stíhání fáze **vyšetřování**, která naopak již má pro účely obhajoby obecně zásadní význam. Vyšetřováním se podle § 161 odst. 1 TŘ označuje úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu či zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Co se týče forem přípravného řízení, teorie rozlišuje **standardní přípravné řízení** ve věcech trestných činů, k jejichž projednání by byl v prvním stupni věcně příslušný ve smyslu § 16 TŘ okresní soud, **rozšířené přípravné řízení** ve věcech trestných činů,

k jejichž projednání by byl v prvním stupni věcně příslušný naopak ve smyslu § 17 TŘ krajský soud, a **zkrácené přípravné řízení**.⁸¹

Přípravné řízení jako takové má ve vztahu k řízení před soudem pouze pomocnou roli. Přípravné řízení trestní plní ve svém celku čtyři funkce: funkci vyhledávací, fixační, verifikační a odklonnou. **Vyhledávací funkce** stručně spočívá ve vyhledávání skrytých informací o spáchaných trestných činech. **Fixační funkce** spočívá v procesním podchycení pomíjivých důkazů pro nadcházející soudní řízení, přičemž se předejde potenciální hrozcí zkáze či poškození. **Verifikační funkce**, někdy zvaná jako filtrační, slouží k tomu, aby před soud byly postaveny pouze osoby, u kterých je podezření z trestné činnosti dostatečně odůvodněno nikoli naopak. **Funkce odklonná** je projevem jedné z posledních tendencí trestní politiky, přičemž se snaží v případech méně závažné kriminality vyhnout tradičnímu vyřízení věci v hlavním líčení a nahradit je tzv. odklony, tedy jednoduššími a včasnějšími procedurami.⁸²

Jednou z forem přípravného řízení je již zmíněné **zkrácené přípravné řízení**. Zkrácené přípravné řízení teorie označuje jako zvláštní způsob postupu před zahájením trestního stíhání, přičemž jeho smyslem je urychlení předsoudní fáze trestního řízení a rychlý přechod věci do fáze soudní. Zkrácené přípravné řízení je především určeno pro řešení méně závažných až flagrantních deliktů, kdy pachatel je přistižen při činu nebo bezprostředně poté a jsou dány předpoklady pro objasnění věci ve krátké lhůtě.⁸³ Základní podmínkou pro konání zkráceného přípravného řízení je, že trestný čin, o němž se má řízení v prvním stupni konat, náleží do příslušnosti soudu okresního a zákon na tento trestný čin stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let.⁸⁴ Dále musí být alternativně splněna alespoň jedna z podmínek vyjádřených v ustanovení § 179a odst. 1 písm. a) a b) TŘ.

Dalším pojmem významným pro formální obhajobu v přípravném řízení, jakož i pro obhajobu obecně, je pojem **trestní stíhání**. Trestní stíhání se zahajuje buď rozhodnutím policejního orgánu, konkrétně **usnesením o zahájení trestního stíhání**, proti kterému může obviněný podat řádný opravný prostředek, tedy stížnost, nebo v případě zkráceného přípravného řízení se trestní stíhání zahajuje doručením návrhu na potrestání soudu (§ 314b odst. 1 TŘ). Výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí podle § 160 odst. 1

⁸¹ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RUŽIČKA, M. a kol. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 279.

⁸² ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 469-470.

⁸³ BAXA, J. Reforma trestního řízení – geneze jejího vzniku a její cíle. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 11-12, s. 17.

⁸⁴ Ustanovení § 179a odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

TŘ obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, přičemž obviněný musí být v usnesení o zahájení trestního stíhání označen stejnými údaji, jaké musí být uvedeny o osobě obžalovaného v rozsudku (§ 120 odst. 2). Dále je v odůvodnění usnesení třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání. Neopominutelnou součástí usnesení o zahájení trestního stíhání je i poučení o možnosti podat řádný opravný prostředek.

Opis usnesení je potřeba doručit obviněnému, a to nejpozději na počátku prvního výslechu a do 48 hodin, státnímu zástupci a obhájci, přičemž u obhájce počíná lhůta k doručení běžet od jeho zvolení nebo ustanovení. Opis usnesení musí být doručen též poškozenému, pokud jsou jeho pobyt nebo sídlo známé a jestliže o to výslovně požádá.

Smyslem usnesení o zahájení trestního stíhání je jak procesní podmínka přípustnosti dalších úkonů v řízení, tak dále oznámení osobě obviněné, že se proti ní vede pro konkrétní skutek a jeho příslušnou právní kvalifikaci vyšetřování.⁸⁵

Posledním základním pojmem, který zde uvádím a který bude provázet budoucí výklad, je pojem **vazba**. Vazbu teorie pokládá za nejzávažnější trestně procesní zajišťovací opatření.⁸⁶ Vazba je prostředkem umožňujícím státní moci zasahovat do osobní svobody jednotlivce v trestním řízení tím nejintenzivnějším způsobem, přičemž obviněný je zbaven své osobní svobody toliko z důvodu uplatnění určitých procesních postupů pro dosažení zamýšleného účelu a eliminace možného rizika jeho jednání v budoucnu.⁸⁷ Podstatou vazby je tedy dočasné omezení osobní svobody obviněného rozhodnutím soudu v uzavřeném ústavu, tedy vazební věznici. Jejím účelem je zajistit obviněnou osobu pro účely trestního řízení a následného výkonu trestu, zabránit obviněnému v maření nebo ztěžování provádění důkazů, vyhýbání se trestnímu procesu či trestu, popřípadě zabránění obviněnému v dokonání trestného činu nebo v páchání nové trestné činnosti. Je potřeba zdůraznit, že vazba má pouze zajišťovací funkci a představuje krajní a výjimečné opatření.⁸⁸ Institut vazby je upraven v ustanovení § 67 a násl. TŘ, kde jsou upraveny důvody vazby. Teorie rozlišuje vazbu útěkovou, koluzní a předstižnou, přičemž konkrétní úpravu nalezneme v písm. a), b) a c) výše zmíněného ustanovení.

---

⁸⁵ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 486.

⁸⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 316.

⁸⁷ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020, s. 15.

⁸⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 316.

3.2 Jednotlivé instituty obhajoby

Obhajoba má v rámci výkonu obhajoby k dispozici jednotlivé instituty trestního řádu prostupující celým trestním řízením, skrze které naplňuje právo na obhajobu. V následujících pododdílech se budu věnovat těm institutům, které obhajoba využívá v rámci předsoudní fáze trestního řízení. Konkrétně se jedná o **stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, nahlédnutí do spisu, účast obhájce ve vyšetřování, obstarávání důkazů obhájcem, prostudování spisu, návrh na doplnění vyšetřování a návrh na předběžné projednání obžaloby.**

3.2.1 Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání a nahlédnutí do spisu

Jedním z prvních úkonů, které obhájce v rámci obhajoby může po zahájení trestního stíhání učinit, je podání stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání za obviněného. Účelem stížnosti je přezkoumání konkrétních výtek směřujících do rozhodnutí, které má pro osobu obviněného mimořádně závažné následky.⁸⁹ Jak již bylo výše uvedeno, stížnost je klasickým řádným opravným prostředkem, kterým lze napadnout každé usnesení policejního orgánu, přičemž usnesení státního zástupce a soudu, pouze pokud to zákon připouští. Stížnost jako opravný prostředek má devolutivní účinek a suspenzivní, pouze pokud to trestní řád stanoví. V případě stížnosti proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání suspenzivní účinek postrádá. Lhůta pro podání stížnosti je obecně velmi krátká, jelikož činí tři dny ode dne oznámení usnesení, přičemž se podává u orgánu, proti jehož usnesení směřuje. O stížnosti rozhoduje nadřízený orgán, což je obecně v případě usnesení o zahájení trestního stíhání dozorující státní zástupce. Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání je často první možností, kdy se obviněný může kvalifikovaně vyjádřit k zahájení trestního stíhání včetně jednotlivých skutků, ze kterých je obviněn.

Dalším institutem obhajoby, který přímo či nepřímo souvisí s prvně uvedeným institutem, je institut nahlédnutí do spisu, jehož úpravu nalezneme v ustanovení § 65 TŘ. Podle § 65 odst. 1 TŘ mají obviněný, poškozený, zúčastněná osoba a jejich obhájci a zmocněnci právo nahlížet do spisů, s výjimkou protokolu o hlasování, a osobních údajů

---

⁸⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2083.

svědka podle § 55 odst. 2, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. Institut nahlédnutí do spisu je jedním ze základních nástrojů efektivní obhajoby v rámci trestního procesu.⁹⁰ Institut nahlédnutí do spisu obecně není upraven pouze v trestním řádu, ale dá se říci v každém předpise upravujícím určitý formálně upravený proces soudního, správního či jiného řízení v rámci různých odvětví práva, přičemž právo nahlížet do spisu je v každém řízení determinováno principy a zásadami, které jsou vlastní pro daný druh řízení.⁹¹ Tento institut je významný tím, že se jím realizuje právo na obhajobu obviněného jako takové a umožňuje přípravu jak obhajoby samotné, tak taktiky obhajoby.

Jak již bylo v této práci výše uvedeno, usnesení policejního orgánu, kterým se zahajuje trestní stíhání, musí být podle trestního řádu dostatečně odůvodněno, přičemž v odůvodnění musí být přesně označeny skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání. Komentářová literatura však uvádí, že „nelze požadovat, aby orgány činné v trestním řízení již v odůvodnění usnesení o zahájení trestního stíhání konkrétně a podrobně rozváděly výsledky prověřování, z nichž podezření ze spáchání stíhaného trestného činu vyplynulo.“⁹² Na druhou stranu však uvádí, že usnesení musí být přezkoumatelné, a to alespoň v míře potřebné pro závěr o vyšším stupni pravděpodobnosti, že došlo ke spáchání trestného činu, a to konkrétní osobou.⁹³

Obhajoba se tak v usnesení o zahájení trestního stíhání zaměřuje především na jeho odůvodnění, tedy na skutečnosti, z nichž policejní orgán dovozuje podezření, že trestný čin spáchal právě obviněný, přičemž podezření musí být odůvodněno konkrétními zjištěnými skutečnostmi, a nikoliv tedy pouze dohady, domněnkami či údaji z trestního oznámení či jiného podnětu, který policejní orgán dostatečně neproověřil.⁹⁴ „Složitým problémem je právě určení toho, kdy je závěr ohledně podezření odůvodněn dostatečně. Ve škále různých stupňů podezření je třeba určit jistou hranici, která se v literatuře nazývá práh podezření, dostatečný k zahájení trestního stíhání. Nevyžaduje se, aby již v této fázi řízení bylo dosaženo jistoty, tj. aby závěr, že určitá osoba je pachatelem, byl jednoznačný. Postačí určitý vyšší

---

⁹⁰ HORKÁ, N. Odepření práva nahlédnout do spisu v rámci přípravného řízení. In: *epravo.cz*. [online]. 29. 10. 2015 [cit. 1. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/odepreni-prava-nahlednout-do-spisu-v-ramci-pripravneho-rizeni-99295.html>

⁹¹ Tamtéž.

⁹² DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 1225.

⁹³ Tamtéž, s. 1225.

⁹⁴ VANTUCH, P. Může policejní orgán odepřít obhajobě nahlédnutí do části spisu? In: *advokatnidenik.cz*. [online]. 14. 5. 2019 [cit. 1. 8. 2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/05/14/muze-policejni-organ-odeprit-obhajobe-nahlednuti-do-casti-spisu/>

stupeň pravděpodobnosti, že podezřelá osoba je pachatelem trestného činu, vyvozený podle logických pravidel lidského usuzování z faktických podkladů. Přitom se musí hodnotit jak kvantita informací, tak jejich kvalita, která je dána jejich věrohodností a relevancí. Pro určení prahu podezření nelze stanovit žádnou přesnou kvantitativní metodu, protože neexistují žádné řádné exaktní metody jejího stanovení.⁹⁵

V praxi je stav často diametrálně odlišný. Usnesení policejního orgánu je často velmi obecné, vágní, není dostatečně odůvodněné, a tudíž je ve své podstatě nepřezkoumatelné a taktéž nezákonné. Obhájce je tak nucen podat v rámci dodržení lhůty blanketní stížnost, tedy stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, která není odůvodněná, ve které obhájce uvede, že stížnost v přiměřené lhůtě odůvodní. Spolu se stížností se často v této situaci podává také žádost o nahlédnutí do spisu, a to za účelem dodatečného odůvodnění stížnosti. Co se týče žádosti o nahlédnutí do spisu, v této chvíli mohou nastat dvě situace, první, kdy orgán činný v trestním řízení žádosti vyhoví a stanoví termín k nahlédnutí, tedy ta lepší možnost, v opačném případě orgán činný v trestním řízení žádost zamítá s odvoláním na závažné důvody podle § 65 odst. 2 TŘ.

Příčinou odepření nahlédnutí do spisu ze strany orgánu činného v trestním řízení je často nezáměr na tom, aby obhajoba na samotném počátku fáze vyšetřování věděla, které konkrétní skutečnosti zjištěné při prověřování odůvodnily závěr, že trestný čin spáchal právě obviněný. Orgán činný v trestním řízení se tak snaží utajit důkazní prameny před obhajobou právě tím, že jí odepře nahlédnutí do spisu ze závažných důvodů.⁹⁶

V zamítavém rozhodnutí je však potřeba dostatečně vymezit závažnost daných důvodů odepření, což v praxi často chybí a žádost je tak zamítána bez dostatečného odůvodnění. Závažným důvodem je především konkrétní možnost ohrožení, popř. zmaření výsledků přípravného řízení, zejména narušení objektivnosti důkazů.⁹⁷ „*Takovým důvodem u poškozeného by mohla být okolnost, že bude nutno poškozeného vyslechnout jako důležitého svědka a že by nahlédnutím do spisů mohla být snížena hodnota tohoto důkazu.*“⁹⁸ V případě, že důvody odepření nejsou dostatečně vymezeny, je tím obviněnému odepřena procesní možnost v přípravném řízení řádně vykonávat právo na obhajobu, jehož je nahlížení do spisu součástí. Uvedení konkrétních důvodů včetně vymezení, v čem

---

⁹⁵ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 523.

⁹⁶ VANTUCH, P. Může policejní orgán odepřít obhajobě nahlédnutí do části spisu? In: *advokatnidenik.cz*. [online]. 14. 5. 2019 [cit. 1. 8. 2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/05/14/muze-policejni-organ-odeprit-obhajobe-nahlednuti-do-casti-spisu/>

⁹⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 707.

⁹⁸ Tamtéž, s. 707.

je ona závažnost důvodů odepření nahlédnutí spatřována, je tak nezbytné, přičemž v opačných případech lze považovat odůvodnění za neurčité a tím pádem nepřezkoumatelné, což vede k nezákonnosti rozhodnutí.⁹⁹ K dostatečnému vymezení závažnosti důvodu odepření se vyjádřil také Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 23. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 472/2000, který podpořil výše uvedené, když uvedl, že „*právo obviněného nahlížet do spisu je jednou ze složek jeho práva na obhajobu, zaručovaného čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, a právě proto je omezení tohoto práva, i když je zákonem připuštěno, vždy třeba náležitě zdůvodnit. Jinak by totiž omezení uvedeného práva zůstalo bez možnosti je přezkoumat. Za závažné důvody ve smyslu ustanovení § 65 odst. 2 tr. ř. nelze považovat zcela obecný poukaz na možnost maření výsledků vyšetřování a již vůbec ne na předpoklad ovlivňování svědků za situace, kdy se obviněný nachází ve vazbě, navíc v dané věci ve vazbě koluzní.*“¹⁰⁰

Opačný pohled na tuto problematiku měl Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 3. 7. 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02, když se zabýval vyšetřovací taktikou orgánů činných v trestním řízení ve stádiu přípravného řízení. V již zmiňovaném nálezu uvedl, že „*státní zastupitelství není vybaveno nestranností v takovém slova smyslu, jako je tomu u obecných soudů, a že v důsledku toho mu nelze upřít právo na vlastní (procesní a vyšetřovací) taktiku; proto také po státním zastupitelství jako žalobci a zástupci státu nelze vyžadovat, aby zejména v přípravném řízení stíhaného seznamovalo s důkazní situací tak, jak se v tom kterém okamžiku (fázi) přípravného řízení jeví, případně jak a z jakých důvodů ji hodnotí, a vyjasňovalo tak předčasně (do okamžiku skončení vyšetřování) své bližší či vzdálenější procesně- taktické záměry (cíle).*“¹⁰¹

Osoba, již se odepření týká (obviněný, obhájce), má možnost podle § 65 odst. 2 TŘ podat žádost o přezkoumání důvodů odepření nahlédnutí do spisu, a to příslušnému dozorujícímu státnímu zástupci, přičemž státní zástupce zkoumá především onu závažnost daných důvodů. Pokud však odepře nahlédnutí do spisů přímo státní zástupce, nelze požadovat přezkoumání závažnosti důvodů. Jedná se například o případy, kdy státní zástupce sám koná vyšetřování (např. podle § 161 odst. 4 TŘ). V úvahu však připadá postup ve smyslu ustanovení § 12d odst. 1 zákona o státním zastupitelství, tudíž podat podnět k výkonu dohledu nadřízeného státního zastupitelství.

---

⁹⁹ HORKÁ, N. Odepření práva nahlédnout do spisu v rámci přípravného řízení. In: *epravo.cz*. [online]. 29. 10. 2015 [cit. 1. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/odepreni-prava-nahlednout-do-spisu-v-ramci-pripravneho-rizeni-99295.html>

¹⁰⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 472/2000.

¹⁰¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 7. 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02.

V souvislosti s odepřením institutu nahlédnutí do spisu na počátku vyšetřování bývá často ze strany státního zastupitelství argumentováno a často odkazováno na právní úpravu Spolkové republiky Německo, především je zmiňováno rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 20. 8. 2003, sp. zn. 2 BvR 1895/03, ve kterém se uvádí, že „*právo nahlížet do spisu v plném rozsahu má obhájce obviněného teprve po skončení vyšetřování. Předtím může být toto právo zcela nebo částečně odepřeno, pokud by to ohrožovalo účel vyšetřování. Takovému odepření nelze z ústavního hlediska nic vytýkat, protože vyšetřování slouží k objasnění podezření z trestného činu, a proto nemůže být od začátku vedeno "otevřeně", tj. nelze zveřejnit všechny vyšetřováním zjištěné informace. S ohledem na právní požadavek, aby v trestním řízení byla v co možná nejširším rozsahu zjištěna pravda, nelze nic namítat proti tomu, že státní zastupitelství má v přípravném řízení informační náskok a že informační zájmy stěžovatele byly pozastaveny do skončení vyšetřování.*“¹⁰² Zde si dovoluji vyjádřit svůj údiv a nepochopení nad odkazováním na cizí právní úpravu státním zastupitelstvím, jakož nad argumentací tímto rozhodnutím. Trestní řízení se zcela logicky řídí platnou právní úpravou ČR, tudíž argumentovat tento postup s odkazem na právní úpravu v cizím státě je podle mého zcela účelové a v právním státě nemožné.

V praxi bylo nedávno poměrně dosti diskutované téma, zda je možné odepření nahlédnutí jen do určité části spisu, tedy zda orgány činné v trestním řízení mohou v případě ustanovení § 65 odst. 1 a 2 TŘ zvolit kombinaci obou možností. Prakticky jde tedy o to, zda orgán činný v trestním řízení může podle § 65 odst. 1 TŘ vyhovět žádosti o nahlédnutí do spisu a zároveň podle § 65 odst. 2 TŘ odepřít nahlédnutí do určité části spisu. Ústavní soud ČR ve svém usnesení ze dne 26. 7. 2005, sp. zn. I. ÚS 54/05 uvedl, že „*ustanovení § 65 trestního řádu upravující právo obviněného nahlížet do spisu blíže nespécifikuje, do jakých „spisů“ má obviněný a jeho obhájce právo nahlížet. Při konkretizaci těchto „spisů“ je třeba vycházet ze smyslu ustanovení § 65 trestního řádu, kterým je zajistit, aby obviněnému a jeho obhájci byly poskytnuty informace potřebné v daném stadiu trestního řízení k přípravě jeho obhajoby. To v praxi znamená, že obviněnému a taktéž jeho obhájci musí být umožněno nahlédnutí do všech částí písemných materiálů (trestní spis včetně dokladů, listin, doličných věcí apod. obsažených v jeho přílohách), které se stanou součástí spisu, který po skončení vyšetřování bude obviněný mít možnost prostudovat (§ 166 odst. 1 trestního řádu) a který bude podkladem k vypracování obžaloby a s obžalobou předložen soudu, případně bude sloužit k jinému meritornímu rozhodnutí státního zástupce*

---

¹⁰² Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 20. 8. 2003, sp. zn. 2 BvR 1895/03.

v přípravném řízení. Naopak dané právo se nevztahuje na nahlížení do materiálů, které jsou pouhými vnitřními pomůckami a pracovními materiály orgánů činných v trestním řízení.“¹⁰³

Z výše uvedeného vyplývá, že v případě vyhovění žádosti ze strany orgánu činného v trestním řízení musí být zpřístupněny všechny části trestního spisu a není možné odepřít nahlédnutí do určité části.

Orgán činný v trestním řízení tedy může buď zpřístupnit trestní spis obhajobě vyhověním její žádosti podle § 65 odst. 1 TR, nebo může odepřít nahlédnutí do spisu za použití odst. 2 již zmíněného ustanovení. Aplikace odst. 1 a odst. 2 zároveň není možná, jelikož ustanovení § 65 nic takového neumožňuje.

V případě zamítnutí žádosti o nahlédnutí do spisu je v praxi obhajoba ve složitém postavení, jelikož jediné, co má k dispozici, je obecné usnesení o zahájení trestního stíhání bez vědomosti konkrétních skutečností obsažených v trestním spise, na základě kterých bylo stíhání zahájeno, a přesto má odůvodnit svoji stížnost a vypořádat se s danou situací. Reálně tedy v praxi za této situace stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání nelze prakticky odůvodnit, a tento institut obhajoby se tak často stává spíše formálním. Šance na úspěch je tedy dosti mizivá.

V případě umožnění prostudování spisu, tedy v opačné situaci, je poté blanketní stížnost potřeba v určité lhůtě odůvodnit. Velmi často obhájci v blanketní stížnosti uvádějí, že ji odůvodní v přiměřené lhůtě, zejména po prostudování napadeného usnesení, poradě s klientem a především po prostudování trestního spisu. Problematikou blanketní stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání, zejména lhůtou k jejímu odůvodnění, se zabýval ve svém nedávném nálezu Ústavní soud ČR, který uvedl, že *„je-li podána blanketní stížnost, v níž si stěžovatel (obhájce) vyhradil lhůtu pro její odůvodnění, lze na orgán rozhodující o stížnosti klást požadavek, aby buď upozornil stěžovatele (obhájce) na nepřiměřenost jím navržené lhůty a stanovil mu namísto toho lhůtu přiměřenou, nebo aby vyčkal doplnění stížnosti. Pouze výjimečně, kdy aktuální procesní situace jiný postup neumožňuje, může orgán o stížnosti rozhodnout bez dalšího. Důvodem, pro nějž by bylo možno rozhodnout bez ohledu na avizované doplnění stížnosti a bez předchozího upozornění stěžovatele, však nemůže být požadavek na urychlené vyřizování trestních věcí (§ 2 odst. 4 trestního řádu). Požadavek na urychlené projednání je totiž stanoven k ochraně osoby, proti níž se trestní řízení vede, a žádá-li tato osoba, aby bylo s rozhodnutím posečkováno v zájmu její obhajoby, je třeba takový*

---

¹⁰³ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. 7. 2005, sp. zn. I. ÚS 54/05.

*návrh upřednostnit před požadavkem na rychlost řízení.*¹⁰⁴ Z výše uvedeného tedy plyne, že dozorující státní zástupce rozhodující o stížnosti musí buď vyčkat doplnění podání, případně upozornit obhajobu na nepřiměřenost lhůty a stanovit místo toho přiměřenou náhradní lhůtu. Před uplynutím jakékoliv možné lhůty z výše uvedených však nemůže rozhodnout ve věci s výjimkou výjimečných případů.

Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání a nahlédnutí do spisu patří mezi stěžejní instituty obhajoby, prostřednictvím kterých je naplňováno právo na obhajobu v přípravném řízení, především na počátku vyšetřování. Faktická efektivnost obou institutů v praxi je sporná ať už na základě výše uvedeného, nebo také z důvodu právě uplatnění těchto institutů na samotném počátku fáze vyšetřování s ohledem na vyšetřovací taktiku orgánů činných v trestním řízení. Obhajoba je tak především na počátku vyšetřování ve velmi nepříznivé pozici, jelikož jí není často umožněno se bránit proti postupu orgánů činných v trestním řízení a plně uplatnit právo na obhajobu.

3.2.2 Účast obhájce ve vyšetřování

Institut účasti obhájce ve vyšetřování je dalším institutem, který má obhajoba k dispozici. Tento institut je primárně upraven v ustanovení § 165 TR, který ve svém druhém odstavci stanoví, že obhájce je již od zahájení trestního stíhání oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit. Obhájce může obviněnému i jiným vyslychaným taktéž klást otázky, avšak teprve tehdy, až je mu k tomu uděleno slovo, přičemž námitky proti způsobu provádění úkonu může obhájce vznášet kdykoliv. Účastní-li se obhájce výslechu svědka, jehož totožnost má být z důvodů uvedených v § 55 odst. 2 utajena, je policejní orgán povinen přijmout opatření, která znemožňují obhájci zjistit skutečnou totožnost svědka. Výše zmíněné ustanovení je odrazem práva na spravedlivý proces, především práva ve smyslu čl. 40 odst. 2 LZPS.¹⁰⁵ Ustanovení § 165 TR používá termín **vyšetřovací úkony, jejichž výsledek může být použit jako důkaz**. Tímto úkonem se rozumí úkon směřující k dokazování podle hlavy páté trestního řádu, který je prováděn po zahájení trestního stíhání příslušným orgánem činným v trestním řízení, kdy jeho hlavním smyslem je opatřit a za zákonem stanovených

¹⁰⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 2. 2022, sp. zn. III. ÚS 2934/21.

¹⁰⁵ GRIVNA, T. a kol. *Právo na obhajobu. Teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 97.

podmínek i provést důkaz. Za vyšetřovací úkony v tomto smyslu se považují: výslech obviněného, svědků a znalců, konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce, prověrka na místě a další obdobné úkony.¹⁰⁶ Vyšetřovacím úkonem v tomto smyslu však nejsou úkony spojené s využitím operativně pátracích prostředků, neboť tyto úkony si zachovávají svou povahu operativně pátracích prostředků a nejde z hlediska jejich provádění ani použití vlastního operativně pátracího prostředku o důkazní prostředek ve smyslu § 89 a násl. TŘ., přičemž účast obhájce při jejich provádění nepřichází v úvahu.¹⁰⁷

V této souvislosti je velmi zajímavou otázkou, zda obhájce má právo být přítomen podání vysvětlení, nebo lépe řečeno, zda by obhájce měl mít právo být přítomen podání vysvětlení po zahájení trestního stíhání obviněné osoby. Někteří obhájci se toho domáhají a argumentují přítom ustanovením § 211 odst. 6 TŘ, podle kterého může se souhlasem státního zástupce a obžalovaného být v řízení před soudem k důkazu čten i úřední záznam o podaném vysvětlení.

Podání vysvětlení je jedním z nástrojů, kterými jsou objasňovány a prověřovány skutečnosti, které nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, přičemž tento úkon je prováděn obecně před zahájením trestního stíhání policejním orgánem, avšak je možné jej využít i po zahájení trestního stíhání ve fázi vyšetřování.¹⁰⁸ Jak je asi z výše uvedeného zřejmé, podání vysvětlení není vyšetřovacím úkonem, tudíž obhajoba nemá možnost se účastnit tohoto úkonu.

O podání vysvětlení sepíše policejní orgán úřední záznam, který je následně vložen do spisu a stává se jeho součástí, přičemž jeho obsah je k dispozici veškerým orgánům činným v trestním řízení, které ve věci rozhodují. Úřední záznam je hmotným výsledkem o procesním úkonu podání vysvětlení, na základě kterého zjišťují orgány činné v trestním řízení již zmíněné skutečnosti, které jsou relevantní pro trestní řízení. Účelem tohoto úředního záznamu o podaném vysvětlení je především posouzení otázky, zda má být osoba podávající vysvětlení později vyslechnuta jako svědek, a to buď v přípravném řízení, nebo přímo u hlavního líčení před soudem.¹⁰⁹

---

¹⁰⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2145.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 2145.

¹⁰⁸ ČEP, D., KANDOVÁ, K., LUKÁŠOVÁ, M. Podání vysvětlení a výslech ve světle odformalizování přípravného řízení. In: GRIVNA, T., ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Přípravné řízení dnes a zítra.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, s. 281-282.

¹⁰⁹ KOUCKÝ, R. O úředním záznamu v trestním řízení v reakci na věcný záměr nového trestního řádu. In: *ceska-justice.cz*. [online]. 9. 12. 2014 [cit. 10. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/12/urednim-zaznamu-v-trestnim-rizeni-v-reakci-na-vecny-zamer-noveho-trestniho-radu/>

Osoba podávající vysvětlení však tento úřední záznam či jeho kopii donedávna ani nedostala, byť ho podepsala. To se již změnilo novelou ustanovení § 158 odst. 6 TŘ, podle kterého, podepíše-li osoba podávající vysvětlení dotyčný úřední záznam, bude jí na žádost poskytnuta kopie. Obsah podaného vysvětlení tedy zůstával donedávna čistě v rukou policejního orgánu skrytý ostatním.¹¹⁰

Problematika úředních záznamů o podaném vysvětlení spočívá obecně v tom, že tento úřední záznam sepisuje pouze policista s osobou podávající vysvětlení, tudíž o objektivitě a správnosti tohoto záznamu lze mít leckdy důvodné pochybnosti, jelikož, jak již bylo naznačeno, obhájce nemá možnost tento úkon jakkoliv kontrolovat a zhodnotit, zda záznam odráží to, co osoba podávající vysvětlení opravdu uvedla.¹¹¹

V praxi se u úředních záznamů vyskytuje taktéž ten problém, že mnohdy policejní orgán není ani schopen se doptat na veškeré skutečnosti, které jsou potřebné pro rozhodnutí, jelikož orgány činné v trestním řízení zpravidla vždy zjišťují pouze ty okolnosti v neprospěch obviněného. Někdy se taktéž při sepisu vyskytuje problém nedůsledné protokolace, kdy policejní orgán domýšlí některé skutečnosti, aniž by je osoba vysvětlení podávající přímo uvedla, přičemž často je taktéž obsah úředního záznamu nesrozumitelný. V praxi se také bohužel objevují případy, kdy policejní orgán již má výpověď napsanou na úředním záznamu a osoba podávající vysvětlení ji pouze doplní a podepíše.¹¹² Již zmíněné ustanovení § 211 odst. 6 TŘ výslovně uvádí, že úřední záznam o podaném vysvětlení může být použit v řízení před soudem jako důkaz, jinými slovy trestní řád tu dává možnost důkazu za současné aplikace ustanovení § 89 odst. 2 TŘ, podle kterého za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. Zde je však třeba připomenout, že úřední záznam o podaném vysvětlení lze v řízení před soudem číst pouze s výslovným souhlasem obžalovaného. Jinak řečeno, má-li obžalovaný pochybnosti o tom, zda vysvětlení nebo o něm sepsaný úřední záznam byly provedeny fair způsobem, pak postačí, pokud nedá obžalovaný se čtením úředního záznamu o podaném vysvětlení souhlas, přičemž tento listinný důkaz nebude v hlavním líčení proveden a nelze na jeho obsahu nic zakládat.

---

¹¹⁰ SEIFERT, F. Podání vysvětlení – nástroj (ne)spravedlivého trestního procesu? In: *bulletin-advokacie.cz*. [online]. 21. 5. 2018 [cit. 1. 3. 2023]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/podani-vysvetleni-nastroj-nespravedliveho-trestniho-procesu>

¹¹¹ KOUCKÝ, R. O úředním záznamu v trestním řízení v reakci na věcný záměr nového trestního řádu. In: *ceska-justice.cz*. [online]. 9. 12. 2014 [cit. 10. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/12/o-urednim-zaznamu-v-trestnim-rozeni-v-reakci-na-vecny-zamer-noveho-trestniho-radu/>

¹¹² Tamtéž.

Samotný průběh podání vysvětlení kontroluje pouze policejní orgán, pokud nepočítáme osobu vysvětlení podávající a teoreticky možného advokáta v rámci práva na právní pomoc, přičemž tuto kontrolu nelze považovat za efektivní.

Rád bych zde uvedl, že předmětem zájmu této práce je podání vysvětlení po zahájení trestního stíhání ve fázi vyšetřování. Před zahájením trestního stíhání je účast obhajoby na tomto úkonu zpravidla nemožná, jelikož v této době ještě není osoba obviněná, a tudíž není ani obhájce, který by ji obhajoval. Hlavním cílem využití podání vysvětlení ve fázi vyšetřování policejním orgánem je velmi často znemožnění účasti obhájce na tomto úkonu. Podání vysvětlení je tedy velmi často po zahájení trestního stíhání policejním orgánem zneužíváno k získání informací na úkor práv obhajoby.

Příkladem z praxe může být postup policejního orgánu, který ve fázi vyšetřování provede úkon podání vysvětlení, aby si nejprve ověřil výpověď dané osoby, a následně tutéž osobu nedlouho poté předvolá jako svědka již za účasti obhajoby. Tudíž nejprve obhajobu vyloučí, aby si byl jistý, co bude daná osoba vypovídat, a následně provede týž úkon již za účasti obhájce obviněného. Extrémní teoreticky možnou situací, by taktéž mohlo být podání vysvětlení, kdy daná osoba uvede skutečnosti ve prospěch obviněného, přičemž policejní orgán tuto osobu naopak jako svědka nepředvolá a úřední záznam neučiní součástí spisu.¹¹³ Orgány činné v trestním řízení, konkrétně policejní orgán, tak na základě výše zmíněného ve fázi vyšetřování za současné praxe zneužívá podání vysvětlení a upravuje si tak do značné míry průběh trestního řízení ve vlastní prospěch na úkor práv obhajoby.

Obhájce za současné právní úpravy nemá právo být přítomen podání vysvětlení ani před zahájením trestního stíhání, ani po zahájení trestního stíhání, jelikož nejde o vyšetřovací úkon, avšak jsem toho názoru, a zcela jistě nebudu jediným, kdo si myslí, že po zahájení trestního stíhání konkrétní osoby, která má právo na obhajobu ve fázi vyšetřování, by obhájce toto právo na základě výše uvedeného měl mít.

Ustanovení § 165 odst. 3 TŘ upravuje **oznamovací povinnost policejního orgánu** v případě sdělení obhájce policejnímu orgánu, že se chce zúčastnit jednotlivého vyšetřovacího úkonu nebo všech vyšetřovacích úkonů, nebo v případě výslechu svědka, který má právo odepřít výpověď. Podle § 165 odst. 3 TŘ, oznámí-li obhájce policejnímu orgánu, že se chce účastnit vyšetřovacího úkonu, nebo spočívá-li úkon ve výslechu svědka,

---

¹¹³ SEIFERT, F. Podání vysvětlení – nástroj (ne)spravedlivého trestního procesu? In: *bulletin-advokacie.cz*. [online]. 21. 5. 2018 [cit. 1. 3. 2023]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/podani-vysvetleni-nastroj-nespravedliveho-trestniho-procesu>

který má právo odepřít výpověď, **je policejní orgán povinen včas obhájci sdělit**, o jaký druh úkonu se jedná, dobu a místo jeho konání, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce nelze zajistit. Spočívá-li úkon ve výslechu osoby, policejní orgán obhájci sdělí i údaje, podle nichž lze takovou osobu ztotožnit, přičemž nelze-li tyto údaje předem určit, musí být ze sdělení zřejmé, k čemu má tato osoba vypovídat. Sdělení o výslechu svědka, jehož totožnost má být z důvodů uvedených v § 55 odst. 2 utajena, nesmí obsahovat údaje, podle nichž by bylo možné zjistit skutečnou totožnost svědka. Komentářová literatura uvádí, že druh, dobu a místo konání úkonu může policejní orgán oznámit buďto: osobně, písemně či telefonicky a to tak, aby obhájce měl dostatek času zajistit svou účast na tomto úkonu, nebo si zajistit substituci. Obhájci lze také zaslat časový harmonogram procesních úkonů, avšak případné změny v harmonogramu je nutno včas oznámit. Policejní orgán musí i specifikovat, o jaký úkon se bude jednat, zda výslech svědka X.Y., rekognici k poznání obviněného, vyšetřovací pokus k ověření konkrétní skutečnosti nebo jiné, aby obhájce mohl odpovědně zvážit svou osobní účast na takovém úkonu. Je nepřípustné, aby policejní orgán pouze obecně oznámil obhájci, že se bude konat výslech svědka, aniž tohoto z uvedeného hlediska náležitě konkretizuje.¹¹⁴ *„Pojmem včas se rozumí v potřebném časovém předstihu, který se posuzuje s přihlédnutím k povaze konkrétního úkonu, neodkladnosti jeho provedení a nezbytnosti vytvořit obhájci podmínky pro řádný výkon obhajoby.“*¹¹⁵

3.2.3 Obstarávání důkazů obhájcem

Dalším důležitým institutem obhajoby v rámci dokazování je obstarávání důkazů v obecném slova smyslu, které konkrétně zahrnuje vyhledávání, předložení a navrhování provedení důkazů. Podle ustanovení § 89 odst. 2 věty druhé TŘ může každá ze stran, tedy i obhajoba, důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. I přes tuto již poměrně dlouho zakotvenou novelu, která byla provedena zákonem č. 256/2001 Sb., se v praxi stále objevují určité rozpory ohledně této problematiky s důrazem na vyhledávání důkazů. Nejsou totiž výjimkou stále neustupující spory mezi obhajobou a orgány činnými v trestním řízení obecně ohledně údajného ovlivňování svědků ze strany obhajoby. Tímto tématem se zabývala také Česká advokátní komora, která k výkonu

---

¹¹⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2148.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 2148.

oprávnění obhájce vyhledávat, předložit a navrhnout důkazy vydala prostřednictvím svého představenstva dne 12. října 2004 dnes již poměrně známé usnesení České advokátní komory, které upravuje realizaci již zmíněného oprávnění.

Podle čl. 2 usnesení představenstva ČAK č. 13/2004 Věstníku se vyhledáváním důkazu rozumí jak případy, kdy pramen důkazu není advokátovi znám, a proto je třeba po něm pátrat, tak i případy, kdy mu je sice znám, ale jeho předpokládaný výsledek je třeba pro procesní účely ověřit, přičemž se to vztahuje na důkazy jakéhokoliv druhu. Podle čl. 3 již zmíněného usnesení přichází-li v úvahu jako pramen důkazu svědecká výpověď, a zjistí-li advokát osobu, která by mohla uvést okolnosti důležité pro trestní řízení, může takovou osobu vhodnou formou požádat o sdělení informací (například písemně, telefonicky či osobně), které jsou jí o věci známy. Zjišťováním dožádané osoby může advokát pověřit také jiného advokáta, advokátního koncipienta nebo jiného zaměstnance, který je k advokátovi nebo k veřejné obchodní společnosti, jíž je advokát společníkem, v pracovním poměru, případně použít služeb jiných osob, například asistenčních nebo detektivních služeb. Příkladem může být vyšetřování dopravní nehody, kdy se obhájce dozví na základě sdělení svého klienta, který je ve věci obviněný, že celou nehodu viděla určitá osoba, která však bezprostředně po skutku z místa činu zmizela. Klient si však pamatuje její vzhled a pamatuje si, že daná osoba odešla do určité konkrétní budovy v blízkosti místa činu. Pro obhajobu to může být klíčový svědek, kterého je však potřeba zjistit. Obhájce v takovém případě buď pověří zjišťováním zaměstnance své kanceláře, nebo se obrátí na detektivní služby, které s tímto zjišťováním mají již zkušenosti. Jakmile obhájce zjistí, o koho se jedná, je vhodné v daném nasimulovaném příkladu, aby osobně navštívil potencionálního svědka a osobně ho požádal o sdělení informací. Osobní forma se v daném případě jeví jako nejvhodnější, jelikož jednak si obhajoba ověří popis osoby od klienta a jednak je to z mého pohledu nejcitlivější s ohledem na další formy žádosti.

Advokát musí dožádané osobě v souladu s čl. 4 již zmíněného usnesení předem sdělit, v jakém procesním postavení informaci od ní požaduje a zároveň ji poučí, že žádá jen informace pravdivé, a to bez ohledu na to, čím zájmy jako advokát zastupuje, a že podle okolností na jejich podkladě může navrhnout provedení příslušného důkazu. Tato povinnost vyplývající z daného stavovského předpisu je klíčová pro poskytnutí informací dožádanou osobou. Pokud dožádaná osoba bude souhlasit se sdělením příslušných informací, advokát s ní dohodne způsob sdělení, a to buď písemně, ústně, případně jiným

způsobem. O žádosti o sdělení informací a jejím výsledku učiní advokát záznam, který bude založen do klientského spisu. Co se týče způsobu sdělení, vždy závisí na konkrétním případě a na osobě svědka. Pokud se dožádaná osoba zdráhá poskytnout informace a není si jistá, zda tak má učinit, jeví se vhodnější případná forma písemná, přičemž může být v souladu s čl. 5 usnesení daná osoba následně požádána o doplnění daných informací. Pokud dožádaná osoba nemá problém se sdělením informací a hned od prvního okamžiku chce být nápomocná, je vhodná ústní forma sdělení, jelikož se obhajoba může tázat na všechny potřebné skutečnosti bez potřeby případného doplnění.

V případě osobního setkání obhájce dbá především na to, aby nedocházelo k ovlivňování dožádané osoby ve prospěch zájmů obviněného. O rozhovoru pořídí obhájce **záznam o sdělení** pro klientský spis opatřený svým vlastním podpisem, podpisem dožádané osoby, pokud tak neodmítne, a případně podpisem další osoby, která byla přítomna rozhovoru. Se souhlasem dožádané osoby může obhájce pořídít o rozhovoru též zvukový či obrazový záznam, jehož obsah bude převeden do písemné formy a založen do klientského spisu.¹¹⁶ Obhájce musí vždy patřičně vyhodnotit, zda takový záznam je vhodný, případně, zda je v dané chvíli vhodné tuto možnost dožádané osobě vůbec nabízet. V praxi se totiž stává, že pouhá zmínka o takovém záznamu dožádanou osobu často znejistí a má posléze negativní dopad na průběh rozhovoru, pokud se tedy uskuteční.

Je potřeba si uvědomit, že záznam obhájce o sdělení osoby není listinným důkazem obhajoby, ale pouhou písemností obsahující informace, které obhájce získal pro účely obhajoby v rámci poskytování právní služby. Nejedná se o procesní činnost obhájce, ale pouze o přípravu obhajoby v zájmu obviněného, resp. klienta.¹¹⁷ Obhájce může posléze navrhnout provedení příslušného důkazu, resp. důkazního prostředku, tedy výslech svědka, v přípravném řízení policejnímu orgánu či státnímu zástupci. Výše uvedené však pouze za podmínky, že provedení důkazu bude ve prospěch klienta, tudíž není možné navrhnout výslech svědka, který by usvědčoval obviněného, jelikož by to bylo v rozporu se základními povinnostmi obhájce.

---

¹¹⁶ Čl. 6 usnesení představenstva České advokátní komory č. 13/2004 Věstníku ze dne 12. 10. 2004, k výkonu oprávnění advokáta vyhledávat, předkládat a navrhnout důkazy v trestním řízení.

¹¹⁷ VANTUCH, P. Kdy může obhajoba důkaz vyhledat, kdy předložit, a kdy jen navrhnout jeho provedení. In: *bulletin-advokacie.cz*. [online]. 2. 10. 2013 [cit. 1. 7. 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/kdy-muze-obhajoba-dukaz-vyhledat-kdy-predlozit-a-kdy-jen-navrhnout-jeho-provedeni#ftn10>

V souvislosti s touto problematikou bylo vydáno dne 14. října 2004 na základě podnětu představenstva ČAK též výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství, které uvádí a připomíná, že obhájce je oprávněn pátrat po pramenech důkazů a identifikovat nositele příslušného důkazu, stejně tak jako ověřovat využitelnost takového důkazu z hlediska obhajoby v dalším řízení.¹¹⁸

Výkladové stanovisko v souladu s komentářovou literaturou k ustanovení § 89 odst. 2 věty druhé TŘ uvádí, že trestní řád nedává bližší směrnice k tomu, kdy přichází v úvahu vyhledání, kdy předložení a kdy návrh na provedení důkazu, přičemž bude nepochybně záležet na druhu důkazu, který je opatřován aktivitou strany. Každá ze stran trestního řízení je tedy oprávněna především vyhledat důkazy, tedy pátrat po pramenech důkazů a identifikovat jejich nositele tak, aby bylo možné využít důkazní hodnotu vyhledaných důkazů v procesu dokazování. Obhajoba je např. mimo již zmíněné v této práci oprávněna pátrat, jaké listiny mohou potvrdit či vyvrátit dokazovanou skutečnost a kde se nacházejí, na kterých osobách nebo věcech jsou stopy po trestném činu atd. Pokud to umožňuje povaha důkazního prostředku, může ho obhajoba policejnímu orgánu činnému v trestním řízení, případně státnímu zástupci, který provádí vyšetřování, přímo předložit. Jedná se např. o předložení znaleckého posudku, předložení listiny osvědčující dokazovaný stav, předložení věci s patrnými následky trestného činu, předložení obrazových, zvukových nebo jiných záznamů zachycujících dokazované skutečnosti apod.¹¹⁹ Obhájce však nesmí, jak již bylo výše nastíněno, předložit orgánům činným v trestním řízení důkazní prostředek, který by byl v neprospěch obviněného.

Poměrně nedávno byl v jednom odborném právnickém periodiku publikován případ obhájce související s danou problematikou. V popisované věci šlo o to, že v trestní věci bylo ze spisu v přípravném řízení zřejmé, že dvě osoby vyslechnuty jako svědci, které měly popisovat skutečnosti, které byly předmětem dokazování, byly podrobeny rekognici. Obhájce byl toho názoru, že výpovědi těchto svědků obsahují vnitřní rozpory, a poté, co se dozvěděl od svého klienta podstatné skutečnosti vztahující se k předmětu dokazování, chtěl ověřit skutečnosti, které mohly mít za následek nezákonnost provedených rekognic. V souladu s již zmíněným usnesením ČAK tedy obhájce oslovil tyto svědky, přičemž je pozval do své advokátní kanceláře, aby zjistil okolnosti provedených

---

¹¹⁸ Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 14. 10. 2004, SL 766/2004. verejnazaloba.cz [online]. [cit. 1. 10. 2022]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/stanovisko-9-2004.pdf>

¹¹⁹ Tamtéž.

rekognicí a mohl posoudit jejich zákonnost. Obhájce chtěl dále zjistit, jak si svědci událost, která je předmětem jejich svědeckých výpovědí, pamatují. Cílem tohoto postupu bylo, aby byl učiněn případný návrh na jejich výslech, a dále to, aby mohl obhájce rozporovat zákonnost již provedených rekognicí. Obhájce tak učinil doporučeným dopisem, přičemž jeden ze svědků telefonicky kontaktoval obhájce se sdělením, že se s druhým svědkem k obhájci do kanceláře nedostaví. Obhájce toto sdělení akceptoval a se svědky již nekomunikoval. Po zahájení hlavního líčení však předložila státní zástupkyně samosoudci text doporučeného dopisu obhájce, přičemž ten byl tázán samosoudcem, zda si je vědom, že se může jednat o ovlivňování svědků, což obhájce odmítl a odkázal na usnesení představenstva ČAK. Následná komunikace samosoudce s dotyčným obhájcem byla touto nepříjemnou skutečností negativně poznamenána, jelikož z pohledu obhájce byl samosoudcem fakticky nařčen z ovlivňování svědků, ačkoliv jednal v souladu s usnesením představenstva ČAK. Dále s postupujícím řízením bylo v odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu dovozeno, že ze strany obhájce se jednalo o zcela nevhodný postup, pokud osobně kontaktoval svědky a požadoval soukromé setkání ve své kanceláři s odůvodněním, že svědci již byli vyslechnuti v trestním řízení předtím, než byli kontaktováni obhájcem. Odvolací soud tak považoval jednání obhájce za nestandardní a zcela nevhodné.¹²⁰

Ve výše popsaném případě obhájce sice důkaz nevyhledával, jelikož tak učinili již orgány činné v přípravném řízení, ale pouze chtěl prověřit obsah tohoto důkazu. Obhájce za účelem zjištění informací od dožádaných osob postupoval zcela v souladu s usnesením představenstva ČAK, přičemž po negativním stanovisku jednoho ze svědků, dalších aktivit zanechal a se svědky již nekomunikoval. Tento postup je zcela příkladovým a nerozumím postoji jak soudu prvního stupně, tak odvolacího soudu. Advokát je povinen postupovat v souladu s právními a taktéž stavovskými předpisy, což v daném případě se tak stalo.

Na závěr této problematiky je potřeba konstatovat, že výše probírané oprávnění dle § 89 odst. 2 TŘ má nejen advokát v postavení obhájce, zmocněnce či poskytovatele právní pomoci v trestním řízení, ale i advokát vystupující v civilním procesu.

---

¹²⁰ KOCINA, J., VEPŘEK, J. Oprávnění advokáta vyhledávat, prověřovat, předkládat a navrhopvat důkazy v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2020, č. 10, s. 71.

3.2.4 Prostudování spisu a návrh na doplnění vyšetřování

Dalším důležitým institutem obhajoby po skončení vyšetřování je prostudování spisu a s tím spojený návrh na doplnění vyšetřování. Tento institut je upraven v ustanovení § 166 TŘ, zejména v odst. 1, který stanoví, že uzná-li policejní orgán vyšetřování za skončené a jeho výsledky za postačující k podání obžaloby, umožní obviněnému a jeho obhájci **v přiměřené době prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování**, přičemž na tuto možnost je upozorní nejméně tři dny předem. Uvedenou lhůtu lze se souhlasem dotčených osob zkrátit. Nepovažuje-li policejní orgán navrhované doplnění za nutné, odmítne je. O těchto úkonech učiní policejní orgán záznam ve spise a o odmítnutí návrhů na doplnění vyšetřování vyrozumí obviněného, jeho obhájce či poškozeného.

Smyslem již zmíněného ustanovení je realizace práva na obhajobu v důležitém okamžiku trestního procesu, jež má vstoupit do fáze před soudem. Institut prostudování spisu slouží ke kontrole dodržování procesních pravidel ve fázi vyšetřování.¹²¹

Institutem prostudování spisu se zabýval ve svém rozhodnutí ze dne 1. 7. 1997 také Vrchní soud v Praze, který konstatoval, že *„institut prostudování spisu obviněným a jeho obhájcem a možnost v této závěrečné části vyšetřování učinit návrhy na doplnění dokazování má zabezpečit nejen seznámení obviněného s důkazy, které jsou v jeho věci až dosud opatřeny, ale umožnit obviněnému, aby po poradě se svým obhájcem učinil další návrhy na doplnění dokazování tak, aby před soud byli postaveni pouze obvinění, u kterých je důvodné podezření ze spáchání trestné činnosti.“*¹²²

Ustanovení § 166 odst. 1 TŘ užívá pojem **přiměřená doba** k prostudování spisu. Vrchní soud v již zmíněném rozhodnutí uvádí, že tento pojem byl zákonodárcem zvolen záměrně, jelikož každá věc i každý obviněný má jiné podmínky i předpoklady, přičemž rozdílný je rozsah spisového materiálu, jeho obsahová náročnost, rozdílné je i vzdělání a intelektové předpoklady každého obviněného. Všechny tyto skutečnosti musí vzít policejní orgán v úvahu při posouzení, zda doba poskytnutá obhajobě k prostudování spisu, je či není dostatečná.¹²³ Komentářová literatura uvádí, že v době poskytnuté policejním orgánem se nejen studují spisy, ale dochází také k poradám mezi obviněným a obhájcem především o případných návrzích na doplnění dokazování a musí jim být také

¹²¹ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. II.ÚS 2183/18.

¹²² Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 7. 1997, sp. zn. 12 To 76/97.

¹²³ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 7. 1997, sp. zn. 12 To 76/97.

umožněno učinit návrhy na doplnění vyšetřování.¹²⁴ Přiměřená doba tedy bude vždy posuzována s ohledem na rozsah spisového materiálu spolu se všemi přílohami, skutkovou a právní složitost celého případu a neposledně způsobilost samotného obviněného. V případě neposkytnutí přiměřené doby ze strany policejního orgánu je možné podat žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu podle § 157a TŘ.¹²⁵ „Pokud obviněnému a jeho obhájci není poskytnut dostatek času k prostudování spisu a nemají-li v průběhu tohoto úkonu vždy k dispozici celý spis, jde o takové porušení práva na obhajobu, které může odůvodňovat postup podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř.“¹²⁶

Policejní orgán musí k prostudování předložit obhajobě celý vyšetřovací spis včetně příloh, tedy i včetně připojených účetních a jiných dokladů, připojených soudních spisů, audiovizuálních záznamů některých vyšetřovacích úkonů atd.¹²⁷ Pokud pominu výjimečné excesy v praxi, kdy není k prostudování umožněn kompletní a celistvý spisový materiál, často dochází ze strany policejního orgánu k tomu, že vyšetřovací spisový materiál je sice předložen kompletní, včetně veškerých příloh, avšak naprosto nesystematicky vedený, ve svém celku nepřehledný a v konečném důsledku pro obhajobu velmi náročný v orientaci v něm a prostudování jako takovém. Obhajoba poté ztrácí mnoho času počátečním tříděním a celkovou orientací ve spisovém materiálu namísto pouhého seznámení se spisem a studování jeho obsahu. Poskytnutá doba, která by za normálních okolností, tedy za podmínky řádného vedení spisu, včetně číslování, značení, řazení a pojmenování, byla přiměřená, ve svém výsledku je nedostatečná, jelikož obhajoba stráví spoustu času výše uvedeným postupem. Nemluvě o elektronických datech, které jakožto součást spisu často nelze v poskytnuté době přehrát z důvodu nadměrné velikosti těchto dat. Když jsem onu praktickou stránku věci osobně viděl v praxi, nemohl jsem se ubránit pocitu, že tento postup ze strany policejního orgánu je součástí vyšetřovací taktiky, v rámci které dochází k omezení, či dokonce porušení práva na obhajobu. Na základě výše uvedeného výkladu k přiměřené době je tedy na policejním orgánu s ohledem na faktickou formální stránku spisového materiálu, aby při posuzování přiměřené doby vzal v úvahu i tento velmi podstatný fakt. Návrhem de lege ferenda, který se zde přímo nabízí, je přesnější úprava vedení trestního spisu, která by přesně stanovovala náležitosti systematického vedení spisu. Vedení trestního spisu je v současné době upraveno především pokynem policejního

---

¹²⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2158.

¹²⁵ Tamtéž, s. 2158.

¹²⁶ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 7. 1997, sp. zn. 12 To 76/97.

¹²⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2157.

prezidenta č. 103/2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení, přičemž se konkrétně jedná o článek 79b. Současná úprava je dle mého názoru nedostatečná a umožňuje libovůli ve vedení trestního spisu v praxi.

V souvislosti s praktickou realizací přehrání elektronických dat se nabízí otázka, zda má obhájce nárok na kopii těchto elektronických dat. Podle mého názoru může obhájce ve smyslu § 65 odst. 1 TŘ požádat o kopii příslušných záznamů (např. s odposlechy nebo v rámci vyšetřovacího pokusu), jelikož jsou součástí spisu a policejní orgán by měl tomuto požadavku vyhovět. V praxi to může vypadat tak, že obhájce poskytne policistům vlastní datové medium (např. flashdisk) a policisté nahrají kopii příslušných dat na toto médium.

S prostudováním spisu je spojeno případné podání **návrhu obhajoby na doplnění vyšetřování** adresované policejnímu orgánu. Tento návrh má formu podání, přičemž může spočívat přímo v označení určitého důkazního prostředku či skutečnosti, která má být zjištěna, nebo také v tom, že se navrhne doplnění vyšetřování, aniž by byl přímo navržen důkazní prostředek.¹²⁸ Za návrh je považováno i vyjádření obhajoby při prostudování spisů, ve kterém poukazuje na porušení procesních předpisů¹²⁹, pokud v souvislosti s tím navrhuje i opakování některých úkonů policejním orgánem, naproti tomu se za návrh nepovažuje vyjádření obhajoby, která pokládá spáchání trestného činu vyšetřováním za neprokázané, a návrh na zastavení trestního stíhání.¹³⁰ Komentářová literatura uvádí, že obhájce může učinit návrhy na doplnění vyšetřování, aniž by musel být výslovně vyjádřen souhlas obviněného. Pokud by však obviněný vyjádřil výslovně svůj nesouhlas s návrhem a nešlo by zároveň o obviněného, který je zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jehož způsobilost je omezena, nemohlo by být k návrhům obhájce přihlíženo.¹³¹

V případě, že policejní orgán nepovažuje navrhované doplnění za nutné, odmítne je, a to neformálním opatřením. Jelikož proti tomuto opatření není možný opravný prostředek, jedinou možností obrany ze strany obhajoby je podání žádosti podle § 157a TŘ. V opačném případě, považuje-li policejní orgán návrh důvodným, doplní vyšetřování a znovu umožní obhajobě prostudovat spisy, přičemž je na obhajobě, zda toho využije.

---

¹²⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2160.

¹²⁹ Např. ohledně neodkladných či neopakovatelných úkonů předtím provedených, dále úkonů, které měly být opakovány po zahájení trestního stíhání podle § 164 odst. 4 TŘ anebo úkonů provedených bez účasti obhájce podle § 165 odst. 2, 3 TŘ.

¹³⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2160.

¹³¹ Tamtéž, s. 2160.

Odmítnutí návrhu na doplnění vyšetřování není nutné odůvodnit obhajobě, a proto často v praxi není jasné z jakého důvodu nebylo návrhu vyhověno. Policejní orgán daný postup zdůvodňuje pouze dozorovému státnímu zástupci, a to v souladu s ustanovením § 166 odst. 3 TŘ. Policejní orgán na základě výše uvedeného nemá v praxi potřebu se návrhem vůbec zabývat, ať už z důvodu že vyšetřování považuje za skončené, nebo z důvodu jakési vyšetřovací taktiky, a bez dalšího ho odmítne. V praxi však existují i policejní orgány, které se reálně zabývají návrhy obhajoby a v některých případech dokonce vyhoví návrhu a vyšetřování doplní, avšak převažuje prvně jmenovaný případ.

Neodůvodnění odmítnutí návrhu obhajoby na doplnění vyšetřování považují za omezování práv obhajoby stejně jako absenci opravného prostředku proti tomuto postupu. Zde se plně ztotožňuji s doc. Vantuchem, který uvádí, že *„obvinění považují odmítnutí svých návrhů na doplnění dokazování za podceňování strany obhajoby, jíž zákon nedal právo dozvědět se, proč nepovažoval policejní orgán navrhované doplnění za nutné. Přitom policejní orgán konající vyšetřování je povinen po skončení vyšetřování předložit státnímu zástupci spis s návrhem na podání obžaloby nejen se seznamem navrhovaných důkazů, nýbrž i se zdůvodněním, proč nevyhověl návrhu na provedení dalších důkazů.“*¹³²

Již delší dobu se v odborných kruzích vede debata, zda je vhodné, aby návrh na doplnění vyšetřování bylo možné odmítnout neformálním opatřením. Na základě výše uvedeného je často zmiňováno porušení rovnosti stran a omezování obhajoby. Ve smyslu návrhů a úvah de lege ferenda se jeví vhodným řešením jiná forma odmítnutí návrhu. Zde odkážu na čtvrtou kapitolu, kde se budu podrobněji věnovat úvahám de lege ferenda na toto téma.

3.2.5 Návrh na předběžné projednání obžaloby

Po podání obžaloby státním zástupcem začne příslušný předseda senátu v souladu s ustanovením § 185 odst. 1 TŘ přezkoumávat její obsah a taktéž obsah spisu a následně posoudí, zda je možné bez dalšího nařídit hlavní líčení, případně zda je nutno nařídit předběžné projednání obžaloby. Důvody k předběžnému projednání jsou taxativně vymezeny v ustanovení § 186 TŘ. Předběžné projednání obžaloby je samostatné stadium trestního řízení, které se většinou koná v neveřejném zasedání. Teorie uvádí, že předběžné

---

¹³² VANTUCH, P. K možnosti odmítnutí návrhů obhajoby na doplnění vyšetřování po prostudování spisu. *Bulletin advokacie*. 2004, č. 2, s. 25.

projednání obžaloby je fakultativním stadiem, které na základě výše uvedeného může nastat, ale nemusí po podání obžaloby.¹³³ Zde je potřeba také uvést, že samosoudce v souladu s ustanovením § 314c odst. 1 TŘ obžalobu a návrh na potrestání předběžně neprojednává.

Účelem předběžného projednání obžaloby je zabránit tomu, aby se konalo hlavní líčení ve věci, ve které postavení obviněného před soud není dostatečně odůvodněno. Předběžné projednání obžaloby slouží především k tomu, aby obžaloba byla přezkoumána z toho hlediska, zda pro další řízení poskytuje spolehlivý podklad, zejména se jím má prověřit, zda přípravné řízení, které tomu předcházelo, bylo provedeno v souladu se zákonem a zda jeho výsledky dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud.¹³⁴

Obhajoba v poslední době celkem často v praxi využívá po podání obžaloby institutu návrhu na předběžné projednání obžaloby, kdy aktivně přednáší předsedovi senátu své argumenty včetně odůvodnění v dané věci, přičemž se prakticky jedná o první možnost po prostudování spisu, kdy se obhajoba může bránit a plně vyjádřit k obvinění svého klienta. Tento institut není přímo upraven v trestním řádu, nýbrž se vyvinul až aplikační praxí, přičemž spočívá v aktivním přístupu obhájce, který usiluje v zájmu svého klienta, aby nebylo nařízeno hlavní líčení, ale naopak byla věc předběžně projednána v neveřejném zasedání. Pokud by obhájce po podání obžaloby pouze pasivně vyčkával na nařízení hlavního líčení, potom by prakticky nehájil zájmy klienta, jelikož by se dopředu smířil s faktem, že bude soudem nařízeno hlavní líčení, i když k tomu vůbec nemusí dojít.¹³⁵ V praxi celý tento proces probíhá tak, že po vyrozumění obhajoby o podání obžaloby státním zástupcem si obhajoba vyžádá opis obžaloby u soudu a na základě prostudování obžaloby podá odůvodněný návrh na předběžné projednání předsedovi senátu.

Bez znalosti obsahu obžaloby by obhajoba nevěděla, na základě kterých konkrétních důkazů státní zástupce dospěl k podání obžaloby, zda v přípravném řízení byly dle státního zástupce objasněny okolnosti vztahující se ke znakům skutkové podstaty trestného činu uvedeného v obžalobě, okolnosti týkající se stupně společenské škodlivosti činu (§ 12 odst. 2 TZ), stejně tak poměrů obviněného, dále v jakém rozsahu se státní zástupce

---

¹³³ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 503.

¹³⁴ ŠÁMAL, P., HRACHOVEC, P., SOVÁK, Z., PÚRY, F. *Trestní řízení před soudem prvního stupně*. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 188.

¹³⁵ VANTUCH, P. K možnostem obhajoby obviněného po podání obžaloby. In: *bulletin-advokacie.cz* [online]. 5. 5. 2014 [cit. 1. 10. 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-moznostem-obhajoby-obvineneho-po-podani-obzaloby>

ztotožnil s návrhem policejního orgánu na podání obžaloby, nebo zda byla zachována totožnost skutku uvedeného v usnesení o zahájení trestního stíhání.¹³⁶

Z výše uvedeného plyne, že bez znalosti obsahu obžaloby by nebylo možné podat účinný návrh na její předběžné projednání. Obhajoba se obecně v návrhu vyjadřuje k nashromážděným důkazům, stejně jako k průběhu celého přípravného řízení, dále předkládá důkazy, navrhuje jejich provedení a namítá důvody ve smyslu ustanovení § 186 TŘ k předběžnému projednání.

Je potřeba si uvědomit, že obžaloby zpracovávané státními zástupci jsou v praxi ve většině případů jednostranné a obsahují pouze důkazy v neprospěch obhajoby, přičemž policejní orgán, který v průběhu přípravného řízení obstarával důkazy jak ve prospěch, tak v neprospěch obviněného, v samotném návrhu na podání obžaloby předkládanému státnímu zástupci uvádí většinou důkazy vesměs v jeho neprospěch.¹³⁷ Účinným obranným nástrojem obhajoby po prostudování obžaloby je tedy právě návrh na její přezkoumání.

Obhajoba může kdykoli během celého trestního řízení předkládat důkazy, které svědčí ve prospěch obviněného, tudíž tyto důkazy může přikládat i k návrhu na předběžné projednání obžaloby, přičemž může navrhopat jejich provedení.¹³⁸ Obhajoba tak může činit v situaci, kdy nebylo vyhověno jejímu návrhu na doplnění dokazování po prostudování spisu, přičemž současně může podat návrh na vrácení věci státnímu zástupci k došetření s pokynem k provedení navržených důkazů.

Za současné situace, kdy obhajoba předběžné projednání obžaloby navrhne, soud o tomto návrhu obecně nemusí jakkoliv formálně rozhodnout. Co se však týče trendu ve vyřízení návrhů, prvoinstanční soudy mají snahu se návrhem zabývat a obžalobu předběžně projednat.

---

¹³⁶ VANTUCH, P. K možnostem obhajoby obviněného po podání obžaloby. In: *bulletin-advokacie.cz* [online]. 5. 5. 2014 [cit. 1. 10. 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-moznostem-obhajoby-obvineneho-po-podani-obzaloby>

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ ZIMOVÁ, H. Návrh na předběžné projednání obžaloby jako možnost obhájce k zabránění konání hlavního líčení. In: *epravo.cz*. [online]. 30. 3. 2016 [cit. 1. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-na-predbezne-projednani-obzaloby-jako-moznost-obhajce-k-zabraneni-konani-hlavniho-liceni-100915.html>

Soud při předběžném projednání obžaloby může provádět pouze ty úkony směřující k objasnění otázky, zda dokazování v přípravném řízení bylo provedeno v nezbytném rozsahu.¹³⁹ Trojan upozorňuje, že pokud obhajobě soud první instance v rámci předběžného projednání obžaloby vyhoví a věc vrátí státnímu zástupci k došetření, pak soudy druhé instance ve svých rozhodnutích spíše ruší prvoinstanční usnesení s argumentem, že případná pochybení z přípravného řízení je možné zhojit v hlavním líčení, kde také leží těžiště dokazování.¹⁴⁰ S touto praxí samozřejmě nemohu souhlasit, jelikož, jak již bylo řečeno, účelem předběžného projednání je zabránit tomu, aby se konalo hlavní líčení ve věci, ve které postavení obviněného před soud není dostatečně odůvodněno. Nemluvě o tom, že postavení obviněného před soud v hlavním líčení je pro obviněného psychicky náročné a může to zanechat na trestně stíhaném nezhojitelné stopy.

Obhájce je dle ustanovení § 16 odst. 1 zákona o advokacii povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. Podle odst. 2 již zmíněného ustanovení je taktéž povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné. V souladu s ustanovením § 41 odst. 1 TŘ je dále povinen účelně využívat k hájení jeho zájmů prostředků a způsobů obhajoby uvedených v zákoně, zejména pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují, a tím přispívat ke správnému objasnění a rozhodnutí věci. Institut návrhu na předběžné projednání obžaloby je zcela v souladu s výše uvedenými povinnostmi a postupy, a naopak pasivita ze strany obhájce, jejímž projevem by bylo po podání obžaloby vyčkávání na rozhodnutí předsedy senátu, zda nařídí hlavní líčení či nikoliv, by znamenala porušení povinností obhájce v rámci výkonu obhajoby.

3.3 Zvláštnosti obhajoby při vazebním stíhání obviněného

Vedle standardní obhajoby obviněného stíhaného na svobodě je možná též obhajoba vazebně stíhané osoby, která po splnění podmínek ustanovení § 67 a § 68 TŘ byla soudem v rámci vazebního zasedání vzata do vazby.¹⁴¹ Obhajoba při vazebním stíhání obviněného není klasickou obhajobou, jelikož nese určité specifické znaky do jisté míry spojené

---

¹³⁹ ŠÁMAL, P., HRACHOVEC, P., SOVÁK, Z., PÚRY, F. *Trestní řízení před soudem prvního stupně*. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 211.

¹⁴⁰ GŘIVNA, T. a kol. *Právo na obhajobu. Teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 98.

¹⁴¹ V tomto případě s ohledem na téma této práce jde o stadium přípravného řízení, kdy soud rozhoduje výhradně ve vazebním zasedání.

s omezením svobody obviněného, které v konečném důsledku ztěžují výkon obhajoby jako takové. K základním specifickým znakům patří z podstaty věci výkon obhajoby především ve vazební věznici spolu se všemi omezeními obhajoby, která k tomu dle zákona patří. Obhájce se však s těmito podmínkami výkonu musí ztotožnit, aby dostal všech svých stavovských povinností coby advokáta hájícího svého klienta, tak povinností stanovených trestním řádem.

Vazební stíhání obviněného objektivně usnadňuje trestí stíhání a samotnou práci orgánům činným v trestním řízení, kdy obviněný je kdykoliv těmto orgánům k dispozici, na druhou stranu to znesnadňuje práci obhajobě zejména v přípravě obhajoby, jejíž součástí jsou porady klienta s obhájcem, příprava strategie obhajoby, konzultace důkazní situace apod.¹⁴²

Základními podmínkami vzetí obviněného do vazby jsou: jde o osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání, je dán některý z důvodů vazby a zároveň vazba není vyloučena, dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření, a vazba je v konkrétním případě adekvátním zajišťovacím opatřením.¹⁴³

Obecně platí, že vazba může trvat v přípravném řízení a v řízení před soudem jen po nezbytně nutnou dobu. Podle § 72a TŘ celková doba trvání vazby v trestním řízení nesmí přesáhnout jeden rok, pokud je vedeno trestní stíhání pro přečin, dva roky, pokud je vedeno trestní stíhání pro zločin, tři roky, pokud je vedeno trestní stíhání pro zvláště závažný zločin, a čtyři roky, pokud je vedeno trestní stíhání pro zvláště závažný zločin, za který lze podle trestního zákoníku uložit výjimečný trest. Důležité je také zmínit, že z výše uvedené doby připadá jedna třetina na přípravné řízení a dvě třetiny na řízení před soudem. V případě stíhání obviněného pro dva nebo více trestných činů je pro určení doby rozhodující čin nejpřísněji trestný. Výjimka platí u vazby koluzní podle § 67 písm. b) TŘ, kdy tato vazba může trvat nejdéle tři měsíce. Podle odst. 4 již zmíněného ustanovení se doba trvání vazby počítá ode dne, kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného.

---

¹⁴² VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 422.

¹⁴³ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 276.

V případě vrácení věci státnímu zástupci k došetření pokračuje běh lhůty, která připadá na přípravné řízení, ode dne, kdy byl spis doručen státnímu zástupci.

Výkon samotné vazby je upraven především zvláštním zákonem, tedy zákonem č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby a dále vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby. Tyto prameny upravují vlastní průběh výkonu vazby zejména z pohledu práv a povinností obviněných ve vazbě. Rozhodování o vazbě je upraveno již zmíněným trestním řádem, který stanovuje procesní pravidla s tím spojená.

3.3.1. Obhajoba při rozhodování o vazbě

Před vzetím obviněného do vazby musí v případě právě probíhajícího přípravného řízení proběhnout tzv. vazební zasedání, kde soudce rozhoduje o vazbě. Vazební zasedání představuje zvláštní formu rozhodování určenou pro rozhodování o vazbě za zákonem vymezených podmínek, přičemž je upraveno v ustanoveních § 73d až § 73g TŘ.¹⁴⁴ Jelikož lze do vazby vzít pouze trestně stíhanou osobu, je tak vyloučeno, aby se jednalo o podezřelého ve zkráceném přípravném řízení. Vazební zasedání se koná na návrh dozorujícího státního zástupce a je neveřejné. V souladu s ustanovením § 73f odst. 2 TŘ se vazebního zasedání účastní obviněný, státní zástupce a obhájce, přičemž účast posledních dvou jmenovaných není dle zákona nutná.

Vazební zasedání probíhá v obecné rovině tak, že po zahájení a úvodních slovech soudce přednese státní zástupce svůj návrh. Na to reaguje obhajoba svým vyjádřením a případnými návrhy v souladu s ustanovením § 73g odst. 2 TŘ. Soudce dále vyslechne obviněného ke všem okolnostem podstatným pro rozhodnutí o vazbě, přičemž státní zástupce a obhajoba může taktéž klást obviněnému otázky, avšak až po udělení slova. Jelikož je vazba jedním z nejintenzivnějších zásahů do práv a svobod obviněného, obviněný má zaručené právo být slyšen před soudem, jehož rozhodnutí tento zásah způsobí, přičemž zakotvení možnosti obviněného osobně se vyjádřit v rámci rozhodování o vazbě bylo důvodem pro zakotvení této zvláštní formy soudního rozhodování. Jedná se o jeden z atributů spravedlivého procesu, který rozhodně nemůžeme opomíjet při tak důležitém procesním postupu, jaký vazební rozhodování představuje.¹⁴⁵ V rámci vazebního zasedání

---

¹⁴⁴ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020, s. 127.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 128.

může proběhnout taktéž dokazování. V závěru soudce udělí slovo k závěrečným návrhům jak státního zástupce, tak obhajoby včetně obviněného.

O vazbě rozhoduje soudce usnesením, proti kterému je přípustná stížnost. Podle ustanovení § 73c TŘ musí být v odůvodnění rozhodnutí o vazbě krom obecných náležitostí uvedeny také skutečnosti, které odůvodňují podezření ze spáchání trestného činu, dále konkrétní skutečnosti, ze kterých jsou dovozovány důvody vazby, popřípadě okolnosti uvedené v § 68 a § 72a TŘ, a důvody, pro které nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením. Obhájce se v odůvodnění zaměřuje především na uvedení, pro jaký trestný čin je obviněný stíhán, jaké procesní úkony¹⁴⁶ předcházely rozhodnutí o vzetí do vazby, odkdy vazba počíná a konečně jakými konkrétními skutkovými okolnostmi je vazba odůvodněna s odkazem na podklady a důkazní situaci, z níž soud při rozhodování vycházel, včetně obsahu výslechu obviněného v rámci vazebního zasedání.¹⁴⁷

Kritici stávající úpravy výkonu vazby a přílišné aplikace vazby včetně mne samotného jsou toho názoru, že vazební stíhání je v konečném výsledku horší etapa pro obviněného, než výkon trestu odnětí svobody s ohledem na ctění zásady presumpce neviny. Zásada presumpce neviny by měla být reflektována při každém vazebním rozhodnutí, přičemž by se měla uplatnit v intenzitě zásahu do svobod obviněného a měla by taktéž volit minimalistický přístup z hlediska dopadů na obviněného.¹⁴⁸ Ústavní soud velmi trefně v jednom ze svých nálezů uvedl: *„Na rozdíl od výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, jehož legitimita je založena na pravomocném odsuzujícím rozsudku nezávislého a nestranného soudu, se nad legitimitou vazby vždy vznáší příslovečný Damoklův meč. I vazba, která byla uložena způsobem zcela souladným se zákonem, se totiž může posléze ukázat nespravedlivou, zejména je-li nakonec konstatováno, že se skutek nestal, nebo se neprokáže, že jej spáchal obviněný. Vazba, byť je pouze a výhradně institutem zajišťovacím, představuje pro obviněného obdobný, ne-li větší, zásah do osobní svobody jako výkon trestu odnětí svobody.“*¹⁴⁹

Obhajoba v praxi často čelí tomu, že jsou do vazby vzatí obvinění v případech, kdy z jejich pohledu není dostatečně odůvodněná obava z možného jednání podle písmen a) až c) ustanovení § 67 TŘ. Možným prostředkem obrany je sice stížnost proti usnesení o vzetí obviněného do vazby, kde v případě jejímu vyhovění stížnostním soudem bude

---

¹⁴⁶ Např. příkaz k zatčení, zadržení.

¹⁴⁷ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 423.

¹⁴⁸ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020, s. 29.

¹⁴⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13-2.

prvostupňové rozhodnutí o vazbě zrušeno, ale z pohledu obviněného v souladu s již zmíněnou zásadou presumpce nevinny jde o neodůvodněný hrubý zásah do ústavně chráněného práva na osobní svobodu, který mnohdy způsobuje „nenapravitelný“ nápor na psychiku obviněného před vynesení rozsudku v hlavním líčení. Především u medializovaných trestních kauz je často hromadně sdělovacími prostředky vazba pojmána jako poloviční odsouzení obviněného, přičemž tento možný mediální obraz přispívá ke všem negativním důsledkům vazby.

Vzetí do vazby je obecně přípustné jen tehdy, pokud jsou zjištěny konkrétní skutečnosti odůvodňující uvedenou obavu, přičemž tyto konkrétní skutečnosti musí být dostatečným a rozumným podkladem pro odůvodnění alespoň některé obavy uvedené v ustanovení § 67 TR. Komentářová literatura uvádí, že je potřeba hodnotit všechny skutečnosti, a to jak vyplývající přímo z dosavadního jednání obviněného, tak i skutečnosti další, které mohou mít význam pro rozhodnutí o vazbě. Může jít jak o skutečnosti nasvědčující odůvodněné obavě z jednání uvedených v písmenech a) až c), tak i o skutečnosti svědčící proti takovému závěru, přičemž toto jejich hodnocení je nutno vtělit do odůvodnění rozhodnutí o vazbě.¹⁵⁰ Pojmem konkrétní skutečnosti se zabýval také Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 4. 11. 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99, který ve vztahu k vazbě koluzní konstatoval, že pod pojmem konkrétní skutečnosti je nutno rozumět konkrétní argumentaci ohledně povahy důkazů, které je nutno provést, jakož i analýzu okolností, jež svědčí pro možnost působení na nevyslechnuté svědky nebo jiné maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání ze strany obviněného. Pouhé domněnky a obavy pro uložení vazby nestačí.¹⁵¹ Z výše uvedeného tedy plyne, že při rozhodování o vazbě obviněného nestačí aplikovat pouhé domněnky státního zástupce a obecné obavy, bez konkrétních skutečností odůvodňující tyto obavy, z nichž by se vazba dovozovala.

Pozice obhajoby je ve výsledku složitá, jelikož po soudci nelze požadovat, aby učinil naprosto jistý závěr, že nebude-li obviněný vzat do vazby, nepochybně dojde k jednomu z důsledků uvedených pod písmeny a) až c) již zmíněného ustanovení. Požadavek jistoty bez důvodných pochybností je nezbytným při meritorním rozhodování, ale není většinou reálný při rozhodování o vazbě, neboť nelze zpravidla vyčkávat až do okamžiku, kdy je jisté, že obviněný např. uprchne nebo se bude skrývat nebo bude působit na svědky

---

¹⁵⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 737.

¹⁵¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 11. 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99.

apod., protože by se již nepodařilo takovému jednání jakkoli zabránit. Na druhé straně nelze připustit, aby se jednalo o jakési mlhavé a konkrétními skutečnostmi dostatečně neodůvodněné podezření, poněvadž by to vedlo k neodůvodněným zásahům do osobní svobody obviněného.¹⁵²

Jak již byl výše popsán průběh vazebního zasedání, po zahájení jednání soudcem, přednese státní zástupce svůj návrh na vzetí obviněného do vazby. Ačkoli účast obhájce není dle zákona nutná, k vyvážení vzájemných procesních práv je nezbytné, aby vazební zasedání probíhalo právě za účasti obhájce, aby byla možnost předložit odbornou právní argumentaci v zájmu obviněného.¹⁵³

V praxi ve většině případů nemá obhájce možnost se předem seznámit s návrhem státního zástupce, aby mohl řádně připravit obhajobu svého klienta k vazebnímu zasedání, jelikož tento návrh je doručován pouze soudu. Kulhánková však poukazuje na to, že nejsou ojedinělé ani případy, kdy obhájce sám musí žádat soud, aby byl návrh státního zástupce zpřístupněn či přednesen, aby měl vůbec možnost se seznámit s důvody, pro které je návrh na vzetí do vazby podáván.¹⁵⁴ Nevyváženost procesního postavení státního zástupce a strany obhajoby v této věci je často kritizována aplikační praxí, přičemž obhajoba tak nemá dostatek prostoru pro seznámení se s věcí a zvolení strategie obhajoby.¹⁵⁵

Dalším, a ještě závažnějším problémem, se kterým se obhajoba v praxi v rámci vazebního řízení potýká, je neumožnění nahlédnutí do spisu s odkazem na ustanovení § 65 odst. 2 TŘ. V rámci vazebního řízení, tak v praxi dochází k poměrně zvláštní situaci, kdy před vazebním soudcem leží honosně spisový materiál předložený mu státním zástupcem, na jehož základě soudce rozhoduje, avšak obviněný ani jeho obhájce do něj nahlédnout nesmí.¹⁵⁶ Zvláštnost této situace umocňuje požadavek kontradiktornosti vazebního řízení, jehož naplnění je v celkovém kontextu dané věci spíše úsměvné.

Již Evropský soud pro lidská práva ve svém rozhodnutí ze dne 3. 3. 1989 ve věci Lamy proti Belgii, stížnost č. 10444/83, uvedl: „*Přístup do spisu v této rozhodující procesní fázi, kdy měl soud rozhodovat o vazbě stěžovatele, byl pro stěžovatele nezbytný. Přístup by totiž obhájci stěžovatele umožnil poukázat na vyjádření a stanovisko spoluobviněného.*

---

¹⁵² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 737.

¹⁵³ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení.* Praha: Leges, 2020, s. 113.

¹⁵⁴ KULHÁNKOVÁ, H. Rozhodování o vazbě. In: *epravo.cz*. [online]. 6. 12. 2021 [cit. 1. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodovani-o-vazbe-113912.html>

¹⁵⁵ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení.* Praha: Leges, 2020, s. 113.

¹⁵⁶ KANDALEC, P. Právo obviněného na nahlížení do spisu – se zvláštním zaměřením na vazební řízení. *Bulletin advokacie.* 2018, č. 3, s. 32.

*Dle závěru soudu bylo proto nezbytné zmíněné dokumenty zpřístupnit, aby jimi mohla být efektivně zpochybněna důvodnost vazby.*¹⁵⁷ Na toto úvodní rozhodnutí navázala poměrně významná řada dalších rozhodnutí ESLP.¹⁵⁸

Kontradiktorností vazebního řízení se zabýval také Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13-2, který mimo jiné uvedl, že *„nevyhnutelnou podmínkou ústavní konformity rozhodování o vazbě je dodržení principu kontradiktornosti řízení. Tento princip se projevuje dvěma způsoby. Povinností orgánů činných ve vazebním řízení je předestřít obviněnému všechna konkrétní skutková zjištění opodstatňující důvodnost vazby. Zároveň musí být obviněnému a jeho obhájci umožněno vyjadřovat se ke všem provedeným šetřením a případným provedeným důkazům, skutková tvrzení a důkazy zpochybnovat a vyvracet je protitvrzeními a případnými protidůkazy obdobně, jako je tomu u hlavního líčení.*¹⁵⁹

Co se týče problematického a v této práci již rozebíraného ustanovení § 65 odst. 2 TŘ, problém tkví v tom, že toto ustanovení nerozlišuje mezi nevazebním řízením, a naopak vazebním řízením. Současnou podobu druhého odstavce již zmíněného ustanovení lze aplikovat v nevazebním přípravném řízení za splnění všech zákonných podmínek, avšak v řízení o návrhu na vzetí do vazby je aplikace sporná a dle mého názoru podloženého výše uvedenou judikaturou není možná.

Pokud je tedy vazebnímu soudci předložen státním zástupcem spisový materiál, který je podkladem pro rozhodnutí o vazbě, za současného dodržení kontradiktornosti vazebního řízení a respektování rozsáhlé judikatury ESLP zabývající se touto problematikou, je na soudci rozhodujícím o omezení osobní svobody obviněného ve vazebním řízení, aby v případě žádosti obhajoby o nahlížení do spisu této žádosti vyhověl.

Výše uvedené postupy v praxi jsou dle mého názoru jistým porušením rovného postavení procesních stran, které je předpokladem již zmíněné kontradiktornosti řízení. Obhajoba ve většině případů nemá možnost zpochybnit průkaznost tvrzení státního zástupce, na jehož základě je o vazbě rozhodováno.¹⁶⁰ Obhajoba je, dalo by se říci,

---

¹⁵⁷ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 3. 3. 1989 ve věci Lamy proti Belgii, stížnost č. 10444/83.

¹⁵⁸ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Nikolova proti Bulharsku ze dne 25. 3. 1999, stížnost č. 31195/96, rozhodnutí ESLP ve věci Schöps proti Německu ze dne 13. 2. 2001, stížnost č. 25116/94 a rozhodnutí ESLP ve věci Mooren proti Německu ze dne 9. 7. 2009, stížnost č. 11364/03.

¹⁵⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13-2.

¹⁶⁰ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020, s. 113.

„bezbranná“, pokud je jí odepřeno právo nahlížet do spisu ve chvíli, kdy je rozhodováno o vazbě. Nezná-li obhájce spisový materiál, kterým státní zástupce odůvodňuje zákonnost a nutnost vazby, nemůže ani přinést účinné protiargumenty.¹⁶¹ Z principu kontradiktornosti řízení obecně vyplývá, že vazební soudce nemůže rozhodovat na základě skutečností, které jsou známy jen jemu samotnému včetně státního zástupce a nebyly ve vazebním řízení zpřístupněny obhajobě. Právo obhajoby nahlížet do spisu v rámci vazebního řízení vyplývající z požadavku kontradiktornosti by mělo být na základě výše uvedeného de lege ferenda zakotveno přímo v trestním řádu. Co se týče možnosti zakotvení a úvah de lege ferenda s tím spojených, odkazuji na čtvrtou kapitolu této práce.

3.3.2. Výkon obhajoby vazebně stíhané osoby

Po rozhodnutí o vazbě, přesněji po usnesení o vzetí do vazby, je obviněný dodán policejní eskortou do příslušné vazební věznice. Podle ustanovení § 5 odst. 1 zákona o výkonu vazby lze do výkonu vazby přijmout obviněného jen na základě písemného příkazu soudu vydaného na základě rozhodnutí o vzetí do vazby, přičemž přijímání do výkonu se provádí nepřetržitě.

Obviněný vazebně stíhán fakticky nemá stejné možnosti obhajoby jako osoba ve stejném postavení stíhaná na svobodě. Obhájce by se měl proto snažit vyrovnávat tento handicap a to jak častější korespondencí, tak včasnými a zároveň častými návštěvami. Obhajoba tak plní alespoň z určité části úkol napravovat nepříznivé psychické důsledky izolace od vnějšího světa.¹⁶² Obhájce musí být ve vazebních věcech vybaven určitou mírou empatie vůči tíživé životní situaci obviněného, který je omezen na svobodě.

V rámci obhajoby dbá obhájce především na projev šetrnosti k duševnímu stavu vazebně stíhané osoby, která prodělává psychické zatížení trestního procesu. Dále usiluje, aby vazba omezovala obviněného v možnostech obhajoby co nejméně. Obhájce všemi možnými prostředky obhajoby taktéž usiluje o ukončení vazby, nejsou-li vazební důvody opřeny přesvědčivě o spolehlivě zjištěné skutečnosti, nebo jestliže takové důvody již pominuly.¹⁶³

---

¹⁶¹ ŠTĚPÁN, J. V řízení o vazbě doplňuje Evropská úmluva náš trestní řád. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 6-7, s. 57.

¹⁶² MANDÁK, V., ŠTĚPÁN, J. K obhajobě v přípravném řízení. *Zprávy advokacie*. 1965, č. 9, s. 70.

¹⁶³ Tamtéž, s. 71.

Komunikace obhájce s vazebně stíhaným obviněným může probíhat dle platných pravidel celkem na třech úrovních, tedy na úrovni korespondenční, pomocí telefonu a pomocí návštěv ve vazební věznici, přičemž nejefektivnější formou je přímá komunikace prostřednictvím posledně zmíněného. Jak je známo, komunikace mezi obhájcem a jeho klientem má určitá specifika, zejména co se týče její ochrany. Ústavní soud ČR již ve svém nálezu ze dne 30.11.1995, sp. zn. III. ÚS 62/95 připomněl, že „*pro komunikaci obhájce s jeho klientem ústavně přípustná výjimka zásahu do tajemství dopravovaných zpráv neplatí.*“¹⁶⁴

Obecně platí, že obviněný může dle § 13 odst. 1 ZVV přijímat a na svůj náklad odesílat korespondenci, a to bez omezení, přičemž se jedná o písemnou formu korespondence prostřednictvím držitele poštovní licence. Běžná korespondence podléhá kontrole zahrnující seznámení se s obsahem písemností, přičemž kontrolu provádí buď policejní orgán, který vede řízení, nebo orgán Vězeňské služby.¹⁶⁵ Korespondence mezi obhájcem a jeho klientem v postavení vazebně stíhaného má svá specifika především projevující se v tom, že kontrola této korespondence je naprosto nepřipustná, a to v souladu s advokátní mlčenlivostí včetně důvěrnosti předávaných informací mezi klientem a jeho obhájcem.

Co se týče užívání telefonu ve vazební věznici, obecně platí, že v zákonem vymezených situacích je obviněný oprávněn použít telefon ke kontaktu s osobou blízkou, a to v době stanovené příslušnou vazební věznicí, přičemž náklady s tím spojené si hradí sám obviněný. Obviněný taktéž může použít telefon ke komunikaci se svým obhájcem a to kdykoli, přičemž Vězeňská služba není oprávněna činit jakýkoli záznam tohoto hovoru. Totéž platí pro komunikaci s advokátem zastupujícím obviněného v jiné než trestní věci.

Návštěvy obhájce obviněného ve vazební věznici jsou, jak již bylo výše řečeno, nejefektivnější formou vzájemné komunikace, kdy jak zástupce, tak jeho mandant, se nejen vzájemně slyší, ale na rozdíl od výše uvedených úrovní se také vzájemně vidí. Vedle osobní návštěvy vznikla v nedávné době, konkrétně v době koronavirové, také možnost **video návštěvy obhájce, známé jako „skype obhajoba“**. Jedná se o projekt, který osobně velmi vítám, jelikož přibližuje obhajobu v českém právním řádu k západním a modernějším standardům. Smyslem tzv. skype obhajoby je umožnit obhájcům komunikovat s jejich vězněnými klienty bez toho, aniž by museli mnohdy zdlouhavě cestovat za nimi do vazební věznice.

---

¹⁶⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 11. 1995, sp. zn. III. ÚS 62/95.

¹⁶⁵ Ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby.

Obhájci mohou pořádat tyto video návštěvy podle běžných pravidel, advokáti v netrestních věcech se souhlasem orgánu činného v trestním řízení. Délka jednoho videohovoru je možná v rozsahu až dvou hodin, a to v časovém rozmezí od 7 do 15 hod., přičemž o realizaci videohovoru delším než 2 hodiny a realizaci mimo stanovené časové rozmezí rozhodne ředitel příslušné věznice na základě předchozí žádosti obhájce.¹⁶⁶ S uskutečněním video návštěvy musí souhlasit jak advokát, tak i jeho klient, přičemž před uskutečněním první video návštěvy je nezbytné, aby advokát formulář předložil příslušné věznicí. To může učinit i prostřednictvím datové schránky. U obviněných v koluzní vazbě se také vyžaduje souhlas orgánu činného v trestním řízení, který si předem vyžádá obhájce a následně jej předloží příslušné věznicí.¹⁶⁷

Výraz „skype obhajoba“ naznačuje, že video setkání obhájce s vazebně stíhaným klientem probíhá a bude prozatím probíhat pomocí komunikační platformy skype, která je obecně celosvětově známá, a tudíž používána miliony uživatelů. Myslím si, že je na místě se zamyslet, nad ochranou této online komunikace probíhající na této platformě s důrazem na advokátní mlčenlivost z hlediska šifrování komunikace této platformy. Čistě teoreticky za předpokladu, že platforma skype bude v této záležitosti užívaná standardně jako v běžných domácnostech či kancelářích, by neměl být v dnešní době problém určitým způsobem neoprávněně „hacknout“ tento video přenos a odposlouchávat hovor mezi advokátem a jeho klientem třetími osobami. Do jaké míry je to možné a v praxi proveditelné, nechám povolanejší, avšak rizika s tím spojená nelze přehlížet. Ačkoli tento způsob komunikace osobně velmi kvituji, je potřeba podle mého názoru uvažovat nad jinou platformou či aplikací, jejíž zabezpečení by odpovídalo zvýšené ochraně komunikace mezi advokátem a jeho klientem. Tyto úvahy de lege ferenda, jak by komunikační platforma pro obhájce měla vypadat, stejně jako další úvahy s tímto tématem spojené rozvinu ve čtvrté kapitole této práce.

Osobní návštěvy obhájce jsou vedle výše zmíněných video návštěv stále považovány za nejintimnější a nejosobnější kontakt s vazebně stíhanou osobou, byť co do obsahu a smyslu, mohou být zastoupeny progresivnějšími a modernějšími „video setkáními“. Někteří klienti však z různých obav a často mylných předsudků raději volí konzervativnější formu, vyžadují tudíž osobní kontakt s obhájcem přímo ve vazební věznicí. Osobní návštěvy

---

¹⁶⁶ ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. Projekt skype obhajoby. *cak.cz* [online]. [cit. 1. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=22485>

¹⁶⁷ Pravidla (metodika) realizace projektu „Skype – obhajoba“ v běžném provozu. *cak.cz* [online]. [cit. 15. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/assets/pro-advokaty/aktuality/pravidla-projektu-skype-obhajoba.pdf>

se řídí řadou pravidel, upravených v zákoně o výkonu vazby a v řádu výkonu vazby. K návštěvám obhájce ve vazební věznici slouží k tomuto účelu vyhrazená místnost, jejímž standardem je zabezpečení, aby u rozhovoru obhájce s klientem nebyly přítomny žádné třetí osoby.

Zde je potřeba uvést, že obecně platí, že obviněný dle § 14 odst. 1 ZVV má právo na přijetí návštěvy v počtu nejvýše čtyř osob jednou za dva týdny, a to v trvání devadesáti minut, přičemž v odůvodněných případech může ředitel vazební věznice udělat výjimku. Co se týče návštěv obhájce, obviněný může přijímat návštěvy svého obhájce neomezeně. Doba těchto osobních návštěv není nijak časově omezena pro obhajobu, a to ani úředními dny či hodinami.¹⁶⁸ Zjednodušeně řečeno, vazebně stíhanou osobu může obhájce navštívit v kteroukoli denní či noční hodinu, přičemž návštěva může trvat neomezeně dlouho.

Obhajoba po celou dobu trvání vazby jedná v souladu se zásadou presumpce nevinny, přičemž nesmí dovolit, aby se vazebně stíhaný klient doznal k činu kladenému jemu za vinu pod vlivem vazební psychózy a umně formulovaného usnesení o zahájení trestního stíhání, ačkoli jej podle všech nashromážděných důkazů nespáchal.¹⁶⁹

První porada obhájce s vazebně stíhaným obviněným probíhá většinou ihned, případně v co nejkratší době po vzetí obviněného do vazby. První poradou ve vazební věznici s obviněným většinou činí sám obhájce, ale není vyloučeno ani zastoupení advokátním koncipientem. Během první návštěvy obhájce informuje obviněného o stavu trestní věci po rozhodnutí o vazbě, včetně předpokládaného vývoje během následujících několika dní. Dále obhájce sdělí svému klientovi, jaké úkony jej budou nevyhnutelně čekat, a vzájemně se poradí o nadcházející taktice obhajoby včetně všech příslušných poučení ze strany obhájce. Účelem první návštěvy je taktéž uklidnit neodůvodněné obavy z následného vývoje, psychicky podpořit klienta uzamčeného ze dne na den od okolního světa a dodat obviněnému potřebnou sílu všemu nepříznivému čelit s ujištěním, že obhájce udělá vše proto, aby vazebně stíhaný byl co nejdříve v mezích zákona propuštěn z vazby.

Návštěvy obhájce ve vazební věznici probíhají tak, že obviněný se k obhájci čekajícího na něj předvede. Ještě před tím obhájce musí prokázat oprávnění k návštěvě, a to buď plnou mocí, nebo písemným opatřením soudu o ustanovení obhájcem. Předvedení obviněného za účelem návštěvy obhájce nelze dle § 17 odst. 1 ŘVV odepřít. Obviněný si smí na setkání s obhájcem vzít s sebou věci, které souvisejí s obhajobou, tedy nejčastěji listinné

---

¹⁶⁸ Zde je jedná z výhod osobních návštěv obhájce pro klienty, jelikož u tzv. skype obhajoby je délka jednoho videohovoru časově omezena, stejně tak je omezena doba uskutečnění video návštěvy.

¹⁶⁹ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 494.

dokumenty apod. Ve vazebních věznicích bývá stanovena konkrétní předváděcí doba, a to jak pro obecné návštěvy, tak pro návštěvy obhájců. Tato předváděcí doba je stanovena opatřením ředitele příslušné vazební věznice. V praxi navštěvují obhájci své klienty ve vazební věznici většinou v této předváděcí době, ačkoli bude mít vždy přednost ustanovení § 47 odst. 1 ŘVV, podle něhož se obviněný k obhájci předvede vždy, jestliže o to obhájce žádá, včetně mimopracovní doby a dny pracovního klidu.

Jak z výše uvedeného vyplývá, osobní návštěvy obhájce s klientem ve vazební věznici jsou velmi důvěrná setkání, která vycházejí jak z podstaty jejich vztahu, tak z podstaty právního státu. Důvěrnost komunikace mezi obhájcem a obviněným je základním kamenem práva obviněného na obhajobu, a je také neopominutelným prvkem práva na spravedlivý proces. Kochraně komunikace mezi advokátem a klientem se vyjadřoval také Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14, který mimo jiné uvedl, že esenciální součástí práva na obhajobu ve smyslu čl. 40 odst. 3 Listiny je i právo každého radit se se svým obhájcem za podmínek, ve kterých současně nedochází k poskytování informací orgánům činným v trestním řízení.¹⁷⁰ „*V takovém případě komunikace mezi obhájcem a klientem podléhá maximální možné ochraně, a to v zájmu klienta.*“¹⁷¹

Poměrně nedávno se v mediálním prostoru objevila řada zpráv a informací, které mnoho advokátů, ale i poměrně širokou veřejnost včetně mne samotného velmi znepokojily, ohledně odposlouchávání výslechových místností ve vazební věznici v Brně, a to v délce půl roku. Z povolení ke sledování podle § 158d odst. 1, 3, 4 TŘ vydaného dne 7. 11. 2018 Městským soudem v Brně vyplývá, že se jednalo o sledování celkem deseti výslechových cel ve vazební věznici v Bohunicích, přičemž účelem bylo zadokumentování schůzek podezřelého policisty a obviněné osoby v rámci jednoho vedeného trestního řízení ke zjištění obsahu jejich komunikace a skutečností důležitých pro trestní řízení. Pro sledování bylo povoleno pořizování obrazových, zvukových a jiných záznamů.¹⁷²

---

¹⁷⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14.

¹⁷¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14.

¹⁷² UNIE OBHÁJČŮ ČESKÉ REPUBLIKY. Stanovisko unie obhájců ČR č. 4/2021 k operativnímu sledování výslechových cel ve vazební věznici a ÚPVZD Brno – Bohunice. *uocr.cz* [online]. [cit. 1.11. 2022]. Dostupné z: <https://www.uocr.cz/stanoviska/stanovisko-unie-obhajcu-cr-c-4-2021-k-operativnimu-sledovani-vyslechovych-cel-ve-vazebni-veznici-a-upvzd-brno-bohunice/>

Z výše uvedeného tedy vyplývá důvodná obava, že ve vazební věznici v Brně bylo po dobu 6 měsíců v rámci jedné konkrétní trestní věci prováděno skryté sledování všech výslechových místností, které jsou využívány mimo jiné advokáty jakožto obhájci k poradám s klienty.

Za obvyklého technického stavu jsou záznamy po nahrání analyticky zpracovány, tudíž poslechnuty a následně vytěženy. To znamená, že záznamy z mnoha porad obhájců se svými klienty v rámci různých trestních obhajob, zcela nesouvisejících vzájemně s trestní věcí, ke které bylo povolení vydáno, tak mohly být poslechnuty policejním orgánem. Hrozilo a možná stále hrozí nebezpečí, že chráněné důvěrné informace, které tvoří podstatu právní pomoci a jsou pro mnoho klientů často kritické povahy, mohly být nebo stále mohou být zpřístupněny policejnímu orgánu.¹⁷³ Jak je známo, informace má v trestním řízení, natož takto důvěrná, významnou povahu a může být použita v neprospěch podezřelého či obviněného i bez následného procesně bezvadného důkazního zachycení ve spisovém materiálu, zejména pokud na ni navazují jiné odhalené důkazní prostředky.¹⁷⁴ Podle § 158d odst. 10 TŘ lze v jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo sledování provedeno, záznam pořízený při sledování a připojený protokol použít jako důkaz jen tehdy, je-li i v této věci vedeno řízení o úmyslném trestném činu nebo souhlasí-li s tím osoba, do jejíchž práv a svobod bylo sledováním zasahováno. Podle stanoviska Unie obhájců ČR je zřejmé, že při současných extenzivních výkladech takové použitelnosti je potřeba počítat s tím, že v případě zjištění jakýchkoli informací budou následně „využity“.¹⁷⁵

Již zmíněná důvěrnost předávaných informací mezi klientem a obhájcem je podstatou právní pomoci a v užším významu samotné obhajoby.¹⁷⁶ *„Tato důvěrnost tvoří základní atribut jak důvěry mezi klientem a advokátem, tak efektivní právní pomoci, jakožto většinou jediného prostředku obrany. Tato důvěrnost je privilegiem klienta a slouží k ochraně jeho práv a zájmů. Současně jde o basální prvek demokratického právního státu a musí být respektován.“*¹⁷⁷ Není-li zaručeno, že obviněný může se svým obhájcem mluvit skutečně důvěrně, aniž by obsah jejich hovoru sledovaly bez souhlasu další osoby, není

---

¹⁷³ UNIE OBHÁJČŮ ČESKÉ REPUBLIKY. Stanovisko unie obhájců ČR č. 4/2021 k operativnímu sledování výslechových cel ve vazební věznici a ÚPVZD Brno – Bohunice. *uocr.cz* [online]. [cit. 1.11. 2022]. Dostupné z: <https://www.uocr.cz/stanoviska/stanovisko-unie-obhajcu-cr-c-4-2021-k-operativnimu-sledovani-vyslechovych-cel-ve-vazebni-veznici-a-upvzd-brno-bohunice/>

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ Tamtéž.

narušováno jen ústavní právo obviněného na obhajobu, ale i ústavní právo na spravedlivý proces.¹⁷⁸

Co se týče technické realizace sledování, musí být obecně zajištěno, aby nedocházelo k zásahu do jiných zájmů než ve věci, ke které bylo sledování povoleno. Je nepřípustné, aby byl nahráván veškerý komunikační provoz ve všech výslechových celách po dobu 6 měsíců a teprve následně filtrován použitelný obsah. Takový postup by byl zásadním narušením práv obviněných s případnou trestní odpovědností provádějících orgánů.¹⁷⁹

Podle Nejvyššího státního zastupitelství výkon dohledu nad Vrchním státním zastupitelstvím v Olomouci odhalil, že sice nedošlo k „masivnímu“ odposlouchávání osob přítomných ve věznici, avšak zároveň potvrdil procesní pochybení policejního orgánu GIBS i státní zástupkyně VSZ v Olomouci. Při sledování totiž byla zaznamenána komunikace mezi advokátem a klientem, kteří měli v jiné trestní věci postavení obhájce a obviněného. Jeden zvukový záznam jejich vzájemné komunikace byl sice řádným procesním způsobem zničen, avšak další dva zvukové záznamy zničeny nebyly a omylem byly zařazeny do spisu. Dále bylo zjištěno, že v jednom případě byla při sledování zaznamenána i obecná komunikace, tedy komunikace jiných osob než advokáta a klienta. I tento záznam v souladu se zákonem zničen nebyl a byl „omylem“ zařazen do spisu.¹⁸⁰

Ačkoli dle NSZ bylo pochybení jen dílčí povahy, přesto došlo k neoprávněnému zásahu do práv obviněného s ohledem na již několikrát zmíněnou důležitost důvěrnosti předávaných informací. Celá tato mediálně prezentovaná „kauza“ by dle mého názoru měla sloužit jako výstraha a upozornění do budoucna jak pro orgány činné v trestním řízení, obhajobu, ale i pro širokou veřejnost jakožto potenciální klienty, že důvěrnost předávaných informací mezi obhájcem a obviněným je potřeba bedlivě chránit, protože nebezpečí jejich prolomení není zanedbatelné a bohužel z mého pohledu postupem času stále sílí. Je proto na nás všech, především na odborných kruzích, abychom tyto doufám ojedinělé excesy připomínali a tím napomáhali k jejich ochraně. Pokud by se totiž potvrdily původní

---

¹⁷⁸ Odposlechy v brněnské věznici byly podle NSZ omezené, pochybení jen dílčí. In: *advokatnidenik.cz*. [online]. 11. 4. 2022 [cit. 1. 11. 2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/04/11/odposlechy-v-brnenske-veznici-byly-podle-nsz-prisne-omezene-pochybeni-jen-dilci/>

¹⁷⁹ UNIE OBHÁJČŮ ČESKÉ REPUBLIKY. Stanovisko unie obhájců ČR č. 4/2021 k operativnímu sledování výslechových cel ve vazební věznici a ÚPVZD Brno – Bohunice. *uocr.cz* [online]. [cit. 1.11. 2022]. Dostupné z: <https://www.uocr.cz/stanoviska/stanovisko-unie-obhajcu-cr-c-4-2021-k-operativnimu-sledovani-vyslechovych-cel-ve-vazebni-veznici-a-upvzd-brno-bohunice/>

¹⁸⁰ MALÝ, P. Nejvyšší státní zastupitelství přezkoumalo postup státní zástupkyně v kauze tzv. odposlechů ve věznici. In: *verejnazaloba.cz*. [online]. 11. 4. 2022 [cit. 1. 11. 2022]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/nejvyssi-statni-zastupitelstvi-prezkoumalo-postup-statni-zastupkyne-v-kauze-tzv-odposlechu-ve-veznici/>

katastrofické scénáře o hromadném půlročním odposlouchávání osob přítomných ve věznici, především obhájců a jejich klientů, znamenalo by to nejen výrazný zásah do důvěry k obhájcům a poskytování právních služeb, ale také do důvěry k orgánům činným v trestním řízení a k trestnímu procesu obecně.

3.3.3. Propuštění z vazby a opatření nahrazující vazbu

Po první poradě s vazebně stíhaným obviněným spolu s prostudováním vyšetřovacího spisu může obhájce dojít k závěru, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, vůbec není trestným činem, případně může nabýt pochybností, že skutek spáchal právě obviněný, nebo že vazební důvody již odpadly. Po konzultaci s obviněným je tedy na místě zvážit podání **žádosti o propuštění z vazební věznice na svobodu**.

Předmětná žádost musí být obhajobou velmi pečlivě zdůvodněna a v přípravném řízení je adresována státnímu zástupci. Státní zástupce může žádosti pouze vyhovět, jelikož nesouhlasí-li s žádostí, předkládá v souladu s ustanovením § 73b odst. 2 TŘ nejpozději do pěti pracovních dnů od doručení žádost k rozhodnutí soudci, přičemž o tomto postupu vyrozumí obhajobu. V případě zamítnutí žádosti je možné podat opakovanou žádost bez uvedení jiných důvodů až po uplynutí 30 dnů ode dne právní moci zamítavého rozhodnutí, nebo kterým bylo rozhodnuto o dalším trvání vazby nebo o změně důvodů vazby.¹⁸¹ Pokud však obhajoba v nové žádosti uvede nové skutečnosti a důkazy, je možné takovou žádost podat ihned. Dle komentářové literatury se za žádost o propuštění z vazby považuje i podání, kterým obviněný zpochybňuje důvodnost vazby od samotného počátku a zároveň požaduje, aby vazba v jeho případě byla přezkoumána. O žádost jde i tehdy, jestliže obviněný namítá, že vazební řízení v jeho případě trvá příliš dlouho.¹⁸²

Obhajoba v praxi nejčastěji podává žádost o propuštění z vazby společně s návrhem na využití některého z institutů nahrazujících vazbu v souladu s ustanovením § 73 odst. 1 písm. a) až c) TŘ a § 73a TŘ. Obhájce proto v případě jednání o této žádosti s obviněným ve vazební věznici poučí obviněného o možnosti využít některého z institutů nahrazujících vazbu, pokud by podle státního zástupce či soudu důvody vazby stále trvaly. Je na obhájci, aby dle znalosti trestní věci a také poměrů svého klienta vyhodnotil a uvážil, které instituty reálně přicházejí v úvahu, a jejich samotnou realizaci probral s obviněným.

---

¹⁸¹ Ustanovení § 71a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

¹⁸² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 820.

Právě z hlediska realizace jednotlivých institutů je pro obviněného nejpřívětivější a ze strany vazebně stíhaných osob nejoblíbenější **podání písemného slibu** podle § 73 odst. 1 písm. b) TŘ, podle něhož obviněný povede řádný život, nedopustí se trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k orgánu činnému v trestním řízení, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží. V praxi je však situace taková, že poměrně velký počet slibů soudce nepřijme, a to z důvodů, že je buď podávají obvinění, jejichž slibu z určitých důvodů nedůvěřuje, nebo jsou samy osoby vzhledem k dotčenému případu z pohledu soudu nedůvěryhodné.¹⁸³ Jak bylo výše řečeno, jedná se sice o nejpřívětivější a nejoblíbenější institut, avšak uspět s ním v praxi je pro obhajobu velmi obtížné a často ve vztahu ke složitosti dané trestní věci taktéž skoro nemožné a velmi nepravděpodobné.

Další možností je využít **nahrazení vazby zárukou** podle písm. a) již zmíněného ustanovení TŘ, a to od zájmového sdružení občanů či důvěryhodné osoby. Zájmové sdružení občanů uvedené v § 3 odst. 1 TŘ, či důvěryhodná osoba schopná příznivě ovlivňovat chování obviněného mohou nabídnout převzetí záruky za další chování obviněného a za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k orgánu činnému v trestním řízení a že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu. Jak je z výše uvedeného zřejmé, využití tohoto institutu závisí převážně na ochotě určitého zájmového sdružení občanů či důvěryhodné osoby, zda nabídne převzetí záruky za chování obviněného. Samozřejmě je také důležité, zda s touto možností vazebně stíhaný obviněný souhlasí a dá pokyn svému obhájci, aby kontaktoval některé zájmové sdružení či důvěryhodnou osobu a začal s uvedenými jednat o nabídnutí záruky.

Nabídka převzetí záruky sdružením je jedním z projevů základní zásady trestního řízení, a to spolupráce se zájmovými sdruženími občanů a zároveň je prostředkem psychického působení na obviněného, aby se zdržel dalšího jednání, které by mohlo vést k jeho umístění do vazby.¹⁸⁴

Jednání s oprávněnými subjekty o nabídnutí převzetí záruky není pro obhájce lehká disciplína. Často je těžké vůbec vytipovat zájmové sdružení občanů či důvěryhodnou osobu, která bude mít vůbec zájem jednat. Je především na obhájci, jaký bude výsledek jednání se zájmovým sdružením či důvěryhodnou osobou, ale také kvalita nabízené záruky, včetně konkrétních opatření, která mají být v případě jejího přijetí vůči obviněnému

---

¹⁸³ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 347.

¹⁸⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 867.

uplatněna.¹⁸⁵ Je pravdou, že subjekty oprávněné nabídnout převzetí záruky často váhají v počátku výkonu vazby, zda tak mají učinit. Vantuch k tomu uvádí, že „*po několika měsících se však u mnohých zájmových sdružení projevuje výrazně realističtější pohled vycházející z presumpce nevinny a nejednou i z potřeby návratu obviněného na pracoviště. Čím déle trvá trestní stíhání, tím větší je vesměs předpoklad, že některé zájmové sdružení bude po rozhovoru s obhájcem ochotno převzít záruku za další chování dosud vazebně stíhaného obviněného a za to, že se dostaví na vyzvání k orgánu činnému v trestním řízení a že se nevzdálí z místa pobytu.*“¹⁸⁶

Jak již bylo v tomto pododdíle zmíněno, důvěryhodná osoba musí být schopná příznivě ovlivňovat chování obviněného, což si musí soud před rozhodnutím náležitě ověřit, přičemž důvěryhodnou osobou může být dle komentářové literatury např. vychovatel v internátu pro učně, vedoucí zaměstnanec nadřízený obviněnému, rodič nebo jiný příbuzný. Takovou osobou však nemůže být obhájce obviněného (srov. R 34/2004), mohl by jím však být advokát, který není obhájcem v dané trestní věci obviněného (srov. ÚS 35/2006-n.).¹⁸⁷ V praxi bývá vyjednávání s důvěryhodnou osobou často jednodušší právě díky existenci rodinného, pracovního či jiného vztahu. Je však plně na vůli určité důvěryhodné osoby, zda nabídne převzetí záruky či nikoliv, bez ohledu na daný vztah.

Další opatření, které přichází v úvahu a které může obhajoba navrhnout k nahrazení vazby, je **dohled probačního úředníka nad obviněným** podle § 73 odst. 1 písm. c) TŘ. Smyslem dohledu probačního úředníka je především vliv na životní postoje obviněného, přispění k urovnání jeho osobních poměrů, a především kontrola jeho chování tak, aby obviněný nemařil účel probíhajícího trestního řízení a nedopustil se další trestné činnosti.¹⁸⁸ Obhajoba, která nabízí toto opatření musí pečlivě uvážit, zda je tato možnost v daném případě vhodná, a realisticky zhodnotit, jaká je šance jejího přijetí v konkrétní trestní věci. V praxi je situace taková, že těmto návrhům je vyhověno pouze ojediněle.

Při rozhodování o vazbě panují určité nejasnosti ohledně výkladu již zmíněného ustanovení § 73 odst. 1 písm. c) TŘ, přičemž problém tkví v přílišné obecnosti formulace daného ustanovení. V praxi opakovaně zaznívá názor, že formulace použita zákonodárcem

---

¹⁸⁵ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 348.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 347.

¹⁸⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 867-868.

¹⁸⁸ CIBIENOVÁ, M. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka. In: *epravo.cz*. [online]. 5. 5. 2015 [cit. 1. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nahrazeni-vazby-dohledem-probacniho-urednika-97644.html>

je příliš vágní, a tudíž umožňuje dva extrémní výklady, tedy buď nahrazení vazby dohledem probačního úředníka v podstatě u všech obviněných, nebo naopak u žádného obviněného.¹⁸⁹

Výše separátně uvedená opatření nahrazující vazbu je možné taktéž navrhnout kumulativně, což v praxi může být výhodnější jak pro obhajobu z hlediska vyšší šance přijetí návrhu, tak pro orgány činné v trestním řízení z hlediska větší důvěryhodnosti a garance. Konkrétně se může jednat o návrh na využití dohledu zároveň se slibem obviněného, ale i převzetí záruky oprávněnou osobou.

Obhajoba může také využít **nahrazení vazby peněžitou zárukou** v souladu s ustanovením § 73a TŘ a čl. 5 odst. 3 EÚLP. Využití peněžitě záruky je však vyloučeno u taxativně vymezených trestných činů uvedených v odst. 1 výše uvedeného ustanovení.

Peněžitou záruku může se souhlasem obviněného složit i jiná osoba, musí však být seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván vazební důvod.¹⁹⁰ Právě tento fakt daný institut velmi ztraktivňuje, jelikož i v případě nepříznivé finanční situace obviněného je možnost daného institutu využít pomocí jiné osoby, ať už rodinného příslušníka, či osoby v jiném vztahu k obviněnému. Je na obhájci, aby po poradě s klientem vytipoval osoby, které by byly ochotny za obviněného složit peněžitou záruku, setkal se s nimi a prostřednictvím své osoby jim tlumočil přání obviněného či jeho prosbu o složení záruky. Obhájce v rámci jednání by měl uvedené osoby seznámit s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván vazební důvod. Dále by je měl upozornit na dobu trvání záruky a na důvody podle § 73a odst. 9 TŘ, pro které peněžitá záruka může připadnout státu, být použita na zaplacení peněžitého trestu, nákladů trestního řízení nebo k uhrazení pohledávky poškozeného, ačkoli tuto poučovací povinnost provádí (měl by provést) soud.

Poučovací povinností soudu se zabýval ve svém nálezu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. III. ÚS 2787/15 Ústavní soud ČR, který mimo jiné uvedl, že zákon předpokládá předchozí poučení osoby skládající záruku, přičemž ustanovení § 73a odst. 9 TŘ, zakotvující tuto poučovací povinnost soudu, nechápe Ústavní soud jako pouhou obecnou poučovací klauzuli, nýbrž jako procesní podmínku pro přijetí peněžitě záruky ze strany soudu.¹⁹¹ „*Pro dostatečnou ochranu majetku dotčené osoby postačí, bude-li nad veškerou pochybnost zřejmé, že tato soudem identifikovaná osoba byla předem dostatečně*

¹⁸⁹ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 456.

¹⁹⁰ Ustanovení § 73a odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

¹⁹¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. III. ÚS 2787/15.

*a prokazatelně zpravena o budoucím možném nakládání se složenou zárukou.*¹⁹² Ústavní soud dále konstatuje, že „je nutno z hlediska ochrany zájmů složitele vyžadovat, aby obecný soud, jako orgán ochrany základních práv a svobod (srov. čl. 4 Ústavy České republiky), před přijetím peněžité záruky ověřil, zda se osobě záruku skládající takového poučení dostalo, protože bez ohledu na obecné označení tohoto institutu jako "kauce" je v případě, že peněžitou záruku složila jiná osoba než obviněný, její vrácení podmíněno nikoli budoucím "smluveným" chováním složitele, nýbrž obviněného, a to dokonce nejen budoucím, nýbrž i takovým, které mu je kladeno ve smyslu § 73a odst. 6 až 8 trestního řádu za vinu.“¹⁹³

3.4 Limity projevu obhájce

Obhajoba vedená obhájcem může mít z hlediska jejího stylu vedení mnoho podob, přičemž jednotlivé podoby se mnohdy přímo či nepřímo odvíjí od samotného stylu vedení trestního řízení ze strany orgánů činných v trestním řízení, zejména co se jeho zahájení týče. Obhajoba může být od počátku aktivnější, nebo naopak zdrženlivější, může spočívat v argumentační obraně, která vyvrací tvrzení obsažené v obvinění nebo naopak v pasivnějším režimu, jelikož i to je právem obhajoby. Obhajoba taktéž může vykazovat určité znaky konfrontace, střízlivého útočného tónu apod., přičemž styl vedení obhajoby souvisí bezesporu s taktikou obhajoby, na které se vždy podílí obviněný klient. Výše uvedené platí za předpokladu, že obhajoba je vedená v souladu s procesními normami, jakož i normami etickými, co se projevu a chování obhajoby týče. Každý obhájce se za dobu své praxe určitým signifikantním stylem vedení obhajoby vyznačuje a je na potenciálních klientech, který styl je jim bližší a čí služby si ve výsledku vyberou.

Pokud jde o samotný projev obhájce, jedna věc je forma projevu, slušná či neslušná, důstojná či nedůstojná, druhou věcí je však jeho obsah. Advokát Tomáš Sokol uvádí, že není možné tyto dvě věci totálně oddělit, jelikož lze si jistě představit, že i velmi korektní formou mohou být přednášeny projevy svým obsahem vysloveně směšné, urážlivé či jinak nedůstojné a samozřejmě naopak.¹⁹⁴ S výše uvedeným plně souhlasím, jelikož je potřeba na projev obhájce nahlížet jako na celek.

---

¹⁹² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. III. ÚS 2787/15.

¹⁹³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. III. ÚS 2787/15.

¹⁹⁴ SOKOL, T. Svoboda projevu a povinnosti advokáta. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 2, s. 12.

Každý klient, který se rozhodne svěřit svoji obhajobu do rukou obhájce očekává, že obhájce bude usilovně pracovat v jeho zájmu a bude se argumentačně „bít“ za jeho pravdu, a to sebevědomým a oddaným vystupováním v rámci výkonu obhajoby. Představa laické veřejnosti o činnosti obhájce v průběhu řízení, vyvolávaná sdělovacími prostředky a rovněž sledováním amerických detektivek, je často taková, že obhájce „vyskakuje jak čertík z krabičky“ s neustálými námitkami, skáče všem do řeči, včetně vyslychaných apod. Tato představa se poté projevuje i v praxi, kdy se klient v mnoha případech trestním stíháním cítí reputačně ponížen a pošlapán, a tudíž vyhledává obhájce, který bude prosazovat jeho verzi a zájmy „bojovně“ vůči orgánům činným v trestním řízení, které jsou strůjcem subjektivní frustrace. Prosazování verze a zájmů klienta bojovným, až někdy útočným stylem je však často jakýmsi testem limitů projevu obhájce, ba dokonce často až za etickou hranou. Vždy však záleží na konkrétních okolnostech a zasazování určitých výroků do celkového kontextu celé trestní věci.

Advokát Aleš Rozehnal v jednom ze svých článků uvedl, že advokát musí jednat s oddaností ke klientovým zájmům a přiměřeně horlivě, což od něj také klient očekává. Klient totiž od advokáta očekává víc, než že mu nabídne kompetenci a pracovitost, jelikož klient chce advokáta, který se stará o jeho úspěch. Klient se ve většině případů nezajímá, kolik toho advokát zná, pokud ví, jak moc se advokát o něho stará.¹⁹⁵ Výše uvedená myšlenka mě přivádí k zamyšlení, jaká jsou v dnešní době očekávání potenciálních klientů od advokátů, potažmo obhájců, resp. jaké jsou jejich nároky? V první řadě je potřeba uvést, že v této otázce nelze paušalizovat či kategorizovat, jelikož každá trestní věc je jiná, a i každý obviněný klient je jiný. Každý obviněný může mít rozdílnou představu o obhajobě a také jiná očekávání a nároky na svého obhájce. Pokud se vrátím k myšlence advokáta Rozehnala, tedy k nadřazení péče o úspěch klienta nad celkovou kompetencí a pracovitostí advokáta a nedůležitosti znalostí advokáta, za podmínky urputné péče o klienta, nepřímo z toho plyne, že klienti očekávají a žádají především urputnou práci na úspěchu, a to jakým způsobem toho obhájce docílí, je věcí ne tak podstatnou pro klienta. Věcná argumentace založená na nashromážděných důkazech a právním rozboru je často ze strany klientů upozaděna před velkohubou, často útočnou a konfrontační obhajobou, která může, ale i nemusí balancovat na limitech obhajoby.¹⁹⁶

---

¹⁹⁵ ROZEHNAL, A. Limity obhajoby. In: *pravni prostor.cz*. [online]. 14. 6. 2016 [cit. 3. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/trestni-pravo/limity-obhajoby>

¹⁹⁶ GRÍVNA, T. a kol. *Právo na obhajobu. Teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 104.

3.4.1 Projev a chování obhájce obecně

Projev a chování obhájce je obecně upraveno zákonem o advokacii, a dále etickými předpisy jako je etický kodex ČAK, etický kodex advokátů Evropské unie, mezinárodní etický kodex advokátů a úmluva mezi advokáty světa, přičemž hlavní pozornost bude v této práci věnována prvním třem zmíněným. Každý advokát před zápisem do seznamu advokátů musí složit podle § 5 odst. 1 písm. j) zákona o advokacii advokátní slib, a to v tomto znění: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že budu ctít právo a etiku povolání advokáta a chránit lidská práva. Slibuji, že budu dodržovat povinnost mlčenlivosti a dbát důstojnosti advokátního stavu.*“ Profesor Šámal jednou uvedl: „*Co je to vlastně etika? Právnícké stavy tendují k přijímání etických kodexů, ale etika je praxe, nikoliv teorie, jde o konkrétní chování, to, jak se k sobě advokát, soudce či notář chovají. Etika je ale také pokora, loajalita, kterou má člověk v sobě. Vůbec nejde o etické kodexy a zákazy, to je jen proklamace.*“¹⁹⁷ Etika obecně je vyjádřením vztahu svobody každé osoby a její mravní odpovědnosti za způsob řešení těch situací, v nichž se tato osoba nachází. Etiku chování advokátů je poté možné vymezit jako souhrn pravidel obecně vtělených zejména do zákona o advokacii a etických kodexů.¹⁹⁸

S výše uvedeným ustanovením souvisí mimo jiné také čl. 4 odst. 1 etického kodexu, který zakotvuje všeobecnou povinnost advokáta chovat se poctivě, čestně a slušně a tím přispívat právě k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu. Tento první odstavec, jak uvádí komentářová literatura, je rozvedením ustanovení § 16 odst. 2 věty první zákona o advokacii, podle kterého je advokát při výkonu advokacie povinen jednat čestně a svědomitě.¹⁹⁹ Existencí povinností advokáta ve smyslu již zmíněného odst. 1 se zabýval také odvolací kárný senát kárné komise ČAK, a to ve svém rozhodnutí ze dne 14. 6. 2002, sp. zn. K 28/02, podle kterého „*na osoby vykonávající advokacii, na než se vztahují určitá etická pravidla, nelze pohlížet stejně jako na jiné podnikatelské subjekty, které taková pravidla nemají a u nichž je jejich podnikatelská činnost často chápána jako amorální.*“²⁰⁰ Požadavkem poctivosti a čestnosti se zabýval taktéž kárný senát kárné komise ČAK ve svém rozhodnutí ze dne 13. 4. 2000, sp. zn. K 8/2000, podle kterého tento požadavek

---

¹⁹⁷ KOVÁŘOVÁ, D. Etika právníckého stavu. In: *bulletin-advokacie.cz*. [online]. 13. 10. 2017 [cit. 3. 1. 2023]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/etika-pravnickeho-stavu>

¹⁹⁸ SVEJKOVSKÝ, J., MACKOVÁ, A., VYCHOPEŇ, M. a kol. *Advokátní právo*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 287.

¹⁹⁹ KOVÁŘOVÁ, D., SOKOL, T. *Etický kodex advokáta. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 14.

²⁰⁰ Kárné rozhodnutí odvolacího kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 14. 6. 2002, sp. zn. K 28/02.

advokáta v soukromoprávních vztazích se vztahuje i na jeho jednání mimo oblast jeho profesionální činnosti.²⁰¹

Podle § 17 zákona o advokacii postupuje advokát při výkonu advokacie tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, přičemž za tím účelem je zejména povinen dodržovat pravidla profesionální etiky a soutěže. Dotyčným ustanovením zákona o advokacii se zabýval v jednom ze svých rozhodnutí též Nejvyšší správní soud, který uvedl, že dle již zmíněného ustanovení se „advokáti, jako příslušníci této profese, dobrovolně podřizují pravidlům etického chování, která jdou i nad rámec požadavků, stanovených právními normami pro ostatní subjekty práva. Některá z těchto pravidel se prosazují *expressis verbis* do textů právních norem (např. povinnost zachovávat mlčenlivost), jiná jsou součástí psaných či nepsaných kodexů.“²⁰² „Pokud ustanovení § 17 zákona o advokacii ukládá advokátovi povinnost chovat se při výkonu svého povolání – advokacie určitým způsobem, pravidla profesionální etiky jej zavazují k určitému chování nejen při výkonu advokacie, ale i v soukromé sféře, přičemž hlavním důvodem je ochrana advokátního stavu a ochrana veřejných zájmů. Z těchto hledisek je třeba požadavky vymezené v čl. 4 odst.1 pravidel, tedy všeobecné požadavky na poctivé, čestné a slušné chování advokáta chápat jako generální skutkovou podstatu pokrývající pravidla v celé jejich šíři. Požadavek poctivosti, čestnosti a slušnosti platí tedy nejen pro výkon advokacie, ale i pro soukromý život advokáta, pro vztahy k jeho soukromým věřitelům a dlužníkům, pro jeho projevy na veřejnosti, pro jeho chování ve společenském styku apod.“²⁰³

Advokát je na rozdíl od jiných profesí, ať už právnických či neprávnických, velmi svázán, co se projevu a chování týče, přičemž toto omezení na sebe bere dobrovolně vstupem do advokátního stavu. Advokát Tomáš Sokol však k těmto omezením uvádí, že „nejsou výrazem jakéhosi *residua* minulosti bez racionálního důvodu, ale mají své hluboké opodstatnění i v základním principu, na kterém je současná česká advokacie postavena. Tímto principem je *samosprávnost* advokacie na straně jedné a *podíl na výkonu justice* jako funkce státu na straně druhé.“²⁰⁴

Projevy obhájce v rámci výkonu obhajoby musí být v souladu s čl. 4 odst. 3 etického kodexu věcné, strážlivé a nikoliv vědomě nepravdivé. U obhájce platí obdobně jako u každého „normálního“ občana svoboda projevu zakotvená čl. 17 Listiny. Obhájce má tedy

---

²⁰¹ Kárné rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 13. 4. 2000, sp. zn. K 8/2000.

²⁰² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 5 As 34/2003.

²⁰³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 5 As 34/2003.

²⁰⁴ SOKOL, T. Svoboda projevu a povinnosti advokáta. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 2, s. 12.

právo i na kritiku jiného názoru, pohledu, podání advokátního kolegy či soudního rozhodnutí. Je však na každém obhájci, aby vyhodnotil, jakým způsobem je třeba se projevovat, aby jeho projevy byly v souladu s výše uvedeným. Projevy advokáta obecně lze rozdělit na písemné, slovní a jiné, přičemž korektiv platí přirozeně pro všechny tyto projevy. Hranice mezi oprávněným vystupováním a kárným proviněním může být někdy velmi tenká až nezřetelná, a spíše než hranice vypadá jako postupný pás.²⁰⁵ Třetí odstavec tedy v sobě zahrnuje tři základní požadavky na advokátův etický projev, a tedy věcnost, střízlivost a pravdivost. První dva požadavky lze většinou objektivně posoudit či prokázat, třetí požadavek je diskutabilní a problematický, jelikož klade na advokáta vysoké nároky, o nichž někteří advokáti nemají dobrou povědomost.²⁰⁶

Obhájce si vždy počíná tak, aby zájmy klienta měly vždy přednost před zájmy obhájce, a to bez výjimek. Obhájce je taktéž povinen v souladu s čl. 17 odst. 1 etického kodexu počínat si tak, aby zachovával náležitou úctu a zdvořilost mimo jiné vůči soudům a jiným orgánům, které rozhodují v právních věcech, jakož i vůči osobám, které plní tyto úkoly. Vymezení pojmu náležitá úcta a zdvořilost je vždy věcí zkoumání každého jednotlivého případu, přičemž neuctivého jednání se advokát může dopustit nejen aktivním jednáním (např. urážkou, oslovením ústním či v písemném podobě), ale také pasivním (např. nebude reagovat, nedostaví se bez omluvy k jednání apod.).²⁰⁷ Příkladem kárného provinění z praxe může být nedostavení se advokáta, který převzal obhajobu, k veřejnému zasedání, po neúspěšné žádosti o odročení, přičemž nezajistil obhajobu ani substitučně.²⁰⁸

Obhájce také nesmí v řízení uvádět údaje, ani navrhopvat důkazy, o nichž ví, že nejsou pravdivé. Obhájce je povinen v řízení jednat poctivě, respektovat zákonná práva ostatních účastníků řízení a chovat se k nim, jakož i k ostatním osobám zúčastněným na řízení tak, aby nebyla snižována jejich důstojnost jakož i důstojnost advokátního stavu.²⁰⁹

Dalším etickým předpisem, který upravuje projev a chování advokátů je etický kodex advokátů Evropské unie. Tento etický kodex byl přijat 28. 10. 1988 a byl celkem třikrát novelizován, přičemž k poslední úpravě došlo na plenárním zasedání v Oportu 19. 5. 2006. Jsou jím vázány všechny členské státy, přičemž všichni advokáti, kteří jsou

---

²⁰⁵ KOVÁŘOVÁ, D., SOKOL, T. *Etický kodex advokáta. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 16.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 16.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 141.

²⁰⁸ Kárný příkaz kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 18.10. 2010, sp. zn. K 82/2010.

²⁰⁹ Čl. 17 odst. 2, 3 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. 10. 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky.

členy komor těchto zemí se tímto kodexem musí řídit ve všech přeshraničních aktivitách v rámci EU, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarské konfederace, jakožto i v přidružených či pozorovatelských zemích.²¹⁰ Na tomto místě je potřeba určitě zmínit čl. 4.1. etického kodexu advokátů EU, podle kterého advokát, který zastupuje klienta ve věci před soudem či tribunálem, musí dodržovat pravidla chování platná před daným soudem či tribunálem. Toto ustanovení je aplikací zásady, že advokát je povinen dodržovat jednací řád soudu nebo tribunálu, před nimž vykonává svou profesi.²¹¹

V souladu s čl. 4.3. etického kodexu advokátů EU je advokát povinen ve veškeré úctě a zdvořilosti vůči soudu hájit zájmy svého klienta čestně a beze strachu, bez ohledu na zájmy vlastní nebo důsledky vůči sobě samému. Toto ustanovení naopak odráží nezbytnou rovnováhu mezi úctou k soudům a zákonům na jedné straně a sledováním nejlepšího zájmu klienta na druhé straně.²¹²

Advokát dále nesmí podat soudu vědomě nepravdivé či klamavé informace, a to v souladu s čl. 4.4. etického kodexu advokátů EU.

3.4.2 Kárná odpovědnost obhájců

Obhájci jsou podobně jako všichni advokáti a advokátní koncipienti kárně odpovědní za kárná provinění, kterých se prokazatelně dopustí, přičemž kárná odpovědnost je založena na aplikování většinou relativně abstraktních hypotéz.²¹³ **Kárným proviněním** je podle § 32 odst. 2 zákona o advokacii závažné či opětovné zaviněné porušení povinností stanovených advokátovi nebo advokátnímu koncipientovi zákonem o advokacii či zvláštním zákonem s výjimkou zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu či stavovským předpisem, jakým jsou např. etické předpisy. Porušení povinnosti tedy může být kárným proviněním za podmínky, že je zaviněné, tedy pokud je prokázáno nejen to, že advokát nebo advokátní koncipient určitou stanovenou povinnost porušil, ale i to, že ji porušil některou z forem zavinění, tedy alespoň nedbalostní formou. Je však potřeba, aby na základě výše uvedeného

---

²¹⁰ Etický kodex advokátů Evropské unie přijatý na plenárním zasedání Rady evropských advokátních komor konaném 28. 10. 1988 a novelizovaný na plenárním zasedání 28. 11. 1998, 6. 12. 2002 a 19. 5. 2006.

²¹¹ Tamtéž.

²¹² Tamtéž.

²¹³ SVEJKOVSKÝ, J., MACKOVÁ, A., VYCHOPENĚ, M. a kol. *Advokátní právo*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 293.

takové zaviněné porušení mohlo být hodnoceno jako závažné samo o sobě anebo bylo opětovné.²¹⁴

Závažnost je hodnocena podle řady kritérií a zkušeností, které umožňují hodnotit význam porušování a nastalé či hrozící následky, přičemž kritéria jsou příkladmo uvedena v § 24 odst. 2 advokátního kárného řádu. I zaviněné porušení norem, které nedosáhlo zmíněné závažnosti, může být kárným proviněním, pokud je dána opětovnost, přičemž ta je nepochybně naplněna, pokud je k předchozímu kárnému rozhodnutí možno přihlížet ve smyslu § 35b zákona o advokacii.²¹⁵

Za kárné provinění lze advokátovi podle § 32 odst. 3 zákona o advokacii uložit některé z kárných opatření, jako jsou napomenutí, veřejné napomenutí, pokuta až do výše stonásobku minimální měsíční mzdy, dočasný zákaz výkonu advokacie uložený na dobu od šesti měsíců do tří let, vyškrtnutí ze seznamu advokátů, odnětí knihy o prohlášeních o pravosti podpisu na dobu od šesti měsíců do tří let, pokud se advokát dopustil kárného provinění při činění prohlášení o pravosti podpisu, a dočasný zákaz výkonu činnosti podle § 56a uložený na dobu od šesti měsíců do tří let, pokud se advokát dopustil kárného provinění při výkonu dané činnosti.

V případě méně závažného porušení povinnosti, lze od uložení kárného opatření upustit, pokud samotné projednání kárného provinění je možno považovat za dostačující, přičemž od uložení kárného opatření lze rovněž upustit v případě uzavření písemné dohody kárně obviněného s poškozeným dokládající odstranění následků porušení povinností, pokud lze takové rozhodnutí považovat vzhledem k okolnostem celého případu za dostačující.²¹⁶ Formulace „méně závažného porušení povinnosti“ je poněkud matoucí, jelikož čistě slovně koliduje s definicí kárného provinění v odst. 2 výše uvedeného ustanovení. Komentářová literatura však upozorňuje, že koliduje na první pohled, tudíž je potřeba pohledu druhého a výkladu, který říká, že k začátku této úvahy podle odst. 5 výše uvedeného ustanovení je možno dospět pouze po rozhodnutí, že došlo ke kárnému provinění, tudíž že porušení povinnosti bylo závažné či opětovné. Potom, v rámci této již zjištěné závažnosti, je potřeba hodnotit stupeň, který může sahat od menší k vysoké či extrémní závažnosti, v rámci té již zjištěné základní závažnosti.²¹⁷

---

²¹⁴ KOVÁŘOVÁ, D. a kol. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 512.

²¹⁵ Tamtéž, s. 512.

²¹⁶ § 32 odst. 5 zákona o advokacii.

²¹⁷ KOVÁŘOVÁ, D. a kol. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 513.

Zda se advokát či advokátní koncipient dopustil kárného provinění, a případně o uložení kárného opatření rozhoduje v souladu s § 33 odst. 1 zákona o advokacii v **kárném řízení** zahájeném na základě kárné žaloby tříčlenný kárný senát kárné komise ČAK. Účastníky toto řízení jsou kárný žalobce a kárně obviněný. České advokátní komoře je tak zákonem svěřena kárná pravomoc, což je výrazem samosprávné funkce této stavovské organizace, přičemž jí dává jeden z nejučinnějších prostředků k udržování kvality poskytovaných právních služeb, s čímž je spojena řada důležitých účinků.²¹⁸ Zahájení kárného řízení, v němž se rozhoduje o kárném provinění, většinou předchází podání podnětu či stížnosti ohledně chování konkrétního advokáta a jeho poskytování právních služeb, přičemž onen podnět či stížnost může u Komory podat kdokoli.

Po učiněném výše zmíněném podání u Komory dochází k projednání dané věci kontrolním oddělením Komory, přičemž kontrolní oddělení připraví veškeré podklady pro projednání v kontrolní radě a případně podá i návrh na posouzení stížnosti jako důvodné či nedůvodné. Je však potřeba zmínit, že jak kontrolní oddělení, tak také kontrolní rada může sama při své činnosti zjistit porušení předpisů, z nichž vyplývá i kárné provinění, tudíž projednání je tedy možné zahájit i bez podnětu či stížnosti.²¹⁹

Kontrolní rada, jakožto kolektivní kontrolní orgán Komory, projedná ve svém plénu podnět či stížnost. Při výkonu pravomocí kontrolní rady jsou všichni advokáti povinni předložit členům kontrolní rady veškeré požadované písemnosti či dokumenty, umožnit členům kontrolní rady přístup k nim, umožnit nahlédnutí do spisu apod. Kontrolní rada posoudí veškeré nashromážděné materiály a dokumenty k projednávané věci včetně vyjádření napadaného advokáta a posléze rozhodne, zda došlo k naplnění skutkové podstaty kárného provinění. Pokud k naplnění došlo, podá předseda kontrolní rady kárnou žalobu, jelikož v kárném řízení má postavení kárného žalobce.²²⁰ Podle § 33 odst. 2 zákona o advokacii musí být kárná žaloba podána do jednoho roku ode dne, kdy se kárný žalobce o kárném provinění dozvěděl, nejpozději však do tří let ode dne, kdy ke kárnému provinění došlo. Subjektivní lhůta v tomto případě činí nyní jeden rok, na rozdíl od šesti měsíců, jako tomu bylo dříve.

---

²¹⁸ KOVÁŘOVÁ, D. a kol. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 516.

²¹⁹ SVEJKOVSKÝ, J., MACKOVÁ, A., VYCHOPENĚ, M. a kol. *Advokátní právo*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 292.

²²⁰ Tamtéž, s. 292 – 293.

3.4.3 Stanovení limitů obhajoby a jejich aplikace v praxi

Kárným proviněním, jak již bylo výše vymezeno, je tedy jakési porušení povinností stanovených advokátovi či advokátnímu koncipientovi výše uvedenými předpisy za splnění výše uvedených podmínek. V českém právním prostředí neexistuje hmotněprávní předpis, který by upravoval skutkové podstaty kárných provinění advokátů a speciálně obhájců. Argumentem v tomto ohledu poté může být, že obhájce si nemůže být nikdy jistý, zda svým projevem či chováním určitou skutkovou podstatu kárného provinění nenaplní, jelikož nemá k vnitřní kontrole výčet těchto skutkových podstat. Tento argument je však prvoplánový a povrchní, jelikož při hlubším zamyšlení není možné předem vymezit a upravit všechny skutkové podstaty kárných provinění advokátů a konkrétně obhájců, jako tomu je např. v trestním zákoníku v případě skutkových podstat taxativně vymezených trestných činů. Každý advokát má navíc k dispozici pravidelně vydávané Sbírký kárných rozhodnutí ČAK, které shrnují vybraná kárná rozhodnutí za uplynulé dva až tři roky od vydání poslední sbírky. Sbírký kárných rozhodnutí plní onu „osvětovou“ funkci, která se projevuje především v tom smyslu, že každému advokátovi může nahlédnutí do této sbírky pomoci a být vodítkem při volbě eticky správného postupu v dané věci, přičemž každý zodpovědný advokát či obhájce by měl dobře ovládat kárnou judikaturu s cílem vyvarovat se kárného provinění.²²¹ Kárná provinění lze systematizovat nejen podle Sbírký kárných rozhodnutí ČAK, ale i za pomoci etického kodexu, který v podrobnostech rozvádí základní povinnosti advokátů stanovené zákonem, přičemž porušením těchto povinností vzniká deliktní odpovědnostní vztah advokáta.²²² Advokát má tedy dostatek pramenů, aby věděl, co si advokát smí dovolit a co již nikoliv, přičemž jistým vodítkem, by měla být i koncipientská praxe u zkušeného školitele.

V následujícím textu uvedu tři příklady kárného provinění obhájce související s překročením limitů jeho projevu při výkonu obhajoby včetně představení kontextů jednotlivých případů. Na tomto místě je potřeba konstatovat, že jsem si vědom, že předmětné výroky obhájců, které jsou jádrem jednotlivých případů, souvisí až se soudní fází trestního řízení, avšak považuji za nutné tyto případy představit, jelikož podobných excesů je možné se dopustit i v předsoudní fázi.

---

²²¹ Sbírký kárných rozhodnutí České advokátní komory 2014-2015. *cak.cz* [online]. [cit. 5. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/sbirka_2014-2015.pdf

²²² SVEJKOVSKÝ, J., MACKOVÁ, A., VYCHOPEŇ, M. a kol. *Advokátní právo*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 293-294.

První z již zmíněných příkladů je z českého právního prostředí a jedná se o případ, který rezonoval odbornými kruhy, známý jako **případ Mazel**. Tento případ je v následujícím výkladu podrobněji rozveden včetně uvedení kárných rozhodnutí, která celý případ provázela.

Případ Mazel se týkal obhájce P. K., který u Okresního soudu v Mostě zastupoval svoji obžalovanou klientku pro přečin projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka podle ustanovení § 404 TZ. Ve skutkové rovině šlo o to, že obžalovaná dne 17. 11. 2010 pronesla v Litvínově na mítinku Dělnické strany sociální spravedlnosti veřejný projev, ve kterém opakovaně řečnila o ideologii národního socialismu a odkazovala na aktivity českého neonacistického hnutí, které prosazuje myšlenky rasové, etnické a sociální nenávisti, přičemž zmíněné aktivity pozitivně chválila, podporovala a propagovala.²²³ Obžalovaná konkrétně prohlásila, že „*Vyvolence (extremisté tak označují Židy) budou lidé soudit za jejich špinavé činy a že národní socialismus je jediná správná cesta.*“²²⁴ V celém případě hraje důležitou roli soudní znalec Mgr. et Mgr. Michal Mazel, který byl ustanoven, aby na výše zmíněný projev obžalované zpracoval znalecký posudek. Znalecký posudek ve svém souhrnu kritizoval projev obžalované, přičemž celá věc byla vyhodnocena jako projev a propagace nacismu a antisemitismu. Obžalovaná v průběhu hlavního líčení podala na tohoto znalce námitku podjatosti, kterou prostřednictvím svého obhájce dodatečně odůvodnila. Zejména obsah a forma námítky podjatosti soudního znalce Mgr. et Mgr. Michala Mazela je jádrem celého případu.

Důvod podjatosti byl spatřován ve třech skutečnostech:

*„A) Znalec je ve vztahu **ekonomické závislosti** na jediném zadavateli znaleckých posudků, příp. i odborných vyjádření, které zpracovává.*

*B) Znalec je **aktivním politikem** působícím ve straně TOP 09, a je tedy politickým konkurentem obžalované a její politické strany, Dělnické strany sociální spravedlnosti.*

*C) Znalec je **židovského původu**, což zakládá jeho zvláštní poměr k obžalované i k věci.“²²⁵*

---

²²³ Usnesení Okresního soudu v Mostě ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 1 T 81/2011-36.

²²⁴ HORÁK, J. Obhájce označil znalce za žida, kárný senát mu zrušil trest. In: *cak.cz*. [online]. 1. 3. 2013 [cit. 1. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=10989>

²²⁵ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 9 Ad 23/2013-39.

Výše uvedené skutečnosti byly dále podrobně zdůvodněny. K ekonomické závislosti bylo uvedeno, že důvodná pochybnost o nepodjatosti znalce vzniká v případě, že je tento znalec vůči straně řízení ve vztahu ekonomické závislosti, a tudíž je potřeba se zabývat jeho majetkovými poměry.²²⁶ Obhajoba argumentovala tím, že znalec je vlastníkem značného nemovitého majetku, jehož nemohl nabýt z platu státního zaměstnance Ministerstva vnitra, kde až do doby, než zahájil svoji znaleckou činnost, působil.²²⁷ Obhajoba tak měla za to, že „znalec, jenž je jinak znám svým luxusním, nákladným způsobem života, je ve své praxi zcela závislý na tom, zda mu budou Policií České republiky, příp. dalšími orgány činnými v trestním řízení, zadávány velmi lukrativní znalecké posudky a odborná vyjádření v oblasti boje proti tzv. politickému extremismu. Vzhledem k tomu, že znalec jiné zadavatele znaleckých posudků nemá, vzniká tu onen vztah ekonomické závislosti.“²²⁸

K židovskému původu obhajoba uvedla, že této skutečnosti nasvědčuje znalcovu příjmení. „Toto příjmení, často se vyskytující rovněž ve variantní podobě Maazel, pochází z hebrejského Moše, tzn. Mojžíš, k němuž byl v jidiš připojen diminutivní sufix *-(e)l*. Další podobně vzniklou variantou je např. Maisel. Jako osoba židovského původu znalec bezesporu vnímá velmi citlivě otázku šoa (holokaustu) a německého nacionálního socialismu, a jako řada dalších soukmenovců má tendenci reagovat se zvýšenou citlivostí, která může přerůst až v nepatřičnou vztahovačnost, na jakékoli náznaky v tomto směru. Proto je pochopitelné, že znalec spatřuje antisemitské reference na „vyvolený národ“, tzn. Židy, tam, kde obžalovaná ve svém projevu hovoří prostě o současném establishmentu, o vládě v širším slova smyslu.“²²⁹

Námítka podjatosti byla nakonec soudem zamítnuta s odůvodněním její irelevantnosti. Odůvodnění předmětné námítky podjatosti však vyvolalo velkou vlnu kritiky projevu obhájce napříč společnostmi, zejména body týkající se ekonomické závislosti a židovského původu znalce.

Celou kárnou věc „odstartoval“ mimo jiné podnět JUDr. Karla Čermáka, autora etického kodexu a nepochybně nejvýznamnější osobnosti české advokacie po převratovém listopadu.²³⁰ Po projednání tohoto podnětu podal kárný žalobce žalobu ke kárné komisi ČAK, pro jednání obhájce především kvůli výročkům týkajícím se ekonomické závislosti

---

²²⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 9 Ad 23/2013-39.

²²⁷ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 9 Ad 23/2013-39.

²²⁸ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 9 Ad 23/2013-39.

²²⁹ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 9 Ad 25/2017-41.

²³⁰ BALÍK, S. a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 239.

a židovského původu, přičemž kárný žalobce považoval výše uvedené výroky obhájce za zcela neakceptovatelné, odporující stavovským předpisům a etickým pravidlům a útočící obecně na základní lidské hodnoty.

Prvostupňový kárný senát kárné komise svým rozhodnutím ze dne 5. 10. 2012 nejprve shledal obhájce z žalovaného skutku vinným, přičemž šlo o porušení § 3 odst. 1, § 16 odst. 1 a § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 a čl. 17 odst. 3 etického kodexu, a za toto kárné provinění obhájci uložil kárné opatření, konkrétně dočasný zákaz výkonu advokacie, a to na dobu 12 měsíců.²³¹

Toto rozhodnutí však bylo posléze rozhodnutím odvolacího kárného senátu ze dne 28. 1. 2013 zrušeno. Odvolací kárný senát argumentoval především tím, že popis majetkových poměrů znalce a jeho manželky a uvedení jejich rodných čísel nelze považovat za kárné provinění a že se nelze ztotožnit s názorem prvostupňového kárného senátu, že námitku etnického původu znalce nelze vznést v žádném případě.²³²

Celá věc se tedy vrátila ke kárnému senátu, který rozhodnutím ze dne 12. 4. 2013 rozhodl podobně jako v prvním případě, tedy že došlo ke kárnému provinění, a na základě toho uložil stejné kárné opatření.²³³ Proti rozhodnutí bylo podáno obhájcem odvolání, ve kterém obhájce mimo jiné namítal, že *„právní kvalifikace není v souladu s odůvodněním a představuje nepřípustnou reformaci in peius; že námitka ekonomické závislosti znalce byla vznesena odděleně a samostatně a je přípustná vůči znalci z jakéhokoli etnika; že námitka podjatosti znalce pro jeho etnický původ byla legitimní, že uložené kárné opatření bylo nepřiměřené.“*²³⁴

Odvolací kárný senát sice prvním výrokem napadené rozhodnutí kárného senátu zrušil, a to v celém rozsahu, avšak dalším výrokem sám uznal obhájce vinným kárným proviněním, tedy tím, že jako obhájce obžalované porušil § 16 odst. 1 a § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 a 3 a čl. 17 odst. 3 etického kodexu. Za toto kárné provinění mu byla uložena pokuta ve výši 100 000 Kč a stanovena povinnost zaplatit 3 000 Kč jako náhradu nákladů kárného řízení. Podle odvolacího kárného senátu obhájce porušil povinnost, podle které není vázán pokyny klienta, jsou-li v rozporu s právními

---

²³¹ Kárné rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 5. 10. 2012, sp. zn. K 65/2012.

²³² Kárné rozhodnutí odvolacího kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 28. 1. 2013, sp. zn. K 65/2012.

²³³ Kárné rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 12. 4. 2013, sp. zn. K 65/2012.

²³⁴ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 9 Ad 23/2013-39.

či stavovskými předpisy, a rovněž při výkonu advokacie nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu.²³⁵

Kárně obviněný podal následně žalobu ke správnímu soudu, a to k Městskému soudu v Praze, který napadené rozhodnutí posléze zrušil z důvodu nepřezkoumatelnosti jak pro nesrozumitelnost, tak pro nedostatek důvodů a věc vrátil k dalšímu řízení.²³⁶

Věcí se tedy znovu zabýval odvolací kárný senát kárné komise ČAK, který dne 31. 5. 2017, sp. zn. K 65/2012, rozhodl, že kárně obviněný porušil výše uvedená ustanovení a za toto kárné provinění uložil kárné opatření – pokutu ve výši 25 000 Kč. Kárného provinění se měl kárně obviněný dopustit tím, že jako obhájce obžalované v její trestní věci vedené u Okresního soudu v Mostě pod sp. zn. 1 T 81/2011 odůvodnil námitku podjatosti vznesenou vůči soudnímu znalci panu Mazelovi, mimo jiné tím, že z jazykového výkladu příjmení znalce dovodil jeho židovský původ a osoby židovského původu označil termínem „řada dalších soukmenovců“.²³⁷

Kárně obviněný podal následně proti tomuto poslednímu kárnému rozhodnutí žalobu opět k Městskému soudu v Praze, se kterou však již neuspěl, jelikož byla zamítnuta.

Případ Mazel ukázal, kam až může obhajoba zajít, při hájení zájmů klienta „hraničním“ způsobem za současného překročení profesních limitů projevu. Celá tato kárná věc poškozuje nejen dobré jméno obhájců a obhajoby samotné, ale ve svém souhrnu i celý advokátní stav včetně důvěry veřejnosti a vyvolává zbytečné negativní předsudky laické společnosti na uplatnění práva na obhajobu, resp. její formální složky. Taktéž v právnické obci vyvolal tento případ značnou vlnu kritiky, zejména od věhlasných jmen jako je např. předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský, který na adresu kárně obviněného prohlásil: *„Být předsedou advokátní komory, tak bych takového advokáta doživotně vyškrtil ze seznamu advokátů.“*²³⁸ Celý případ měl však i druhou rovinu, a to rovinu osobní ve vztahu k samotnému soudnímu znalci Mazelovi, který po tomto negativním projevu obhájce skončil se znaleckou činností. Sám soudní znalec Mazel k tomu prohlásil: *„Nebaví mne už si číst o sobě na internetu, čím mám dostat po hlavě nebo že jsem lakotný Žid, co k chanuce dostane černou mambu. Mimochodem, židovského původu nejsem, ale nacistům*

---

²³⁵ Kárné rozhodnutí odvolacího kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. K 65/2012.

²³⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 9 Ad 23/2013-39.

²³⁷ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 9 Ad 25/2017-41.

²³⁸ HRONÍK, J. Jste Žid, naložila soudnímu znalci mladá dělnice. A Vandas mu ještě přidal. In: *parlamentnilisty.cz*. [online]. 10. 1. 2012 [cit. 1. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/archiv/Jste-Zid-nalozila-soudnimu-znalci-mlada-delnice-A-Vandas-mu-jeste-pridal-219363>

*nevadí to do zblbnutí psát. Těžko můžete zůstat v klidu, když začnou náckové na svých webech psát o tom, kde bydlíte a podobně. Časem by se tento tlak na mé práci projevil.*²³⁹

Otázkou, alespoň pro mě samotného je, jaký tento postup, konečný projev a chování obhájce měl skutečný základ, zda se jednalo skutečně o exces a momentální selhání obhájce v dané trestní věci, nebo zda na druhou stranu šlo o taktiku obhajoby, která měla za cíl zdiskreditovat a ponížit samotného soudního znalce na základě povrchních argumentů.

V odborných kruzích se taktéž řešila v souvislosti s tímto případem otázka, kdo byl faktickým autorem názoru vzneseného v odůvodnění námitky podjatosti. Námitku podjatosti včetně jejího odůvodnění podala sice formálně obžalovaná, avšak samotné podání odůvodnila prostřednictvím svého obhájce. Obhájce má sice všeobecnou povinnost řídit se pokyny svého klienta, avšak to neplatí v případě rozporu se zákonnými či stavovskými předpisy, kdy má na druhou stranu obhájce povinnost tyto pokyny odmítnout. Kdo byl tedy skutečným autorem onoho názoru tedy nakonec není až tak důležité, jelikož i kdyby byla samotnou autorkou obžalovaná, obhájce se měl zachovat na základě výše uvedeného. To zdůraznil také odvolací kárný senát, když uvedl, že obhájce porušil povinnost, podle které není vázán pokyny klienta, jsou-li v rozporu s právními či stavovskými předpisy, a rovněž při výkonu advokacie nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu (kárné rozhodnutí ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. K 65/2012).

Pokud jde o samotný výsledek této kárné věci, podle mého názoru byla ČAK, resp. její kárná komise velmi mírná, jelikož konečné kárné opatření, tedy pokuta ve výši 25 000 Kč, je dle mého v celkovém kontextu směšné, přičemž za nedostačující jsem považoval taktéž pokutu ve výši 100 000 Kč. Jelikož je celý případ možno považovat za odstrašující v kontextu celkového projevu obhajoby, je otázkou, jaké kárné opatření by bylo dostačující, avšak závěr kárné komise potvrzený správním soudem považuji za „úsměvný“. Podle mého totiž měl být kárně postihnut nejen výrok týkající se židovského původu, ale i výrok týkající se ekonomické závislosti včetně zdůvodnění dotýkajícího se rozboru osobního majetku.

---

²³⁹ KOZELKA, P. Už mě nebaví číst, čím mám dostat po hlavě, říká znalec na extremismus a končí. In: *novinky.cz*. [online]. 10. 1. 2012 [cit. 5. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-uz-me-nebavi-cist-cim-mam-dostat-po-hlave-rika-znalec-na-extremismus-a-konci-141644>

Druhý z již zmíněných příkladů je ze sousedního německého právního prostředí a jedná se o **případ obhájce Fuchse**. Obhájce zastupoval pana K., podezřelého ze stahování dětské pornografie do svého osobního počítače. Jelikož soubory byly zašifrovány, policejní orgán se obrátil na znalce pana H. z oboru IT, který soubory rozšifroval.²⁴⁰

Obhájce následně předložil Obvodnímu soudu v Mnichově vyjádření k obvinění svého klienta, jehož obsahem bylo, že „*důkazy jsou založené na souborech, nalezených u obžalovaného, které byly pozměněny, takže hodnocení souborů obsahujících dětskou pornografii je prováděno na souborech nově vytvořených znalci, přičemž chybí popis, jak byly tyto soubory vytvořeny.*“²⁴¹ Podle obhájce je zřejmé, že bez předchozí změny nemohly být soubory dešifrovány, a předkládané důkazy proto mají pochybný charakter, přičemž obhájce dále uvedl, že znalec má osobní zájem na úspěšných výsledcích vyšetřování bez ohledu na fakta.²⁴² Obhájce tedy v podstatě bez uvedení konkrétních důkazů uvedl, že znalec zfalšoval důkazy, jelikož měl osobní zájem na výsledcích vyšetřování. Soudní znalec pan H. následně podal na základě tohoto vyjádření na obhájce trestní oznámení.

Mimo trestní soudy, které se výroky obhájce zabývaly, rozhodoval v kárné věci kárný advokátní soud. Ten v prvním stupni uznal obhájce kárně vinným a udělil obhájci napomenutí a uložil mu pokutu. Podle kárného soudu obhájce spácháním daného činu, který byl předmětem trestního řízení, porušil povinnost vykonávat svou profesi svědomitě.²⁴³

Odvolací kárný advokátní soud poté ve svém rozhodnutí uvedl, že „*útočné prohlášení neobsahovalo žádnou objektivní kritiku práce znalce v konkrétní věci, ale bylo zaměřené obecně vůči jeho jednání a obecně hodnotilo znalcovy závěry jako nepoužitelné.*“²⁴⁴

Třetí příklad je naopak z nizozemského právního prostředí a jedná se o **případ obhájce Steura**. Případ se týkal obhájce, který zastupoval v trestním řízení osobu surinamského původu, která čelila obvinění ze zneužití sociálních dávek. Obhájce během řízení podal námitku, v rámci níž si stěžoval na postup vyšetřovatele při vyslýchání

---

²⁴⁰ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 1. 2015 ve věci Ulrich Fuchs proti Německu, stížnosti č. 29222/11 a 64345/11.

²⁴¹ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 1. 2015 ve věci Ulrich Fuchs proti Německu, stížnosti č. 29222/11 a 64345/11.

²⁴² Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 1. 2015 ve věci Ulrich Fuchs proti Německu, stížnosti č. 29222/11 a 64345/11.

²⁴³ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 1. 2015 ve věci Ulrich Fuchs proti Německu, stížnosti č. 29222/11 a 64345/11.

²⁴⁴ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 1. 2015 ve věci Ulrich Fuchs proti Německu, stížnosti č. 29222/11 a 64345/11.

obviněného. Vyjádření obviněného totiž bylo vyšetřovatelem nahráno za situace, kdy obviněný neměl k dispozici překladatele, natož obhájce. Obhájce tedy namítal, že vyjádření zaznamenané vyšetřovatelem nemohlo být získáno jinak než za pomoci nátlaku a neakceptovatelným způsobem, a to i s ohledem na skutečnost, že obviněný neměl k dispozici již zmíněného překladatele. Vyšetřovatel na základě tohoto výroku obhájce podal podnět k zahájení disciplinárního řízení.²⁴⁵

V rámci disciplinárního řízení s daným obhájcem disciplinární rada uvedla, že námitky vznesené obhájcem nebyly potvrzeny a obhájce tak těmito výroky překročil limity přípustného chování. Disciplinární rada však obhájci neuložila žádnou sankci, jelikož považovala závažnost chování obhájce za malou. Obhájce přesto podal odvolání, se kterým však neuspěl, a proto se obrátil k Evropskému soudu pro lidská práva.²⁴⁶

ESLP uvedl, že námitka obhájce byla pronesena během jednání soudu a týkala se výhradně postupu vyšetřovatele, tudíž nebyla zobecňující.²⁴⁷ „*Pokud se právní zástupce omezí na kritiku pouze v soudní síni, ESLP to považuje za polehčující skutečnost svědčící v jeho prospěch. Sankcionovat svobodu projevu právních zástupců v soudní síni podle ESLP lze totiž pouze ve výjimečných případech. To ale na druhou stranu neznamena, že svoboda projevu právních zástupců v soudní síni je neomezená. ESLP dal jasně najevo, že určité zájmy jako zachování autority soudní moci mohou za určitých okolností nad svobodou projevu převážit.*“²⁴⁸

ESLP došel k závěru, že s ohledem na skutečnost, že se disciplinární orgán nepokusil ověřit pravdivost vyjádření obhájce a nezabýval se ani zjištěním, zda byla kritika pronesena v dobré víře, došlo v konečném důsledku k porušení čl. 10 Úmluvy upravujícího svobodu projevu.²⁴⁹

Základem rozboru profesní etiky obhájců je uvědomění si jejich role vůči klientům, profesi samotné, státu ale i vůči veřejnému zájmu obecně. Slova etických kodexů bývají často velmi obecná, avšak jejich výklad a pochopení vychází z jejich čtení v kontextu role

---

²⁴⁵ GRIVNA, T. a kol. *Právo na obhajobu. Teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 88.

²⁴⁶ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 10. 2003 ve věci *Steur proti Nizozemsku*, stížnost č. 39657/98.

²⁴⁷ GRIVNA, T. a kol. *Právo na obhajobu. Teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 88.

²⁴⁸ KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J. a kol. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1061.

²⁴⁹ GRIVNA, T. a kol. *Právo na obhajobu. Teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 88.

obhájců.²⁵⁰ Bývalý předseda ČAK Milan Skalník před více než padesáti lety velmi výstižně uvedl, že „vztah obhájce k obviněnému určuje, co má obhájce dělat, tj. obhajovat, kdežto jeho vztah ke společnosti určuje, jak to má dělat, jak, resp. až pokud může obhajovat.“²⁵¹ Právě posledně jmenovaný vztah je podle mého opomíjen, jelikož se mu nedostává takové pozornosti, které by si zasloužil.

Povinnost obhájce ve vztahu k obviněnému, která spočívá v obhajobě „téměř“ všemi prostředky je za současného stavu až místy absolutizována na úkor druhé povinnosti obhájce ve vztahu ke společnosti, která naopak spočívá v dodržování profesních limitů, které obhajoba nesmí překračovat.²⁵² Tomu odpovídá skutečnost, že alespoň co se týče českého právní prostředí, ČAK je při své kárné činnosti velmi přísná pokud jde o porušování povinností obhájce ke klientovi, ale naopak velmi mírná, až možná nedůsledná, pokud jde o porušování povinnosti dodržovat limity obhajoby.²⁵³ Komora by však měla být přísnější ve smyslu druhé povinnosti i s ohledem na v této práci rozebíraný případ Mazel. Je však potřeba poznamenat s jistou dávkou ironie, že v konečném důsledku český případ Mazel dopadl ještě „správně“, jelikož skončil kárným opatřením, tedy potrestáním, ačkoli velmi mírným, samotného obhájce, jelikož vedle toho zůstávají v českém právním prostředí bez kárného potrestání výroky učiněné obhajobou, jimiž jsou policejní orgány či státní zástupci přirovnávání k StB či komunistickým prokurátorům, což do etické obhajoby zcela jistě nepatří.²⁵⁴

Na závěr této problematiky si dovolím citovat bývalého předsedu Nejvyššího správního soudu ČR Josefa Baxu, který uvedl: „*chovat se eticky může být někdy neúčinné, nepohodlné, neulehčí to práci. Přesto to není žádná otravná povinnost, kterou splníme vyvěšením „etického kodexu“ a zapomeneme na ni, nýbrž trvalé úsilí odpovědných profesionálů, kteří jsou si plně vědomi své společenské odpovědnosti a potřebnosti společenské důvěry.*“²⁵⁵

---

²⁵⁰ MOLITERNO, J. E., PATON, P. D. *Globální problémy profesní etiky právníků*. 1. české vydání. Překlad a doplňující texty k českému vydání KOPA, M., TOMOSZEK, M., DOHNAL, V. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 1.

²⁵¹ MANDÁK, V. Meze trestní obhajoby – nástin základních otázek. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 10, s. 30.

²⁵² GŘIVNA, T. a kol. *Právo na obhajobu. Teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 105.

²⁵³ Tamtéž, s. 105.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 106-107.

²⁵⁵ MOLITERNO, J. E., PATON, P. D. *Globální problémy profesní etiky právníků*. 1. české vydání. Překlad a doplňující texty k českému vydání KOPA, M., TOMOSZEK, M., DOHNAL, V. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. XIX.

4 Návrhy de lege ferenda

Obhájce v rámci svého mandátu, který mu byl k obhajobě udělen, činí veškeré kroky v zájmu svého obviněného klienta, načež k tomu využívá plně veškerá práva a instituty, které obhajobě přiznává zákon.

V poslední době se objevuje kritika, ať už ze společenských kruhů, tak i kruhů odborných, která tvrdí, že obhajoba se opírá o příliš široký katalog svých práv, přičemž jsou navíc údajně nadužívána či zneužívána, což v konečném důsledku vede k obstrukcím a neodůvodněným průtahům v trestním řízení.²⁵⁶ Osobně mám opačný dojem, který nekonvenuje s výše zmíněným, spočívající v tom, že obhajoba bezesporu má určitý katalog svých práv, avšak zcela jistě není příliš rozsáhlý, naopak je v některých aspektech svých dílčích práv nepřilíš efektivní a pouze formální. S ohledem na práva a možné postupy vyšetřovacích orgánů, které se uplatňují konkrétně v přípravném řízení, nelze z pohledu obhajoby mluvit o zneužívání či nadužívání, jelikož obhajoba k tomu nemá ani prostor.

Jak je většině odborné veřejnosti jistě známo, již delší dobu probíhají rekodifikační práce v rámci přípravy nového trestního řádu. Tyto práce započaly začátkem roku 2014, kdy pracovní Komise složená z odborníků (tj. soudců, státních zástupců, advokátů, zástupců ministerstva vnitra, Policie ČR, a odborníků z akademické sféry) zahájila svoji činnost.²⁵⁷

Osobně jsem tyto práce jako takové uvítal, neboť si myslím, že nový trestní řád potřebujeme s ohledem na nepřeborné množství novelizací stávajícího trestního řádu, který se stal i pro odbornou veřejnost velmi nepřehledným, a na skutečnost, že stávající trestně-procesní úprava pochází z 60. let minulého století. Na nové úpravě by však měla panovat většinová shoda jak z oblasti veřejných žalobců, tak soudní oblasti a taktéž advokátní oblasti.

Jedním z hlavních přínosů nové úpravy má být zrychlení trestního procesu, které snad každý vítá, neboť příliš dlouhé řízení zatěžuje nejen orgány činné v trestním řízení, ale taktéž psychicky zatěžuje mimo jiné obviněné tím, že dlouhou dobu žijí v nejistotě. Zásada rychlosti trestního řízení ale nemůže být jedinou ani stěžejní zásadou

---

²⁵⁶ GŘIVNA, T. a kol. *Právo na obhajobu. Teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 95.

²⁵⁷ JUSTICE.CZ. Rekodifikace trestního práva procesního. *justice.cz* [online]. [cit. 1. 5. 2023]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

či důvodem rekodifikačních pokusů na úkor práv obviněného, včetně práva na řádnou a důslednou obhajobu.²⁵⁸

Česká advokátní komora se v průběhu prací na novém trestním řádu, vyjadřovala v připomínkách poměrně kriticky v tom smyslu, že návrhy nového trestního řádu vycházejí především z představ orgánů činných v trestním řízení.²⁵⁹ Plně se ztotožňuji s tvrzením České advokátní komory, že „*pod záminkou prosazení zásady rychlosti a ekonomie řízení se prosazuje tendence k oklešťování či úplné likvidace dosavadního katalogu práv obviněného a obhajoby vůbec, opuštění zásady kontradiktornosti soudního řízení, posilování postavení orgánů PČR v přípravném řízení za současného omezování práv obviněného na obhajobu, posilování postavení státního zástupce i v řízení před soudem, porušování zásady rovnosti zbraní v soudní fázi trestního řízení, odchýlení se od zásady spravedlivého procesu a v důsledku toho nejsou respektovány ani dosavadní trendy trestního procesu, včetně judikatury Nejvyššího soudu ČR, Ústavního soudu ČR a ESLP.*“²⁶⁰ Tyto tendence omezování současného katalogu práv obhajoby jakožto i obhajoby samotné za současného posilování postavení orgánů činných v trestním řízení bohužel v posledních letech nabývají na síle, přičemž jsou umocněny i rekodifikačními pracemi na novém trestním řádu. Rekodifikační práce, jak již bylo řečeno výše, vítám, jelikož je potřeba zmodernizovat a zefektivnit stávající podobu trestního řízení, avšak ne za cenu zhoršení postavení obhajoby včetně jejich práv.

V následujícím textu si dovoluji představit určité návrhy a úvahy de lege ferenda, které by stály za zvážení, ať už v případě novelizačních prací stávajícího trestního řádu, nebo v případě rekodifikačních prací trestního práva procesního. Některé úvahy se týkají i jiných pramenů než je trestní řád. Představené návrhy lze považovat za nezbytné a zásadní z pohledu obhajoby, především co se předsoudní fáze trestního řízení týče.

V této práci jsem se mimo jiné zabýval otázkou stavu vyšetřovacího spisu v rámci institutu prostudování spisu obhajobou, přičemž jsem uváděl časté znaky jako jsou: nesystematičnost, nepřehlednost a náročnost pro obhajobu, které spisové materiály bohužel pro obhajobu v poslední době často provází. Zde je potřeba zdůraznit slovo „často“, tedy ne pravidelně, avšak na druhou stranu především ve složitějších trestních věcech

---

²⁵⁸ ŠRÁMEK, D. Česká advokátní komora: Pokus o nový trestní řád je návratem do padesátých let. In: *ceska-justice.cz*. [online]. 7. 1. 2018 [cit. 1. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/01/ceska-advokatni-komora-pokus-o-novy-trestni-rad-je-navratem-do-padesatych-let/>

²⁵⁹ Tamtéž.

²⁶⁰ Tamtéž.

nejde o výjimky. Tento neojedinělý nepříznivý stav dopadá v rámci již zmíněného institutu, který je uplatňován v závěrečné fázi vyšetřování především na obhajobu, která si s danou situací v rámci poskytnuté doby musí poradit.

Problém podle mého tkví především v současné úpravě vedení trestního spisu, která jak jsem již zmiňoval v této práci, je nedostatečná a umožňuje značnou míru libovůle ve vedení trestního spisu v praxi. V současné době je vedení spisového materiálu upraveno především pokynem policejního prezidenta č. 103/2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení, konkrétně se jedná o článek 79b., přičemž aktuálně je upraveno pouze řazení v rámci spisového materiálu. Tato úprava podle mého nestačí, jelikož při větším rozsahu vyšetřovacího spisu čítajícího desítky tisíc stran včetně příloh je tato jediná náležitost vedení nedostatečná.

Návrhem de lege ferenda, který by bylo vhodné zvážit a projednat, je **přesnější úprava vedení trestního spisu včetně elektronických příloh, která by přesně stanovovala náležitosti systematického vedení spisu, jako je číslování, značení, řazení a pojmenování**. Právě s ohledem na často větší rozsah spisu je potřeba, aby úprava vedení trestního spisu zavedla vedle řazení taktéž číslování, písemné a barevné značení a též jednotné pojmenování. Samotná úprava de lege ferenda musí zahrnovat taktéž již zmíněné elektronické přílohy, v tom smyslu, že bude upravovat dělení a značení jednotlivých souborů, jejichž obsahem budou nasbíraná elektronická data. Otázkou, která vyvstává, však je, zda je policejní orgán schopen dostat této úpravě de lege ferenda z hlediska své personální kapacity. Co se aplikační praxe týče, zcela jistě by policisté měli více práce, ale věřím, že by to v konečném výsledku napomohlo nejen při prostudování spisu, ale bylo to ku prospěchu všech.

S institutem prostudování spisu je spojený případný návrh obhajoby na doplnění vyšetřování. Tento návrh obhajoba činí buď po skončení prostudování spisu, nebo ve lhůtě stanovené obhajobou, přičemž lhůtu využívá především ve složitějších trestních věcech. Za současné právní úpravy je možné odmítnutí návrhu na doplnění dokazování neformálním opatřením bez nutnosti jej odůvodnit obhajobě, přičemž proti tomuto opatření není možný opravný prostředek. Toto neformální opatření lze v současné době napadnout pouze žádostí o přezkoumání postupu policejního orgánu podle § 157a TŘ adresované dozorujícímu státnímu zástupci, přičemž tato žádost je jedinou možností obhajoby, jak se dozvědět, proč policejní orgán nepovažuje navrhované doplnění dokazování za nutné.

Podle mého je citelným zásahem do práva na obhajobu, pokud policejní orgán nemá povinnost sdělit obhajobě, proč výše zmíněnému návrhu nevyhověl, přitom tento samý orgán po skončení vyšetřování je povinen dozorovému státnímu zástupci odůvodnit tento postup.

Pokud policejní orgány nemají povinnost odůvodnit odmítnutí návrhu na doplnění vyšetřování, umožňuje to, aby postupovaly tak, že v případě nedostatečné dozorové činnosti státního zástupce nemusí být zjištěn stav, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí. Navíc není respektováno právo obviněného také návrhem na doplnění dokazování vyžadovat, aby byly se stejnou pečlivostí objasňovány také okolnosti svědčící v jeho prospěch a prováděny v tomto směru důkazy.²⁶¹

Současná situace mě vede k úvaze de lege ferenda, která spočívá v **zakotvení jiné formy odmítnutí návrhu na doplnění vyšetřování, která by vyžadovala odůvodnění takového postupu**. Vhodnou formou se jeví usnesení, které by muselo být řádně odůvodněno, přičemž by bylo možné podat proti tomuto rozhodnutí stížnost. „*Případy, kdy soud na rozdíl od policejního orgánu i dozorujícího státního zástupce považuje doplnění dokazování navržené obhajobou za potřebné k získání spolehlivého podkladu pro vyřešení základní otázky, zda je obviněný stavěn před soud důvodně, zpochybňují vhodnost odmítnutí návrhu opatřením, proti němuž nemá obviněný právo podat stížnost.*“²⁶² Stížnost de lege ferenda by zajisté měla devolutivní účinek, avšak by postrádala účinek suspenzivní.

Na tomto místě je potřeba taktéž uvést, že v minulosti se již o odmítnutí návrhů rozhodovalo usnesením s možností stížnosti, přičemž bylo od takové úpravy upuštěno, jelikož ve většině případů státní zástupce stížnosti nevyhověl. Osobně vidím hlavní přínos představené úvahy de lege ferenda především v odůvodnění postupu policejního orgánu, přičemž obhajoba by se tak dozvěděla, proč policejní orgán návrhu na provedení důkazů nevyhověl.

I v přípravném řízení je možné rozhodovat o omezení osobní svobody obviněného, konkrétně se tak děje v řízení o návrhu na vzetí do vazby, přičemž tak činí vazební soudce. V této práci jsem uváděl problémy, se kterými se obhajoba v praxi v rámci vazebního řízení potýká, přičemž jedním z nich je neumožnění nahlédnutí do spisu podle § 65 odst. 2 TŘ. Někdy se v praxi může zdát, že orgány činné v trestním řízení vidí ve vazbě téměř

---

²⁶¹ VANTUCH, P. K možnosti odmítnutí návrhů obhajoby na doplnění vyšetřování po prostudování spisu. *Bulletin advokacie*. 2004, č. 2, s. 33

²⁶² Tamtéž, s. 31.

přirozenou součástí vyšetřování a obhájci v ní spatřují jakési nutné zlo, proti kterému se mohou bránit jen formálně.²⁶³

Problematika nahlížení do spisu je upravena i na úrovni práva Evropské unie. Podle čl. 7 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení „*je-li určitá osoba zatčena a zadržena ve kterémkoli stadiu trestního řízení, zajistí členské státy, aby zatčené osobě nebo jejímu právníkovi byly zpřístupněny dokumenty související s daným případem, jež se nachází v držení příslušných orgánů a jež jsou nezbytné pro účinné napadení zákonnosti zatčení či zadržení podle vnitrostátního práva.*“ Současná podoba ustanovení § 65 odst. 2 TŘ, která byla z mé strany podrobena kritice, je co se týče vazebního řízení v rozporu s výše uvedenou směrnicí, přičemž nerespektuje ani rozsáhlou judikaturu ESLP, která se danou problematikou zabývá.

Na základě požadavku kontradiktornosti vazebního řízení a požadavku rovnosti zbraní nemůže státní zástupce v rámci řízení o návrhu na vzetí do vazby bojovat zbraněmi, které pro obhajobu nejsou viditelné, přičemž obhajoba musí dostat příležitost se ke všem skutečnostem a argumentům, které jsou státním zástupcem předkládány soudu vyjádřit.²⁶⁴ Kandalec uvádí, že pokud je státním zástupcem předložen určitý skrytý argument navíc, o němž obhajoba neví, pak problém není v tomto argumentu, ale v tom, že obhajoba tento argument ani nevidí.²⁶⁵

Návrhem de lege ferenda, který se zde přímo nabízí, je **zakotvení práva obhajoby nahlízet do spisu ve vazebním řízení vyplývajícího z požadavku kontradiktornosti přímo v trestním řádu.** Možností, jak tak učinit, by bylo doplnění ustanovení § 65 odst. 2 TŘ, kde by bylo znemožněno odepřít právo obhajoby ve vazebním řízení. Doplnění de lege ferenda by bylo garancí pro obhajobu, že může uplatňovat účinnou obranu v rámci práva na obhajobu.

Vedle osobní návštěvy obhájce ve vazební věznici vznikla v nedávné době koronavirové také možnost video návštěvy obhájce, známé jako tzv. „skype obhajoba“, jejímž smyslem je umožnit obhájcům komunikovat s jejich vězněnými klienty bez toho, aniž by museli mnohdy zdlouhavě cestovat do vazební věznice. Termín „skype obhajoba“ naznačuje, že video setkání obhájce s vazebně stíhaným probíhá pomocí celosvětově známé

---

²⁶³ ŠTĚPÁN, J. V řízení o vazbě doplňuje Evropská úmluva náš trestní řád. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 6-7, s. 57.

²⁶⁴ KANDALEC, P. Právo obviněného na nahlížení do spisu – se zvláštním zaměřením na vazební řízení. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 3, s. 36.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 36.

platformy skype. Tento projekt uvedla do provozu Česká advokátní komora spolu s Vězeňskou službou ČR začátkem roku 2020, přičemž platforma skype byla vybrána pro svou dostupnost, uživatelskou nenáročnost a zkušenost Vězeňské služby, kterou má s touto aplikací, jelikož prostřednictvím této aplikace zajišťuje komunikaci mezi vězni a jejich rodinnými příslušníky.²⁶⁶ Po celou dobu fungování je tento projekt hodnocen veskrze pozitivně, a to jak ze strany advokátů samotných, tak ze strany bezpečnostního sboru, přičemž Vězeňské službě přináší tento projekt úspory omezením dílčích úkonů spojených se zajištěním osobního vstupu osob do věznic.²⁶⁷ Podle mého je potřeba se zaměřit na jádro tohoto projektu, které tkví v tom, na jaké platformě tato online komunikace probíhá. Platforma skype přes veškeré výhody, které přináší, je objektivně jednou z nejmasovějších komunikačních aplikací, kterou využívají desítky milionů uživatelů po celém světě. Potenciální rizika spojená s touto online komunikací na této platformě s důrazem na advokátní mlčenlivost nelze přehlížet. V této práci jsem vyjádřil pochybnosti, co se dostatečné ochrany komunikace na této platformě týče. Na tomto místě chci připomenout, že podstatu tohoto projektu osobně velmi vítám a podporuji, pouze otevírám diskusi de lege ferenda k platformě této online komunikace mezi obhájcem a jeho klientem.

Návrhem de lege ferenda v této oblasti je **vytvoření speciální platformy či aplikace zajišťující video návštěvy obhájce**. Tento návrh přímo souvisí s dlouho očekávanými novými webovými stránkami ČAK, jakož i s digitalizací Komory jako takové. Nová platforma či aplikace by de lege ferenda byla součástí webových stránek ČAK, přičemž přístup do této platformy by měli jak advokáti, tak příslušníci vazební věznic. Nová platforma či aplikace by zajišťovala dostatečné zabezpečení odpovídající zvýšené ochraně komunikace mezi advokátem a jeho klientem. Jsem si plně vědom, že toto řešení by bylo možné za kumulativního splnění dvou podmínek, a to dostatečného financování tohoto projektu, ačkoli si myslím, že spolu s novými webovými stránkami by to nemělo být až tolik finančně náročné, a právní úpravy video návštěvy obhájce v zákoně o výkonu vazby, která již počítá s touto platformou.

---

²⁶⁶ REDAKCE AD. Skype obhajoby advokátů s vězněnými klienty se úspěšně rozjely. In: *advokatnidenik.cz*. [online]. 22. 12. 2020 [cit. 1. 5. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/12/22/skype-obhajoby-advokatu-s-veznenymi-klienty-se-uspesne-rozjely/>

²⁶⁷ Projekt „Skype obhajoba“ funguje téměř dva roky ve všech věznicích. In: *advokatnidenik.cz*. [online]. 15. 2. 2022 [cit. 1. 5. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/02/15/projekt-skype-obhajoba-uspesne-funguje-temer-dva-roky-ve-vsech-veznicich/>

Závěr

Svět není vždy spravedlivý, a i přes názory některých jedinců, že slušný člověk se přeci nemůže dostat do přímého kontaktu s trestním řízením, opak je pravdou, jelikož někdy stačí být jen ve špatný čas na špatném místě a člověk může být znenadání konfrontován orgány činnými v trestním řízení, ba dokonce být i trestně stíhán. Do jaké míry je to vlastním přičiněním, že se člověk do této nepříznivé situace vůbec dostane, je v konečném důsledku věcí vedlejší, podstatné je, že v onen okamžik začne být osoba trestně stíhána, tedy stává se z ní osoba obviněná či začne být podezřelá *de lege lata* a potřebuje obhajobu, tedy hájit své procesní postavení. V této situaci je nejlepší pro osobu, proti níž se vede trestní řízení, aby svěřila svoji obhajobu do rukou profesionála, tedy advokáta, konkrétně obhájce, a uplatnila tím formální obhajobu v rámci svého práva na obhajobu.

„Ve veřejnosti se někdy projevuje i názor, že obviněný – pachatel odsouzeníhodného skutku – nezasluhuje, aby byl hájen. Není však pochyby, že i z morálního hlediska je nutno přiznat obviněnému toto právo na obranu.“²⁶⁸

Lidé, kteří pohrdají úlohou obhájce a démonizují ji, většinou nebo spíše nikdy nebyli na místě obviněných, a proto jim nedochází jejich nenahraditelná role. V očích těchto lidí jde o „lumpy“, kteří hájí druhé tohoto typu a „tahají“ je lidově řečeno z průšvihů. Tato dnes již doufám užší část veřejnosti si však neuvědomuje, jakou mají orgány činné v trestním řízení citelnou převahu oproti osobě, proti níž se trestní řízení vede, a to i za podmínky jejího zastoupení obhájcem. S ohledem na vše v této práci řečené je potřeba konstatovat, že i přes uplatnění formální obhajoby v trestním řízení, obhajoba speciálně v předsoudní fázi mnohdy tahá oproti OČTŘ za podstatně kratší konec, a tyto orgány mají mnohdy před obhajobou velký náskok, který se později v soudní fázi těžko dohání. I přes toto konstatování je však potřeba dodat, že využití služeb obhájce podstatně zvyšuje šanci na úspěch v boji proti této státní převaze policejního orgánu a dozorového státního zastupitelství. Trestní řízení totiž, na rozdíl od běžného civilního řízení, může v případě negativního výsledku pro obviněného v podobě odsuzujícího rozsudku mít zásadní následky sahající daleko do budoucnosti a ovlivňující život nejen obviněného, ale i jeho rodinných příslušníků a nejbližšího okolí.

---

²⁶⁸ CÍSAŘOVÁ, D., JUTTNER, A. *Obhajoba v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1965, s. 7.

Výjimečnost a nenahraditelnost role obhájce vychází především z podstaty advokacie a advokátního stavu a spočívá v jejich nezávislosti. Pomineme-li různé výjimky, obhájce je jediný profesionál v rámci trestního řízení, který není podřízen státu v tom smyslu, že není placený státem, a to oproti státním zástupcům, policistům a taktéž soudcům. V tom především spočívá ona nezávislost.

Podle ESLP jsou advokáti, konkrétněji obhájci, prostředníky mezi veřejností a soudy, přičemž mají ústřední postavení v rámci výkonu spravedlnosti.²⁶⁹ Toto zvláštní postavení obhájců umožňuje široké pole realizace obhajoby, ale taktéž to na ně klade zvýšené nároky, co se přípustnosti jejich projevu týče.²⁷⁰ Obhájce musí vystupovat, chovat se a projevovat v mezích všech pravidel, a pokud tomu tak není, musí za své činy nést odpovědnost, ať už kárnou, či dokonce trestní.

Cílem této rigorózní práce byl komplexní rozbor problematiky uplatnění formální obhajoby v samotném počátku trestního řízení, tedy v neveřejné předsoudní fázi trestního procesu, oproštěné od zvláštních způsobů řízení, jak z pohledu platné právní úpravy, tak z pohledu rozhodovací praxe vnitrostátních, ale také mezinárodních soudů, a taktéž z pohledu aplikační praxe s přihlédnutím k aktuálním interpretačním problémům.

V první kapitole této rigorózní práce jsem v úvodu vymezil právo na obhajobu v kontextu základních zásad trestního řízení a práva na spravedlivý proces, přičemž jsem poukázal na jeho nespornou důležitost v trestním řízení. Dále jsem se zabýval právní úpravou práva na obhajobu, a to na třech úrovních, tedy na vnitrostátní úrovni, mezinárodní úrovni a neopomenul jsem zmínit ani úroveň judikatury, kde je potřeba podotknout, že judikatura jako taková není formálním pramenem práva. Následně jsem se věnoval historickému exkurzu práva na obhajobu, přičemž jsem výklad omezil na dobu od druhé poloviny 18. století a doby římského práva jsem ponechal povolanejší. Věnoval jsem se např. *Constitutio Criminalis Theresiana*, trestnímu řádu Josefa II., trestnímu řádu Františka Josefa I., Glaserovu trestnímu řádu z roku 1873, trestnímu řádu z roku 1950 a dalším. Dále jsem se v rámci práva na obhajobu zaměřil na obsah tohoto práva, tedy materiální obhajobu, formální obhajobu a právo vyžadovat od orgánů činných v trestním řízení postup, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, přičemž jsem dále rozvedl dílčí práva obviněného prvních dvou zmíněných z obsahu.

---

²⁶⁹ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 3. 2002 ve věci Nikula proti Finsku, stížnost č. 31611/96.

²⁷⁰ GRIVNA, T. a kol. *Právo na obhajobu. Teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 82.

V závěru první kapitoly jsem se věnoval taktéž subjektu práva na obhajobu a úvodní kapitolu jsem zakončil srovnáním práva na obhajobu s právem na právní pomoc advokáta.

V druhé kapitole, zaměřené na osobu obhájce v trestním řízení, jsem nejprve obecně vymezil právní postavení obhájce, přičemž jsem následně přešel k základním právům a povinnostem obhájce, které jsem jednotlivě rozvedl. Dále jsem se zabýval srovnáním obhájce zvoleného, obhájce ustanoveného soudem a obhájce určeného Českou advokátní komorou, přičemž jsem neopomenul ani problematiku tzv. plurality obhájců, problematiku plné moci a taktéž problematiku smlouvy o poskytování právních služeb, které souvisejí se zvolením obhájce. V závěru této kapitoly jsem se věnoval otázce substituce obhájce, přičemž daný výklad jsem doplnil judikaturou Nejvyššího soudu a taktéž Ústavního soudu, která předmětné otázky s tímto tématem spojené řeší.

Ve třetí kapitole, která se již plně věnuje jádru probírané problematiky, jsem na samotný úvod uvedl některé základní teoretické pojmy trestního procesu, bez kterých se v dané problematice neobejdeme, příkladem je pojem přípravné řízení, trestní stíhání a pojem vazba, přičemž jsem je stručně definoval a přiblížil. Dále jsem přistoupil k jednotlivým institutům obhajoby, konkrétně jsem se věnoval těm, které obhajoba využívá v rámci předsoudní fáze trestního řízení, přičemž se jedná o stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, nahlédnutí do spisu, účast obhájce ve vyšetřování, obstarávání důkazů obhájcem, prostudování spisu, návrh na doplnění vyšetřování a návrh na předběžné projednání obžaloby. Daný výklad jsem obohatil jak závěry komentářové literatury, tak judikaturou Ústavního a Vrchního soudu. Následně jsem se zabýval zvláštnostmi obhajoby při vazebním stíhání obviněného, kde jsem přes úvodní výklad k obhajobě při rozhodování o vazbě se přenesl ke klíčovému, a to výkonu obhajoby ve vazebních věcech. V práci jsem podrobně rozebral komunikaci obhájce s vazebně stíhaným obviněným, přičemž jsem rozvedl jak úroveň korespondenční, tak užívání telefonu a konečně též návštěvy ve vazební věznici. V závěru této problematiky jsem upřel pozornost na otázky týkající se propuštění z vazby včetně institutů nahrazujících vazbu. Třetí kapitolu jsem uzavřel problematikou limitů projevu obhájce, v rámci které jsem nejprve rozebral obecně projev a chování obhájce, přičemž jsem se soustředil především na úpravu zákona o advokacii, etického kodexu ČAK a etického kodexu advokátů EU. Následně jsem v rámci výkladu ke kárné odpovědnosti obhájců přednesl základy kárného řízení a proces před zahájením předmětného řízení. Závěrem jsem se zabýval stanovením limitů obhajoby a jejich aplikací v praxi, přičemž v této stěžejní části jsem uvedl tři příklady

kárného provinění obhájce související s překročením limitů jeho projevu při výkonu obhajoby včetně představení kontextů jednotlivých případů. První příklad je z českého právního prostředí a jedná se o případ známý jako případ Mazel, druhý příklad je z německého právního prostředí a jedná se o případ obhájce Fuchse. Třetí příklad je naopak z nizozemského právního prostředí a jedná se o případ obhájce Steura.

Ve čtvrté, závěrečné kapitole věnované návrhům de lege ferenda, jsem v úvodu zhodnotil současný stav práv obhajoby, přičemž jsem se vypořádal s kritickými názory směřujícími proti obhajobě. Závěrem jsem představil určité návrhy a úvahy de lege ferenda, konkrétně přesnější úpravu vedení trestního spisu včetně elektronických příloh, zakotvení jiné formy odmítnutí návrhu na doplnění vyšetřování, která by vyžadovala odůvodnění takového postupu, dále zakotvení práva obhajoby nahlížet do spisu ve vazebním řízení vyplývajícího z požadavku kontradiktornosti přímo v trestním řádu a konečně vytvoření speciální platformy či aplikace zajišťující video návštěvy obhájce.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

BALÍK, S. a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009. ISBN 978-80-7035-427-8.

CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-594-X.

CÍSAŘOVÁ, D., JUTTNER, A. *Obhajoba v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1965.

ČEP, D., KANDOVÁ, K., LUKÁŠOVÁ, M. Podání vysvětlení a výslech ve světle odformalizování přípravného řízení. In: GŘIVNA, T., ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Přípravné řízení dnes a zítra*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, s. 279-304. ISBN 978-80-7380-787-0.

DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017. ISBN 978-80-7552-600-7.

FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. ISBN 978-80-7478-750-8.

GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0.

GŘIVNA, T. a kol. *Právo na obhajobu. Teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-593-7.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-160-1.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0.

JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-88-2.

KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J. a kol. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-365-3.

KOVÁŘOVÁ, D. a kol. *Zákon o advokacii a stavovské předpisy. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-631-1.

KOVÁŘOVÁ, D., SOKOL, T. *Etický kodex advokáta. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-129-5.

MOLITERNO, J. E., PATON, P. D. *Globální problémy profesní etiky právníků*. 1. české vydání. Překlad a doplňující texty k českému vydání KOPA, M., TOMOSZEK, M., DOHNAL, V. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-838-4.

MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8.

REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002. ISBN 80-86199-57-6.

SVEJKOVSKÝ, J., MACKOVÁ, A., VYCHOPEŇ, M. a kol. *Advokátní právo*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-659-3.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, P., HRACHOVEC, P., SOVÁK, Z., PÚRY, F. *Trestní řízení před soudem prvního stupně*. Praha: C. H. Beck, 1996. ISBN 80-7179-049-4.

ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4.

ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RUŽIČKA, M. a kol. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-741-3.

VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-321-9.

VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-457-5.

WÁGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN 978-80-7357-750-6.

Články

BAXA, J. Reforma trestního řízení – geneze jejího vzniku a její cíle. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 11-12, s. 12-22. ISSN 1210-6348.

KANDALEC, P. Právo obviněného na nahlížení do spisu – se zvláštním zaměřením na vazební řízení. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 3, s. 32-37. ISSN 1210-6348.

KOCINA, J., VEPŘEK, J. Oprávnění advokáta vyhledávat, prověřovat, předkládat a navrhopvat důkazy v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2020, č. 10, s. 71-73. ISSN 1210-6348.

MANDÁK, V. Meze trestní obhajoby – nástin základních otázek. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 10, s. 26-39. ISSN 1210-6348.

MANDÁK, V., ŠTĚPÁN, J. K obhajobě v přípravném řízení. *Zprávy advokacie*. 1965, č. 9, s. 70-74.

MUSIL, J. Štrasburská judikatura a její důsledky pro dokazování v přípravném řízení. *Kriminalistika*. 1993, č. 1, s. 30-38. ISSN 1210-9150.

MUSIL, J. Zvýšit efektivnost přípravného řízení. *Kriminalistika*. 1993, č. 2, s. 109-115. ISSN 1210-9150.

SOKOL, T. Svoboda projevu a povinnosti advokáta. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 2, s. 10-22. ISSN 1210-6348.

ŠTĚPÁN, J. V řízení o vazbě doplňuje Evropská úmluva náš trestní řád. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 6-7, s. 57-62. ISSN 1210-6348.

VANTUCH, P. K možnosti odmítnutí návrhů obhajoby na doplnění vyšetřování po prostudování spisu. *Bulletin advokacie*. 2004, č. 2, s. 25-34. ISSN 1210-6348.

Internetové zdroje

CIBIENOVÁ, M. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka. In: *epravo.cz*. [online]. 5. 5. 2015 [cit. 1. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nahrazeni-vazby-dohledem-probacniho-urednika-97644.html>

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. Projekt skype obhajoby. *cak.cz* [online]. [cit. 1. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=22485>

HORÁK, J. Obhájce označil znalce za žida, kárný senát mu zrušil trest. In: *cak.cz*. [online]. 1. 3. 2013 [cit. 1. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=10989>

HORKÁ, N. Odepření práva nahlédnout do spisu v rámci přípravného řízení. In: *epravo.cz*. [online]. 29. 10. 2015 [cit. 1. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/odepreni-prava-nahlednout-do-spisu-v-ramci-pripravneho-rizeni-99295.html>

HRONÍK, J. Jste Žid, naložila soudnímu znalci mladá dělnice. A Vandas mu ještě přidal. In: *parlamentnilisty.cz*. [online]. 10. 1. 2012 [cit. 1. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/archiv/Jste-Zid-nalozila-soudnimu-znalci-mlada-delnice-A-Vandas-mu-jeste-pridal-219363>

JUSTICE.CZ. Rekodifikace trestního práva procesního. *justice.cz* [online]. [cit. 1. 5. 2023]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

KOUCKÝ, R. O úředním záznamu v trestním řízení v reakci na věcný záměr nového trestního řádu. In: *ceska-justice.cz*. [online]. 9. 12. 2014 [cit. 10. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/12/o-urednim-zaznamu-v-trestnim-rizeni-v-reakci-na-vecny-zamer-noveho-trestniho-radu/>

KOVÁŘOVÁ, D. Etika právnického stavu. In: *bulletin-advokacie.cz*. [online]. 13. 10. 2017 [cit. 3. 1. 2023]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/etika-pravnickeho-stavu>

KOZELKA, P. Už mě nebaví číst, čím mám dostat po hlavě, říká znalec na extremismus a končí. In: *novinky.cz*. [online]. 10. 1. 2012 [cit. 5. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-uz-me-nebavi-cist-cim-mam-dostat-po-hlave-rika-znalec-na-extremismus-a-konci-141644>

KULHÁNKOVÁ, H. Rozhodování o vazbě. In: *epravo.cz*. [online]. 6. 12. 2021 [cit. 1. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodovani-o-vazbe-113912.html>

MALÝ, P. Nejvyšší státní zastupitelství přezkoumalo postup státní zástupkyně v kauze tzv. odposlechů ve věznici. In: *verejnazaloba.cz*. [online]. 11. 4. 2022 [cit. 1. 11. 2022]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/nejvyssi-statni-zastupitelstvi-prezkoumalo-postup-statni-zastupkyne-v-kauze-tzv-odposlechu-ve-veznici/>

Odposlechy v brněnské věznici byly podle NSZ omezené, pochybení jen dílčí. In: *advokatnidenik.cz*. [online]. 11. 4. 2022 [cit. 1. 11. 2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/04/11/odposlechy-v-brnenske-veznici-byly-podle-nsz-prisne-omezene-pochybeni-jen-dilci/>

Pravidla (metodika) realizace projektu „Skype – obhajoba“ v běžném provozu. *cak.cz* [online]. [cit. 15. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/assets/pro-advokaty/aktuality/pravidla-projektu-skype-obhajoba.pdf>

Projekt „Skype obhajoba“ funguje téměř dva roky ve všech věznicích. In: *advokatnidenik.cz*. [online]. 15. 2. 2022 [cit. 1. 5. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/02/15/projekt-skype-obhajoba-uspesne-funguje-temer-dva-roky-ve-vsech-veznicich/>

REDAKCE AD. Skype obhajoby advokátů s vězněnými klienty se úspěšně rozjely. In: *advokatnidenik.cz*. [online]. 22. 12. 2020 [cit. 1. 5. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/12/22/skype-obhajoby-advokatu-s-veznenymi-klienty-se-uspesne-rozjely/>

ROZEHNAL, A. Limity obhajoby. In: *pravni prostor.cz*. [online]. 14. 6. 2016 [cit. 3.1.2023]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/trestni-pravo/limity-obhajoby>

Sbírka kárných rozhodnutí České advokátní komory 2014-2015. *cak.cz* [online]. [cit. 5. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/sbirka_2014-2015.pdf

SEIFERT, F. Podání vysvětlení – nástroj (ne)spravedlivého trestního procesu? In: *bulletin-advokacie.cz*. [online]. 21. 5. 2018 [cit. 1. 3. 2023]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/podani-vysvetleni-nastroj-nespravedliveho-trestniho-procesu>

ŠRÁMEK, D. Česká advokátní komora: Pokus o nový trestní řád je návratem do padesátých let. In: *ceska-justice.cz*. [online]. 7. 1. 2018 [cit. 1. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/01/ceska-advokatni-komora-pokus-o-novy-trestni-rad-je-navratem-do-padesatych-let/>

UNIE OBHÁJCŮ ČESKÉ REPUBLIKY. Stanovisko unie obhájců ČR č. 4/2021 k operativnímu sledování výslechových cel ve vazební věznici a ÚPVZD Brno – Bohunice. *uocr.cz* [online]. [cit. 1.11. 2022]. Dostupné z: <https://www.uocr.cz/stanoviska/stanovisko-unie-obhajcu-cr-c-4-2021-k-operativnimu-sledovani-vyslechovych-cel-ve-vazebni-veznici-a-upvzd-brno-bohunice/>

VANTUCH, P. K možnostem obhajoby obviněného po podání obžaloby. In: *bulletin-advokacie.cz*. [online]. 5. 5. 2014 [cit. 1. 10. 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-moznostem-obhajoby-obvineneho-po-podani-obzaloby>

VANTUCH, P. Kdy může obhajoba důkaz vyhledat, kdy předložit, a kdy jen navrhnout jeho provedení. In: *bulletin-advokacie.cz*. [online]. 2. 10. 2013 [cit. 1. 7. 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/kdy-muze-obhajoba-dukaz-vyhledat-kdy-predlozit-a-kdy-jen-navrhnout-jeho-provedeni#ftn10>

VANTUCH, P. Může policejní orgán odepřít obhajobě nahlédnutí do části spisu? In: *advokatnidenik.cz*. [online]. 14. 5. 2019 [cit. 20. 6. 2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/05/14/muze-policejni-organ-odepřit-obhajobe-nahlednuti-do-casti-spisu/>

Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 14. 10. 2004, SL 766/2004. *verejnazaloba.cz* [online]. [cit. 1. 10. 2022]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/stanovisko-9-2004.pdf>

ZIMOVÁ, H. Návrh na předběžné projednání obžaloby jako možnost obhájce k zabránění konání hlavního líčení. In: *epravo.cz*. [online]. 30. 3. 2016 [cit. 1. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-na-predbezne-projednani-obzaloby-jako-moznost-obhajce-k-zabraneni-konani-hlavniho-liceni-100915.html>

Legislativní zdroje

Etický kodex advokátů Evropské unie přijatý na plenárním zasedání Rady evropských advokátních komor konaném 28. 10. 1988 a novelizovaný na plenárním zasedání 28. 11. 1998, 6. 12. 2002 a 19. 5. 2006

Listina základních práv Evropské unie

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. 10. 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex)

Usnesení představenstva České advokátní komory č. 13/2004 Věstníku ze dne 12. 10. 2004, k výkonu oprávnění advokáta vyhledávat, předkládat a navrhopat důkazy v trestním řízení

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Vyhláška č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se stanoví kárný řád (advokátní kárný řád)

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Kárné rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 12. 4. 2013, sp. zn. K 65/2012

Kárné rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 13. 4. 2000, sp. zn. K 8/2000

Kárné rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 5. 10. 2012, sp. zn. K 65/2012

Kárné rozhodnutí odvolacího kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 14. 6. 2002, sp. zn. K 28/02

Kárné rozhodnutí odvolacího kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 28. 1. 2013, sp. zn. K 65/2012

Kárné rozhodnutí odvolacího kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. K 65/2012

Kárný příkaz kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 18.10. 2010, sp. zn. K 82/2010

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13-2

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. III. ÚS 2787/15

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 2. 2022, sp. zn. III. ÚS 2934/21

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. II. ÚS 289/22

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. II. ÚS 386/04

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 472/2000

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 4. 2008, sp. zn. II. ÚS 2445/07

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 7. 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 272/05

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 11. 1995, sp. zn. III. ÚS 62/95

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 11. 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 734/04

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 3. 2002 ve věci Nikula proti Finsku, stížnost č. 31611/96

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 1. 2015 ve věci Ulrich Fuchs proti Německu, stížnosti č. 29222/11 a 64345/11

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 10. 2003 ve věci Steur proti Nizozemsku, stížnost č. 39657/98

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 8. 1991 ve věci Brandstetter proti Rakousku, stížnosti č. 11170/84, 12876/87 a 13468/87

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 3. 3. 1989 ve věci Lamy proti Belgii, stížnost č. 10444/83

Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 20. 8. 2003, sp. zn. 2 BvR 1895/03

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 7. 1997, sp. zn. 12 To 76/97

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 9 Ad 25/2017-41

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 9 Ad 23/2013-39

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2000, sp. zn. 3 Tz 106/2000

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 5 As 34/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1454/2011

Usnesení Okresního soudu v Mostě ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 1 T 81/2011-36

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. II.ÚS 2183/18

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. 7. 2005, sp. zn. I. ÚS 54/05

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. 2 To 67/2018

Uplatnění formální obhajoby v předsoudní fázi trestního řízení

Abstrakt

Tato rigorózní práce se zabývá uplatněním formální obhajoby v předsoudní fázi trestního řízení. Práce vymezuje obhajobu obhájcem ve fázi vyšetřování, tedy po zahájení trestního stíhání, přičemž pozornost je věnována mimo jiné důležitým a neopominutelným institutům obhajoby, konkrétně stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání, nahlédnutí do spisu, dále účasti obhájce ve vyšetřování, obstarávání důkazů obhájcem, prostudování spisu, návrhu na doplnění vyšetřování a taktéž návrhu na předběžné projednání obžaloby. Práce dále přibližuje zvláštnosti obhajoby při vazebním stíhání obviněného, přičemž důraz je kladen na samotný výkon obhajoby vazebně stíhaného s přiblížením osobních návštěv ve vazební věznici a problematiky žádání o propuštění z vazby za současného využití opatření nahrazujících vazbu. Pozornost je věnována taktéž projevu samotného obhájce, resp. jeho profesním limitům, v souvislosti s etickými předpisy a pravidly a kárnou odpovědností obhájce.

Rigorózní práce neopomíjí ani obecný úvod do tématu, týkající se práva na obhajobu a osoby obhájce v trestním řízení, prostřednictvím kterého je formální obhajoba vykonávána. Výklad se věnuje právní úpravě práva na obhajobu, historickému exkurzu tohoto práva, jeho obsahu a subjektu a konečně též srovnání s obecným právem na právní pomoc advokáta. Práce je završena celkovým zhodnocením právní úpravy a úvahami de lege ferenda.

Cílem rigorózní práce je komplexní rozbor problematiky uplatnění formální obhajoby v samotném počátku trestního řízení, tedy v neveřejné předsoudní fázi trestního procesu, oproštěné od zvláštních způsobů řízení, jak z pohledu platné právní úpravy, tak z pohledu rozhodovací praxe vnitrostátních, ale také mezinárodních soudů, a taktéž z pohledu aplikační praxe s přihlédnutím k aktuálním interpretačním problémům.

Klíčová slova: právo na obhajobu, formální obhajoba, obhájce, přípravné řízení

Applying formal defense in the pre-trial phase of criminal proceedings

Abstract

This rigorous thesis deals with the application of the formal defense in the pre-trial phase of prosecution. The thesis circumscribes the defense in the terms of the defense lawyer in the investigation phase, i.e. after the initiation of the prosecution, while the focus is apart from other things on the important and unneglectable instruments of the defense, particularly on the petition against the resolution of prosecution initiation, the inspection of the court file, also on the participation of the defense lawyer on the investigation, the evidence procurement by the defense lawyer, the study of the court file and the suggestion for completion of the investigation, and the suggestion for the preliminary discussion of the defense. The thesis also shows the peculiarities of the defense during the prosecution of the defendant in detention, while the emphasis is put on the defendant in detention defense execution itself with the focus on the personal visits in the detention center and the matter of demanding release from the detention and utilizing the measures substituting detention. The focus is also on the address of the defense lawyer, or more precisely on their professional limits in relation to the ethical prescriptions and regulations and on the disciplinary liability of the defense lawyer.

The rigorous thesis does not omit even the general introduction to the topic concerning the right to defense and to the defense lawyer in the prosecution through whom the formal defense is performed. The text deals with the legislation of the right to defense, the historical recourse of this right, its content and subject, and finally also the comparison with the general right to the legal assistance of an attorney. The thesis is concluded with the overall assessment of the legislation and proposals *de lege ferenda*.

The aim of this rigorous thesis is the complex analysis of the matter of the formal defense application in the very beginning of the prosecution in the non-public pre-trial phase of the legal procedure, namely the right to defense free from special forms of proceedings from the point of view of the valid legislation and the jurisprudence of the national and also international courts, and finally also from the point of view of the application practice regarding the current interpretation problems.

Key words: right to defense, formal defense, defense lawyer, pre-trial proceedings